

ጂማ ዩኒቨርሲቲ

ሶሻል ሳይንስና ሂዩማኒቲስ ኮሌጅ

የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነ ጽሁፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል

**በወላይትኛ ቋንቋ አፈ- ፈት የሆኑ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ
ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ትንተና**

በ

ሀይወት ሎሃ

**የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነ ጽሁፍ አማርኛ ለሁለተኛ ዲግሪ ትምህርት ክፍል
አማርኛን በማስተማር የድህረ ምረቃ መርሃ ግብር ማሟያነት የተዘጋጀ ጥናት**

2009 ዓ.ም.

ጂማ ዩኒቨርሲቲ

ጂማ ዩኒቨርሲቲ

ሶሻል ሳይንስና ሂዩማኒቲስ ኮሌጅ

የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነ ጽሁፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል

**በወላይትኛ ቋንቋ አፈ- ፈት የሆኑ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ
ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ትንተና**

በ

ሀይወት ሎሃ

**የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነ ጽሁፍ አማርኛ ለሁለተኛ ዲግሪ ትምህርት ክፍል
አማርኛን በማስተማር የድህረ ምረቃ መርሃ ግብር ማሟያነት የተዘጋጀ
ጥናት**

አማካሪዎች

ማንያለው አባተ (ደር.) (ዋና)

ሀብታሙ እንግዳው (MA) (ረዳት)

2009 ዓ.ም

ጂማ ዩኒቨርሲቲ

የፈተና ቦርድ አባላት

የአማካሪ ስም

ፊርማ

የፈታኝ ስም

ፊርማ

ምስጋና

በቅድሚያ ሰላምና ጤና ሰጥቶኝ ለዚህ ደረጃ ላበቃኝ ልዑል እግዚአብሔር ምስጋና ይገባወ! በመቀጠል ይህን ጥናት ከግቡ ለማድረስ በሀሳብ ከጎኔ ሳይለዩ እገዛ ላደረጉልኝ አማካሪዬ ለዶር. ማንያለው አባተ ያለኝ ምስጋና እጅግ ላቅ ያለ ነው። እንድሁም በብዙ ትዕግስት ምክራቸውንና እገዛቸውን ያልነፈጉኝ አማካርዬ ለመምህር ሀብታሙ እንግዳው ምስጋናዬ ከታላቅ አክብሮት ጋር ይድረሳቸው።

በተጨማሪም ትምህርቴን ከጀመርኩበት ጊዜ አንስተው እስከማጠናቅቅ ድረስ በሀሳብም ሆነ በፋይናንስ ላገዙኝ ቤተሰቦቼ ማለትም ለአባቴ አቶ ሎሃ ቴቃ ለእናቴ እታገኝ ታደሰ ለወንድሞቼ ተስፋዬ ታደሰ፣ ታደለ ሎሃ፣ ትዕግስቴ ሎሃ ፣ ፍስሃ ሎሃና ለእህቴ ፍትሃዊት ሎሃ እንድሁም ለሚላት ትዕግስቴ ባለቤት ቦታ ምስጋናዬ ይድረሳቸው።

አጠቃሎ

የዚህ ጥናት ዋና አላማ በወላይትኛ ቋንቋ አፈ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች መመርመር ነው። ይህም በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች ክልላዊ መንግስት በወላይታ ዞን በዳሞት ጋሌ ወረዳ በቦዲቲ ከተማ ውስጥ የሚገኙ ሁለት የመንግስት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የተካሄደ ነው። ጥናቱ በናሙናነት የተመረጡ በወላይትኛ ቋንቋ አፈ-ፈት የሆኑ የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጽሟቸውን የስህተት አይነቶችና የስህተቶቹን ምንጭ በመለየት ላይ መሰረት ያደረገ ነው። በዚህ መሰረት-ተማሪዎች ከጻፉቸው ድርሰቶች በተማሪዎች ከተሞሉ ጸ-ሁፋዊ መጠይቆችና በመምህራን በሰጣቸው ምላሾች መረጃዎች በመነሳት የስህተቶች ተለይተዋል። እነሱ ከቋንቋ አጠቃቀምና አወቃቀር፣ የፊደላት ግድፈት እንዲሁም እስከ ስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ብሎም የስህተቶችን ምንጭ ድረስ ተቃኘተዋል።

ስለሆነም ይህን ዓላማ ከግብ ለማድረስ አጥኝቶ የጥናቱ አካላይ የሆኑትን በወላይታ ዞን በቦዲቲ ከተማ በሚገኙ ሁለት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፊቱ የ9ኛ ክፍል ተማሪዎችና የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በመውሰድ የናሙና አካላት አድርጋለች። በዚህ መነሻነት አጥኝቶ ለጥናቱ የሚያስፈልገውን መረጃ በበቂ ሁኔታ ለመሰብሰብ ያስችላት ዘንድ ከላይ ከተጠቀሱ ትምህርት ቤቶች ውስጥ ቁልፍ መረጃ ሰጪዎችን ማለትም ተማሪዎችና መምህራን ወሳኝ የናሙና አወሳሰድ ዘዴ በመጠቀም ዓላማ ተኮር ናሙና አመራረጥ ስልት ተከትላ መርጣቸዋለች። ይህም ስልት የተተገበረው የጥናቱ አካላይ የሆኑ ተማሪዎች አጠቃላይ ባህርይ ለይቶ ለማወቅ መሻትን መሰረት አድርጎ በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ከሚታዩ ስህተቶች አንጻር በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፊቱ ተማሪዎችን ብቻ በመምረጥ ነው።

ከዚህ በተጨማሪ አጥኝቶ በተመረጡ ትምህርት ቤቶች ውስጥ በ2009 ዓ.ም የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት በማስተማር ላይ የሚገኙ መምህራን አካላይ አድርጋ በመውሰድ ቃለ መጠይቅ አድርጋቸዋለች። ይህን ያደረገችበት ዋናው ምክንያትም የምትፈልገውን መረጃ ማግኘት እንደምትችል በማለም ነው። በትንተናው መሰረትም የምርምር ጥያቄዎች ምላሽ አግኝተዋል። በጥናቱም ውጤት ላይ በመመርኮዝ የማስተማሪያ

አውዶችን ስር የተዘረዘሩ የማስተማሪያ መጻፍት የማስተማሪያ ስነ-ዜዳ የማስተመሪያ መጻፍት በክፍል ውስጥ የጽፈት ትግበራ ሂደት ተገቢ ትኩረት መስጠት እንዳለበት በተጨማሪም መምህሩ የተማሪዎችን የዕውቀት ዳራቸውን ከግንዛቤ በማስገባት ከፍተኛ ዕገዛ ማድረግ እንዳለበት በመፍትሔ ሃሳብ ላይ ተጠቅሶል። በመጨረሻም በጥናቱ ግኝት መነሻነት የጥናቱ ማጠቃለያና በዚህ ጥናት በተለያዩ ምክንያቶች ሊመለሱ ያልቻሉ ጥያቄዎች ወደፊት ምን መሆን እንዳለባቸው አቅጣጫ የሚጠቁሙ የይዘት-ታህሳሶችም ቀርበዋል።

ምስጋና..... I

አጠቃሎ II

የሰንጠረዥ ማውጫ VI

ምዕራፍ አንድ 1

መግቢያ 1

 1.1 የጥናቱ ዳራ..... 1

 1.2 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት..... 4

 1.3 የምርምር ጥያቄዎች 5

 1.4.የጥናቱ ዋና ዓላማ..... 5

 1.4.1 የጥናቱ ዝርዝር ዓላማዎች..... 5

 1.5 የጥናቱ አስፈላጊነት..... 6

 1.6 የጥናቱ ወሰን..... 6

 1.7 የጥናቱ ውስንነት 7

ምዕራፍ ሁለት..... 8

ክለሳ ድርሳናት እና የተዛማጅ ጥናቶች ዳሰሰ..... 8

 2.1 ንድፈ ሃሳባዊ ዳሰሳ..... 8

 2.1.1. ሁለተኛ ቋንቋ ለመዳ ላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሚና 8

 2.1.2 የስህተት ምንነት 10

 2.1.3. የድርሰት ምንነት..... 16

 2.2 የተዛማጅ ጽሁፎች ቅኝት..... 21

ምዕራፍ ሦስት..... 24

 የጥናቱ ዘዴ፣ አካሄድ 24

 3.1. የጥናቱ መረጃ ምንጮች..... 24

 3.2 የናሙና አመራረጥ ዘዴ 25

 3.2.1 የትምህርት ቤት አመራረጥ 25

 3.2.2 የክፍል ደረጃ አመራረጥ..... 25

 3.2.3 የተማሪዎች አመራረጥ 26

 3.2.4 የመምህራን አመራረጥ 26

 3.3 የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች..... 27

3.3.1 የድርሰት አፃፃፍ ፈተና	27
3.3.2 ለመምህራን የቀረቡ ቃለ መጠይቆች	27
3.3.3 ለጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች የሚቀርብ የጽሁፍ መጠይቅ.....	28
3.4 የመረጃ አተናተን ዘዴ	29
ምዕራፍ አራት.....	31
መረጃ ትንተና	31
4.1 ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የሚገኙ ዋና ዋና የስህተት ዓይነቶች ትንተና	33
4.1.1 የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት	35
4.1.3 የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ስህተት	50
4.1.4 የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ ስህተት	51
4.2 ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ የተገኙ መረጃዎች ትንተና	52
4.2.1 በዝግ የጽሁፍ መጠይቆች የተገኙ መረጃዎች ትንተና	53
4.2.2 በክፍት የጽሁፍ መጠይቆች የተገኙ መረጃዎች ትንተና.....	60
4.3.ለአማርኛ ቋንቋ መምህራን ከቀረቡት ቃለ መጠይቆች የተገኙ መረጃዎች ትንተና	63
ምዕራፍ አምስት.....	73
ማጠቃለያ እና የይሁንታ ሀሳብ.....	73
5.1. የጥናቱ ግኝት	73
5.2. ማጠቃለያ.....	76
5.3. አስተያየት	78
ዋቢ መጻሕፍት	79
አባሪዎች	83

ሰንጠረዥ 1:- በቋንቋ አወቃቀር ስህተት ስር የሚገኙትን ዋና ዋና ስህተቶች በዝርዝር የሚያሳይ ----- 33

ሰንጠረዥ 2:- ቋንቋ አወቃቀም ስህተት ስር የሚነሱ ንዑሳን ስህተቶችን የሚያሳይ ---- 34

ሰንጠረዥ 3:- የጥናቱ ተተኪ ተማሪዎች በሁለት ዙር በፃፏቸው ድርሰቶች ውስጥ በዋናት የተፈጸሙትን ስህተቶች የሚያሳይ ሠንጠረዥ----- 36

ሰንጠረዥ 4:- ተማሪዎች የጻፏቸው የድርሰት አይነቶች፣ ድርሰቶችን ለመፃፍ የተጠቀሟቸው ቃላት ብዛት፣ በድርሰቶቹ ውስጥ የሚታዩ ስህተቶችና ብዛት፣ አማካይ የስህተት ብዛት እና የስህተት ድግግሞሽ ብዛት የሚያሳይ ሰንጠረዥ ----- 44

ሰንጠረዥ 5:- በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ የመገኘት ሁኔታ ----- 53

ሰንጠረዥ 6:- በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የሚቀርብበት ትምህርት ይዘት ሁኔታ ----- 54

ሰንጠረዥ 7:- በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የጽህፈት ተግባራት ሁኔታ ----- 55

ሰንጠረዥ 8:- በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ መምህሩ የጽህፈት ተግባራት አሰጣጥ ----- 56

ሰንጠረዥ 9:- በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የጽህፈት ተግባራት ግብረ መልስ አሰጣጥ----57

ሰንጠረዥ 10:- በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ የጽህፈት ተግባር የጊዜ አመዳደብ ----- 58

ሰንጠረዥ 11:- በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የጽህፈት ተግባራት ወቅት አስቸጋሪ ነገሮች--- 59

ሰንጠረዥ 12:- በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የጽህፈት ተግባራት ሂደት ሀሳብን የመግለጽ ሁኔታ -----60

ሰንጠረዥ 13:- የአማርኛ ቋንቋ የመማር ፍላጎት ----- 61

ሰንጠረዥ 14:- በአማርኛ ቋንቋ ሀሳብ የመግለጽ ሁኔታ-----	62
ሰንጠረዥ 15:- በታላላቅ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚጠቀሙት የቋንቋ መዋቅር-----	67
ሰንጠረዥ 16:- በታላላቅ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚጠቀሙት የአረፍተ ነገር አጠቃቀም ሁኔታ -----	68
ሰንጠረዥ 17:- ተማሪዎች በፃፏቸው ድርሰቶች እርማት የመስጠት ሁኔታ -----	69
ሰንጠረዥ 18:- ተማሪዎች የጽፈት ክህሎት እንዲያጎለብቱ ከማበረታታት አንፃር የመምህሩ ሚና -----	70
ሰንጠረዥ 19:- የተማሪዎች የቋንቋ አጠቃቀምና አተገባበር ሁኔታ-----	71
ሰንጠረዥ 20:- ተማሪዎች በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ የታላላቅ ቋንቋ ሰዋሰው አጠቃቀም ሁኔታ -----	72

ምዕራፍ አንድ

መግቢያ

ይህ ጥናት በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች ክልላዊ መንግስት “በወላይታ ዞን በዳሞት ጋሌ ወረዳ በቦዲቲ ከተማ የሚገኙ ሁለት የመንግስት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በወላይትኛ አፈ- ፈት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ለመመርመር ነው። ጥናቱ አምስት ዋና ዋና ክፍሎች ያሉት ሲሆን፤ እነሱም፡- የጥናቱ ዳራ፣ የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት፣ የጥናቱ ዓላማ፣ የጥናቱ አስፈላጊነት፣ የጥናቱ ወሰን፣ የጥናቱ ውስንነት፣ የሚሉት በክፍል አንድ ውስጥ ተካተዋል። በክፍል ሁለት ክለሳ ድርሳናት፣ በክፍል ሶስት የአጠናን ስነ ዘዴ፣ የጥናቱ አካሄድና የጥናቱ ተተኳሪ ስፍራ ዳራዊ ቅኝት፣ የመረጃዎች ትንተና በክፍል አራት እና በመጨረሻም ማጠቃለያና አስተያየት የሚሉት ነጥቦች ደግሞ በክፍል አምስት የተካተቱ ዋና ዋና ጉዳዮች ናቸው።

1.1 የጥናቱ ዳራ

የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት በኢትዮጵያ ውስጥ በትምህርት ገበታ ላይ ቀርቦ እንደ አንድ የትምህርት ዓይነት መሰጠት የተጀመረው ዘመናዊው ትምህርት ከመጀመሩ በፊት በርካታ አመታት ቀድሞ ነው። በተለይ በአጼ ቴዎድሮስ ዘመነ-መንግስት ወንጌልን ለማስተማር ወደ ኢትዮጵያ የገቡ ሚስዮናውያን በተለያዩ አካባቢዎች ትምህርት ቤቶችን አቋቋሙ። በእነዚህ ባቋቋሟቸው ትምህርት ቤቶችም ውስጥ ከሚሰጡ የትምህርት አይነቶች መካከል አንዱ አማርኛ ነበር (እነ ዮናስ 1966:42)። ዘመናዊው ትምህርት ሲጀመር ይህም በ1940 ዓ.ም አካባቢ ለመጀመሪያ ጊዜ በተቀረጸው የአንደኛ ደረጃ ስርአተ ትምህርት ውስጥ አማርኛ እንደ አንድ የትምህርት አይነት ተካቶ እንዲሰጥ ተደርገዋል። ይህ ስርአተ ትምህርት በትምህርት አይነቶች ውስጥ የሚተኮርባቸው ይዘቶች ለይቶ በማስቀመጥ በ1951 ዓ.ም ተሻሽሎ ሲቀርብም አማርኛ ቋንቋ ትምህርት በተመለከተ ከተካተቱት የትምህርት ይዘቶች መካከል አንዱ ድርሰት (ጽህፈት) ነበር (ልኡልሰገድ፣1997)።

በመደበኛ ትምህርት ቤት የሚሰጠው የቋንቋ ትምህርት ዋና ዓላማ አራቱን የቋንቋ ትምህርት ክህሎች፣ የስነ-ጽሁፍ እና የስነ-ልሳን ዕውቀት ለማዳበር ነው። አራት የቋንቋ ትምህርት ክህሎች የመቀበልና የማፍለቅ ክህሎች ተብለው በሁለት

ይከፈላሉ። የማፍለቅ ክሂሎች መናገርና መፃፍ ሲሆኑ፤ የመቀበል ክሂሎች ደግሞ ማዳመጥና ማንበብ ናቸው (Williams 1986:13)። እንደ Williams አገላለጽ አንድ ተማሪ አራቱን የቋንቋ ትምህርት ክህሎች በሚገባ ካልተማረ በትክክል ሊጠቀሙም ሆነ ሊተገብረው አይችልም።

ከአራቱ የቋንቋ ትምህርት ክሂሎች መካከል አንዱ የጽህፈት ክሂል ነው። የተማሪዎች የጽሁፍ ክሂል ሊያዳብሩ የሚያስችሉ ጽህፈት ተኮር ይዘቶች በቋንቋ መማሪያ መጻሕፍት ውስጥ ተካተው ይገኛሉ። እነዚህ ይዘቶች ተማሪዎች ቃልን፣ ሐረግን፣ አረፍተ ነገርን፣ አንቀጽንና ድርሰትን ደረጃ በደረጃ በመጻፍ የጽህፈት ክሂላቸውን ለማዳበር የሚያስችሉ ናቸው። ይህ ክሂል እንደ ማዳመጥና መናገር ክሂሎች ሁሉ ለቋንቋ ተጋላጭ በመሆን ብቻ የሚለመድ ሳይሆን አፈ-ፈቶችም ሆኑ ኢ-አፈ-ፈቶች በመደበኛ ትምህርት እገባ በሚያደርጓቸው ተደጋጋሚ ልምምዶች የሚዳብር ነው። በተለይም በሁለተኛ ቋንቋ ለመዳ ሂደት የጽህፈት ክሂልን ተጠቅሞ ሃሳብ ለመግለጽ የታላሚውን ቋንቋ ሰዋስዋዊ እና ማህበራዊ አጠቃቀም የንግግር ቋንቋ ጭምር ማወቅ አስፈላጊ ነው። (Richard 1992; Brown 1994)።

ጽህፈት ያለመሰልቸት መጻፍን፣ መሰረዝን፣ መደለዝን፣ የተጻፈውን ጽሁፍ ደግሞ ደጋግሞ በማንበብ ስህተቶችን ማስወገድን ይጠይቃል (ሰለሞን 1987)። በዚህም ምክንያት በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት በድርሰት አፃፃፍ ሂደት ላይ በማተኮር ተማሪዎች የድርሰት አፃፃፍ ክሂልን እንዲያዳብሩ ሊያከናውኗቸው የሚገቡ ተግባራትን በመጠቀም የራሳቸውን ልምምድ እንዲያደርጉ ማበረታታት ይገባል።

አማርኛ በ2ኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ከሚሰጥበት ዋና ዓላማ አንዱ ተማሪው የቋንቋ ስረዓት ጠብቆ ድርሰት፣ ደብዳቤ፣ ርገትና የመሳሰሉትን መጻፍ እንዲችል ማድረግ መሆኑ በትምህርት ሚኒስትር በ1994 ዓ.ም በአማርኛ ቋንቋ ስርዐተ ትምህርት ከ9-12ኛ ክፍል በተዘጋጀው መርህ ትምህርት ያስገነዝበናል። ይሁን እንጂ በወላይታ ዞን በቦዲቲ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ያሉ የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ትምህርትን 3ኛ ክፍል እያሉ የሚጀመሩ ቢሆንም ሃሳባቸውን በጽሁፍ አቀናብረው መልዕክት ለማስተላለፍ ከፍተኛ ክፍተት ያለባቸው መሆኑ በግልጽ ይስተዋላል።

ከዚህ ቀደም ይሰጥ የነበረው የቋንቋ ትምህርት በስዋሰው ላይ ሲሆን፤ በአሁን ጊዜ ደግሞ በክሂል ዘርፎች ላይ ያተኮረ መሆኑን ባዬ ይማም (1987:8) ገልጸዋል። ሆኖም የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች የጽህፈት ክሂል ችሎታ በሚመዘንበት ጊዜ የ9ኛ ክፍል ተማሪ ብቻ ሳይሆን 12ኛ ክፍል ያጠናቀቁትም ሆነ የግል ማመልከቻ ደብዳቤ እንኳን መፃፍ የማይችሉበት ደረጃ ላይ እንደሚገኙ መገንዘብ ቀላል ነው።

ከላይ የተጠቀሰውን ችግር አስመልክቶ ሰለሞን (1987) እንደሚያብራራ ተማሪዎች በሚጽፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ለቁጥር አዳጋች የሆኑ የቋንቋ አጠቃቀሞችን እና የአገባብ ስህተቶችን (ለምሳሌ የፊደላት አጣጣል፣ የጾታ፣ የቁጥርና የመደብ አለመጣጣም የጽንሰ ሃሳብ ችግር የቃላት መፋለስ ወዘተ) የሚፈጸሙ መሆናቸው ጠቁመዋል። ለችግሩ መባባስ ደግሞ ተስፋዬ (1986:9-10) ከተወሰኑ አመታት ወዲህ በተማሪዎች ቁጥር መጨመርና በክፍል ጊዜያት መብዛት እተመካኝ ተማሪዎች የሚጽፉት ነገር ትክክል ይሁን ስህተት ሳይታረም መቅረቱ በምክንያትነት ይገልጻል።

ከላይ የተጠቀሱትን ችግሮች ለመለየትና ለማስወገድ ከሚረዱ የጥናት ዘርፎች አንዱ የድርሰት ስህተት ትንተና ጥናት ነው። (Cordien: 1982) የስህተት ትንተና የጥናት ግብ ከጥናቱ በሚገኙ መረጃዎች በመመርኮዝ የቋንቋ መማር ማስተማር ችግርን ለማስወገድ የሚያስችሉ ዘዴዎችን በመተለም የቋንቋ ትምህርት አላማን ማሳካት ነው። በጥቅሉ Johansson (1988) እና Norish (1992) የስህተት ትንተና አላማ መሰረት ያደረጉ በርካታ ጥናቶች መካሄዳቸውንና ከተደረሰባቸው ውጤቶችም በመነሳት በቋንቋ ትምህርት መስክ አስተዋጽኦ ያደረጉ አዳዲስ ሃሳቦችን መከተል ማስቻላቸውን ገልጸዋል።

በዚህ መሰረት ይህ ጥናት በዋናነት በተተኳሪው የክፍል ደረጃ 9ኛ ደረጃ የወላይተኛ ቋንቋ አፈ-ፊት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ጽህፈት ወቅት የሚያጋጥሟቸውን ችግሮች እና የችግሮችን መንስኤ በመዳሰስ የስህተት ምንጮችን

በመተንተን እንዲሁም ተማሪዎቹ ክሂሉን በስርዓቱ መሰረት የሚተገብሩበትን አቅጣጫ በመጠቀም ላይ ያተኮረ ነው።

1.2 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት

በመደበኛው የቋንቋ ትምህርት ተማሪዎች ቋንቋን የሚማሩበት ዋናው ጉዳይ በቋንቋው ውስጥ ያለውን ሰዋስዋዊ ስርዓት መለየትና መጠቀም መቻል እንዲሁም አራቱን የቋንቋ ክሂሎች (ማዳመጥ፣መናገር፣ ማንበብና መጻፍ) በማዳበርና ሁለቱን የዕውቀት ዘርፎች (ስነ ልሳንና ስነጽሁፍ) በማጎልበት ሀሳባቸውን በክሂሉ ተጠቅመው ለሌሎች ማስተላለፍ እንዲችሉ ማድረግ ነው። ተማሪዎች የቋንቋውን ክሂል ተማርን ሲሉ እውቀቱን ማሳካት ብቻ ሳይሆን መቻል ያለባቸው ክሂሉን በተግባር ላይ ማዋልም ጭምር ነው። አንድ የቋንቋ ተማሪ አንድን የቋንቋ ትምህርት ከተማረ በኋላ በቋንቋው መናገር፣ ማንበብ፣ መጻፍና መስማት ይጠበቅበታል። ነገር ግን አጥኝዋ በምታስተምርበት ትምህርት ቤት ውስጥ አማርኛን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ የሚማሩ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች ከቋንቋ ክሂሎች ውስጥ አንዱ የሆነውን የጽህፈት ክሂልን በሚያከናውኑበት ወቅት የተለያዩ ችግሮች ሲገጥሟቸው አስተውላለች። ለምሳሌ ያህል የድርሰት የቤት ስራዎችን፣ የድርሰት ፈተናዎችን በተለያዩ ወቅት ተሰቷቸዉ የታዩ የቃላት የሐረጎች የፃረፍተ ነገሮች አለመጣጣም ክፍትቶች ይጠቀሳሉ። በዚህም ምክንያት ተማሪዎች ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚገጥሟቸውን ችግሮች በጥናት መፈተሽ አስፈላጊ በመሆኑ በዚህ ርዕስ ላይ ጥናት እንድታካሂድ ካነሳሳት ምክንያቶች መካከል የመጀመሪያው ነው።

ሌላው ደግሞ በወላይታ ዞን በዳሞት ጋሌ ወረዳ አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ምንድን ናቸው? ስህተቶቹንስ የሚፈጽሙት ከምን የተነሳ ነው? ተማሪዎች የአማርኛ ድርሰት እንዲጽፉ የሚታዘዙትስ በምን አይነት ስልት ነው? የሚያስተምሩት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን የማስተማሪያ ዘዴ እና የማስተማሪያ መሳሪያዎች አቀራረብስ በምን አይነት ሁኔታ በክፍል ውስጥ ይተገበራሉ? ለሚሉት ጥያቄዎች ምላሽ ለማግኘት ያላት ፍላጎት በተገለጸው ርዕስ ላይ ጥናት እንድታደርግ አነሳስቷታል። በተጨማሪም ተማሪዎቹ በቀጣዩ ዓመት የሁለተኛ ደረጃ ማጠቃለያ

ፈተና የሚወስዱ እንደመሆናቸው መጠን ክሂሉን በሚገባ መተግበር ስለሚኖርባቸው የአጥኚዎም የትኩረት ነጥብ በድርሰት አፃፃፍ ክሂል ላይ እንዲሆን አስተዋፅኦ አድርጓል።

1.3 የምርምር ጥያቄዎች

ይህ ጥናት የሚከተሉት ዋና ዋና የምርምር ጥያቄዎች ምላሽ ይሰጣል። እነሱም፡-

- አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ምንድን ናቸው?
- እነዚህ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች የሚዳረጉት ከምን የተነሳ ይሆን?
- የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት እንዲጽፉ የሚታዘዙት በምን አይነት ስልት ነው? የሚሉት ናቸው።

1.4. የጥናቱ ዋና ዓላማ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ በወላይታ ዞን በጋሌ ወረዳ የሚገኙ ሁለት የመንግስት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ የሚማሩ አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጽሟቸውን የስህተት አይነቶችና ምንጮች መፈተሽ ነው።

1.4.1 የጥናቱ ዝርዝር ዓላማዎች

ጥናቱ ከላይ የተጠቀሰውን ዋና ዓላማ ከግብ ለማድረስ የሚከተሉት ዝርዝር አላማዎች ይኖሩታል። እነሱም፡-

- አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸውን የስህተት ዓይነቶች መለየት፤
- አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች መነሻ የሆኑትን ምክንያቶች መመርመር፤

- አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች መንስኤ መምህራን ተረድተው ችግሩን ሊቀርፉ የሚችሉበትን ስልት መጠቀም ናቸው።

1.5 የጥናቱ አስፈላጊነት

ይህ ጥናት የሚከተሉት ጠቀሜታዎች ይኖሩታል ተብሎ ይታሰባል።

- ይህ ጥናታዊ ጽሁፍ በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ በተለይም በዳሞት ጋሌ ወረዳ የሚገኙ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በድርሰት አፃፃፍ ወቅት የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች የሚዳስስ ሲሆን ጠቀሜታው በተተኳሪው የክፍል ደረጃ ለሚማሩ ተማሪዎች እንዲሁም ቋንቋውን ለሚያስተምሩ መምህራንና ሌሎች ይህንን በተመለከተ ጥናት ለሚያካሂዱ አጥኚዎች በጉዳይ ላይ ትኩረት እንዲሰጡ ጥቆማ ይሰጣል።
- የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ወላይትኛ የሆኑ ተማሪዎችና በተተኳሪው የክፍል ደረጃ የሚያስተምሩ መምህራን ለተማሪዎቻቸው በጽህፈት ክህሎት ትግበራ ወቅት እንቅፋት ሊሆኑ የሚችሉ ጉዳዮችን በመንቀስ የችግሮቹ ምንጮች ምን እንደሆነ ፈትሾ መፍትሄ የሚቀርብበት መንገድ መጠቀሚያ ሊሆን ይችላል።
- በመጨረሻም በተመሳሳይ ርዕስ ጉዳዮች ላይ ጥናት ለሚያካሂዱ ተመራማሪዎች እንደ አንድ መነሻ ሀሳብና እንደ አንድ የመረጃ ምንጭ ሆኖ ሊያገለግል ይችላል።

1.6 የጥናቱ ወሰን

ይህ ጥናት በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች ክልላዊ መንግስት በወላይታ ዞን በሚገኘው በዳሞት ጋሌ ወረዳ በቦዲቲ ከተማ የሚገኙ በቦዲቲ ሁለተኛ ደረጃና በመለስ ሁለተኛ ደረጃ በተሰኙት ሁለት የመንግስት ትምህርት ቤቶች ላይ የተካሄደ ነው። በናሙናነት የተመረጡ በወላይትኛ አፈ- ፈት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን የስህተት አይነቶችና ምንጮች መለየት መሰረት ያደረገ ሲሆን፤ የጥናቱ ትኩረት ስህተቶችን ከፊደላት ግድፈት እስከ ስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም እንዲሁም የቋንቋ አጠቃቀምና አወቃቀር፤ ስህተቶችን

ለይቶ የሚተነትን በመሆኑ ለጥናቱ አስፈላጊ ሆነው እስካልተገኘ ድረስ ሌሎች ክሂሎችን አይመለከትም፡፡

1.7 የጥናቱ ውስንነት

አጥኝዋ በጥናቱ ሂደት በርካታ ውስንነቶች ያገጠሟት ሲሆን፤ ከእነዚህ መካከል አንዳንድ መረጃዎችን የሚያቀረቡ ተጠኝዎች በሰዓት አለመገኘትና የተገኙትም በቂ የሆነ መረጃ ለመስጠት ፈቃደኛ አለመሆን፤ የበጀት እጥረት፤ እያንዳንዱ ተማሪ የጻፈውን ድርሰት ለማረም በቂ ጊዜ አለመኖር እና የመሳሰሉት ውስንነቶች ተጠቃሾች ናቸው፡፡

ምዕራፍ ሁለት

ክለሳ ድርሳናት እና የተዛማጅ ጥናቶች ዳሰሰ

2.1 ንድፈ ሃሳባዊ ዳሰሳ

በዚህ ንዑስ ርዕስ ስር በሁለተኛ ቋንቋ ለመዳ ወቅት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሚና፣ የስህተት ምንነትና የድርሰት ምንነት የሚሉት ሶስት መሰረታዊ ጉዳዮች የተነሱ ሲሆን፤ ዝርዝር ማብራሪያቸውም በቅደም ተከተላቸው መሰረት እንደሚከተለው ቀርቧል፡፡

2.1.1. ሁለተኛ ቋንቋ ለመዳ ላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሚና

አንድ ሰው አፍ መፍቻ ቋንቋውን የሚያገኘው ወይም ደግሞ የሚለምደው ቋንቋው በሚነገርበት አካባቢ በመወለድና በማደግ ሲሆን፤ ሁለተኛ ቋንቋውን የሚለምደው ግን በተለያዩ ሁኔታዎች ቋንቋው በሚነገርበት አካባቢ በመኖር አሊያም ደግሞ ትምህርት ቤት ገብቶ በመማር ነው፡፡ በዚህ መሰረት ማንኛውም ሰው የትኛውንም ቋንቋ የመልመድ ዕድሉ እጅግ ሰፊ ነው ማለት ይቻላል፡፡ አንደ ባዬ(1987:5) አገላለጽ እንደ ኢትዮጵያ ባሉት ሀገሮች የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው አንደኛ ቋንቋ ሲባል፤ ከዚያ በኋላ የሚለምዷቸው ወይም የሚማሯቸው ቋንቋዎች በሙሉ ሁለተኛ ቋንቋ ይባላሉ፡፡ ስለሆነም አንደኛ ቋንቋ አንድ ሰው በተወለደበት አካባቢ የሚነገረውን ቋንቋ በልምድ የሚያገኘው ነው፡፡ ሁለተኛ ቋንቋ የምንለው ደግሞ በአካባቢያዊ ሁኔታዎች ገፋፊነት፣ በአጋጣሚ ወይም ይሁንኝ ብሎ በማሰብ ሊታወቅ ይችላል፡፡ የሁኔታዎች ገፋፊነት ሲባል እንደ ስደት ያሉ አማራጭ የማይሰጡ ሁኔታዎች ሲከሰቱ፤ አጋጣሚ የሚባለው ደግሞ ለስራ አንድ አካባቢ ሄዶ በመቆየት የሚገኝ ሊሆን ይቻላል፡፡ ይሁንኝ ብሎ በማሰብ በአገር አቀፍ ወይም በአለም አቀፍ ደረጃ ሊያግባባኝ ይችላል፤ ይጠቅመኛል ብሎ በመደበኛ ሁኔታ ጊዜ ሰጥቶ የመማርን ጉዳይ ያመለክታል፡፡

መልመድና መማር የተባሉት ቃላት ፍቺ አንዳንድ የቋንቋ ምሁራን እንደተተኪ ቃላት በማለዋወጥ ሲጠቀሙባቸው አንዳንዶች ደግሞ በሁለቱ ቃላት መካከል ገሀድ የሆነ ልዩነት ያሰፍናሉ ባዬ (1987:5)፡፡

ሁለተኛ ቋንቋ በመልመድ ረገድ ሳይጠቀስ የማይታለፈው ጉዳይ ለመዳው በተናጋሪው ህብረተሰብ መካከል ወይም ተናጋሪው ህብረተሰብ በሌለበት አካባቢ ሊከናወን የሚችል መሆኑ ነው (ባዬ1987:5)። ታላሚው ቋንቋ በሚነገርበት አካባቢ በመገኘት ሁለተኛ ቋንቋ መማር የተሻለ የቋንቋ ችሎታ ያስገኛል። ለዚህ ዋና ምክንያት የሆነው ከመማሪያ ክፍል ውጭ ለቋንቋ ትምህርት ግብአት በሰፊው መገኘት እና ለገሀዱ አለም አኗኗር መገልገያ ቋንቋውን ሲጠቀሙ ብቃታቸውን መጨመር አይቀሬ ስለሆነ ነው።

Krashen (1988:101) ቋንቋን መማርና መልመድን አስመልክቶ ጎልማሶች ሁለተኛ ቋንቋ ለመማር ወይም እውቀታቸውን ለማዳበር ሁለት መንገዶች እንዳላቸው ይጠቁማሉ። እነሱም ለመዳ እና መማር ናቸው። እንደ ክሬሽን አገላለጽ ለሁለት ቋንቋ ናሙናዎች በተጋለጥን ቁጥር እንለምዳለን። በሌላ በኩል የጥናት ሂደት ለቅርጽና ለህግ ትኩረት ሰጥተን ስንከታተል እንማራለን። ክሬሽን ለመዳ በጣም ጠቃሚ ሂደት መሆኑን አበክረው ይገልጻሉ። ለተፈጥሮአዊና ለተክህኖታዊ መግባባት ዝግጁ ሆኖ የሚገኘው የተለመደ ቋንቋ ብቻ ነው ተብሎ ይገመታል በማለትም ይገልጻሉ።

የንፅፅራዊ ትንተና መላምት እንደሚገልጸው ደግሞ በመጀመሪያ ቋንቋና በታላሚው ቋንቋ መካከል ተመሳሳይነት በሚኖርበት ጊዜ ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ መዋቅሮች በቀላሉ ይለምዳቸዋል። ልዩነቶች በሚኖሩበት ጊዜ ተማሪዎች ይቸገራሉ። ከባህሪ አኳያ የመጀመሪያ ቋንቋ ልማዶች የሁለተኛ ቋንቋ ልማዶችን ለማወቅ ሲረዱ “አዎንታዊ ሽግግር” ይባላል። በመጀመሪያ ቋንቋ ልማዶች የሁለተኛ ቋንቋ ልማዶች ተማሪውን አዲሱን ቋንቋ መማር ሲከለክሉት “አሉታዊ ሽግግር” ወይም ጣልቃ ገብነት ይባላል (Littlewood,(1986) William 1984:19)። በተጨማሪም Dulay.et.al.(1982:96) እና Norrish (1992:22) ሲገልጹ፤ “ቋንቋ የመማር ሂደት የልምድ ዉጤት ስለሆነ በአፍ መፍቻነት የዳበረ የቋንቋ ልምምድ አንድን አዲስ ቋንቋ በመማር ሂደት ጣልቃ እየገባ በሚያስከትለው አሉታዊ ተፃዕኖ የተነሳ ስህተት ሊፈጸም ይችላል” ይላሉ።

አንዳንድ የቋንቋ ተመራማሪዎች ከሁለት በላይ ቋንቋ በትምህርት ቤቶች መጠቀም ጎጂና ጠቃሚ ጎኖች መኖራቸውን ያብራራሉ። ጠቃሚ ጎኑ ተማሪዎች ቋንቋቸውን በአፍ መፍቻቸው የመጸፍና የመናገር ተነሳሽነትና በራስ መተማመን ይጨምራል የሚል ሲሆን፤ ጎጂ ጎኑ ግን በ2ኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ገብተው ሌላ ሁለተኛ ቋንቋ በሚጽፉበት ጊዜ ለስህተትና ለብሻራ ይዳረጋሉ (Cenzo, 2009; Guerini, 2007)።

ከላይ የተጠቀሱት ምሁራን እንደሚያብራሩት የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ ሲማሩ በመጀመሪያ ደረጃ ላይ እያሉ ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች ምንጩ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተፅዕኖ ሊሆን ይችላል። በዚህ የተነሳ ተማሪዎች አፍ ከፈቱበት ቋንቋ ጋር ተቀራራቢነት ያለውን መዋቅር እየወሰዱ በታላሚው ቋንቋ ውስጥ ይጠቀማሉ። በዚህ ሰዓት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸውና በታላሚው ቋንቋ መካከል የተለያዩ የቋንቋ አጠቃቀም ስርዓቶች ካሉ ተማሪው ለስህተት ይዳረጋል ማለት ነው።

2.1.2 የስህተት ምንነት

በድርሰት ስራዎች ወቅት ስለሚከሰት ስህተት የእንግሊዘኛው ኦክስፎርድ መዝገበ ቃላት (1987) ሲያብራራ፡- ስህተት በአንድ በተወሰነ ስራ ላይ የሚፈጸም ከትንሽ እስከ ትልቅ ያለ የፊደላት ግድፈትና የሰዋሰው አለመጣጣም የሚያጠቃልል መሆኑን ይገልጻል። ከዚህ የምንረዳው በቋንቋ ተግባቦት ሂደት ተናጋሪው ወይም ፀሐፊው የሚፈጽመውን ሰዋሰዋዊ የቋንቋ አጠቃቀም ጉድለት እንደ ስህተት እንቆጥረዋለን።

ስህተት የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በቋንቋው አፈ-ፈት ከሆኑ ተማሪዎች ጋር ሲነፃፀሩ ለቋንቋው መማር ትኩርት ካለመስጠት የተነሳ በንግግር ወይም በጽሁፍ ውስጥ የሚፈጽሙት የቃላት፣ የድምጽ ልሳናት የሰዋሰው ችግር ነው (Longman መዝገበ ቃላት 1987:127)።

ይህንን አስመልክቶ Elis (1994: 17) ስለ ስህተት ሲገልጽ ተማሪዎች ስህተት ሊፈጽሙ የሚችሉት ትክክለኛው የቱ እንደሆነ ለይተው ካለማወቅ የተነሳ ሊሆን ይችላል ይላሉ። ከዚህ የምንረዳው ተማሪዎች ወደ ድርሰት ስራ ከመግባታቸው አስቀድመው በመማር ማስተማሩ ትክክለኛውን የአሰራር ሂደት በሚገባ ካልተገነዘቡ ስህተት ሊፈጽሙ እንደሚችሉ ነው። አንድ ሰው ድርሰት በሚጽፍበት ወቅት

የሚፈጽሟቸው የተለያዩ ስህተቶች አሉ። ይህንን አስመልክቶ ደረጀ (1996:87) እንዳብራራው ከዚህም ውስጥ ተማሪዎች የሚፈፀሟቸው ስህተቶች በድርሰት ስራ ውስጥ ሶስት ናቸው። እነሱም የሀሳብ እጥረት፣ የቋንቋ ችሎታ ማነስና ሀሳብን በአግባቡ ማደራጀት አለመቻል ተጠቃሾች ናቸው።

ከላይ በቀረበው ሀሳብ መሰረት ተማሪዎች ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚከሰቱ ችግሮች ድርሰትን በአግባቡ ለመጻፍ እንቅፋት መሆን መቻላቸውን ለምሳሌነት ቀርቦታል። እንዲሁም ደግሞ የቋንቋ ችሎታ ማነስ፣ ሀሳባቸውን በጽሁፍ በሚገባ ለማደራጀት አለመቻልና የተፈለገውን መልዕክት ለማስተላለፍ የሚቸገሩ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል።

2.1.2.1. የስህተት ትንተና

እንደ Corde. (1973:271) አገላለጽ ስህተት ለይቶ ማወቅ የሚቻለው ሰው ቢኖር በዚህ የጥናት ዘርፍ ልምድ ያለው ወይም የስነ ልሳን እውቀት ያለው ባለሙያ ነው። ሁለተኛ ቋንቋን በመማር ሂደት በተለይም ትምህርት ቤት ካልገቡ በቀር ሊለምዱት የማይችሉትን የጽሁፍ ክሂል ሲማሩ ተከታታይ ስህተት ሊሰሩ እንደሚችሉ መገንዘብ ለመምህሩ ግልጽ ነው። ስህተት መስራት ደግሞ የመማር አንዱ ሂደት መሆኑን የቋንቋ ምሁራን ይገልጻሉ። ስህተት በሂደት ውስጥ ከባድና ሀሰት የሚሆነው ነገር በማንኛውም ትክክል ወይም ፍጹም ተቀባይነት ያለው የሚመስል አረፍተ ነገር ሁሉ ምንም አይነት ስህተት ሊገኝበት አይችልም የሚለውን ድምዳሜ መስጠት ነው Corder S.P. ይገልጻሉ። ከዚህ በተጨማሪ ደግሞ ስህተት በተመልካቹ ዘንድ በሁለት መልኩ ይፈረጃል። ይህን Corder. (1973:274) እንደጠቀሰው ግልጽ ስህተት እና ስውር ስህተት በመባል የሚታወቁ ናቸው።

ሀ. ግልጽ ስህተት

የዚህ አይነት ስህተት ብዙውን ጊዜ አንድ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪ በሚገነባው አረፍተ ነገር ላይ የሚታይ ግልጽ ስህተት ሲሆን፣ በዚህ ላይ ይህ ትክክል ነው፣ ይህ ደግሞ ትክክል አይደለም በማለት አስተያየት በቀላሉ ሊሰጥበት የሚችል ነው። ለምሳሌ፡- “ልጁ የሸጠችው በግ ጠፍ።” ይህንን ስህተት ስንመለከት የአረፍተ ነገሩ ባለቤት በግልጽ እንደሚታየው “ልጁ የተባዕታይ ጾታ ሶስተኛ መደብ ባለቤት ሲሆን፣ በግሱ ላይ የምናገኘው የባሌበት አጻፋ “የሸጠችው” የሚለው ግን

የሚያመለክተው የአንስታይ ጾታን ነው። ስለዚህ ይህ አረፍተ ነገር ስህተት አለው ለማለት ያስደፍራል።

ለ. ስውር ስህተት

ስውር ስህተት የሚባለው ደግሞ አንድ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪ አረፍተ ነገር ሲሰራ አረፍተ ነገሩ ተቀባይነት ያለው ይመስላል፤ ነገር ግን ይህ ሰው የሰራው አረፍተ ነገር መዋቅሩ በጥንቃቄ በሚመረምሩበት ጊዜ ስህተቶች የሚገኝበት ሲሆን ነው። ስለዚህ አንድ አረፍተ ነገር ወይም አባባል ተቀባይነት አለው ማለት ስህተት የለበትም ማለት እንዳልሆነ ልንገነዘብ ይገባል ማለት ነው። ለምሳሌ ያህል ተማሪዎች በሚኖሩበት ህብረተሰብ መካከል በራሳቸው፣ በአለባበሳቸው፣ በአነጋገራቸው፣ በጠቅላላ በአኗኗር ዘይቤያቸው ከቀድሞው ትውልድ ጋር በሚያደርጉት ብርቱ ጥረት ተቀባይ በማጣታቸው ችግራቸውን እያበረከተባቸው ሄዷል አምሳሌ አክሊሊና ደምሴ(1982:11)።

በዚህ ዓረፍተ ነገር ውስጥ “ችግራቸውን እያበረከተባቸው ሄዷል።” ለሚለው ሀረግ ባለቤቱ የቱ ነው? ተብለን ብንጠየቅ ከዓረፍተ ነገሩ ውስጥ መልስ አናገኝለትም። በዚህ ምክንያት ስውር ስህተት ሆነ ማለት ነው።

2.1.2.2. የስህተት ምንጮች

የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪ በሚማረው ቋንቋ ውስጥ የተለያዩ ስህተቶችን በንግግር ጊዜም ሆነ በጽሁፍ ጊዜ ሊፈጽም ይችላል። እነዚህን ስህተቶች እንዲፈጽም የሚያደርጉት ግራቶች ምን ምን እንደሆኑ የተለያዩ ምሁራን በተለያዩ መልኩ ገልጸውታል። በጥቅሉ ስታይ ግን የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ስህተት መፈጸማቸው ግድ ነው። የስህተቶችም ምንጮች የተለያዩ ሊሆኑ ስለሚችሉ ይህን አዉቀዉ ተማሪዎቹ ከስህተቶቻቸው እንድታረሙ ጥረት ማድረግ ተገቢ እንደሆነ ብዙ ምሁራን ይገልጻሉ (Corder 1974:20; Norrish 1992:6-7)። ጠቅለል ባለ መልኩ የስህተት ምንጮች ተብለዉ በተለያዩ ምሁራን ከተጠቀሱት መካከል ስድስት ነጥቦች ቀጥለን እንመልከት (Brown.1994:204)።

2.1.2.2.1 የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነትና ሽግግር

አንድ ተማሪ ከአፍ መፍቻ ቋንቋው በተጨማሪ ሁለተኛ ቋንቋ በሚማርበት ጊዜ በመጀመሪያ ደረጃ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት የአፍ መፍቻ ቋንቋውን

ስርዓት የማዘዋወር ሁኔታ ይታያል። በዚህን ጊዜ ተማሪው የሁለተኛ ቋንቋውን መዋቅራዊ ስርዓት ከማወቁ በፊት ከአፍ መፍቻ ቋንቋው ያገኘውን መዋቅራዊ ስርዓት በመጠቀም የሁለተኛ ቋንቋውን ሲገልጽ ይቆያል። እንደ ዘርፉ ምሁራን አገላለጽ በተለይም ደግሞ በዚህ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነትና ዝውውር ወይም ደግሞ ሽግግር ጥናት ውስጥ ሶስተኛ ቋንቋ ቢኖር ከሁለተኛው ወደ ሶስተኛው የሚደረገው ዝውውር ከፍተኛ የቋንቋ ጣልቃ ገብነት ያመጣል (Douglas. 1994:204)።

የአፍ መፍቻ በታላሚው ቋንቋ ላይ በምን ዓይነት ሁኔታ ተጽእኖ እንደሚፈጥር (Garret. N. 1986;36) ሲገልፅ የ2ኛ ቋንቋ ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ ቅርፅ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ጋር ተመሳሳይነት ወይም ተቀራራቢነት ባለው መንገድ ያመነጫል። ይህም ከአፍ መፍቻ ቋንቋ መዋቅር ጋር ተመሳሳይነት ወይም ተቀራራቢነት ባለው አጠቃቀም ከታላሚው ቋንቋ ትክክለኛ መዋቅር ያፈነገጠ ከሆነ ተማሪውን ለስህተት ይዳርጋል። ተማሪዎች ሁለተኛ ቋንቋ በሚማሩበት ጊዜ የተወሰነ ክፍተት ሲያጋጥማቸው ያንን ክፍተት የአፍ መፍቻውን ቋንቋ መዋቅር ተከትለው ሊሞሉት ይችላሉ። ይህ ሽግግር ብዙ ጊዜ ሳይታሰብ የሚከሰት ሲሆን፤ ጎልቶ የሚታየውም ተቀራራቢ ስርዓት ባላቸው ቋንቋዎች መካከል ነው (Jackson 1987;101)።

2.1.2.2.2. በታላሚው ቋንቋ በራሱ ውስጥ የሚደረግ ሽግግር

የስህተት ጥናት ዋና አስተዋጽኦ ከቋንቋዎች ጣልቃ ገብነት ውጪ ሌላ የስህተት ምንጭ እንዳለ ማሳወቁ ነው። ይኸውም ከላይ ያየነው የቋንቋ መዋቅራዊ ስርዓት ዝውውር በሁለት ወይም ከዚያ በላይ ቋንቋዎች መደባለቅ ውስጥ የሚታይ ሲሆን፤ ይህኛው ግን በዚያው በሁለተኛ ቋንቋ ውስጥ አረፍተ ነገሮችን በተለያየ መልኩ ከጊዜ ወይም ከሁኔታ አኳያ ለመጠቀም ሲፈልጉ የሚጠቀሙበትን መንገድ የሚያሳይ ነው (Douglas 1994:204)።

ይህ ስህተት ተማሪዎች ስለታላሚው ቋንቋ ህግጋትና ስርዓት በቂ የሆነ ግንዛቤ ባለማግኘታቸው የተነሳ በተሳሳተ መንገድ በንግግርም ሆነ በጽሁፍ መልክ ለማስተላለፍ ሲሞክሩ የሚስተዋል ስህተት ነው። ይህንንም ስህተት በርካታ

ምሁራን በውስጠ ቋንቋ ተጽእኖ ምክንያት የሚመጣ ነው ይሉታል (Norrish 1983: Littlewood:1986; James 1991)::

2.1.2.2.3 የቋንቋ ትምህርት መርጃ መሳሪያ አውዶች

አንድን ቋንቋ ለማስተማር ተብለው የሚዘጋጁ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች (መርሀ- ትምህርት፣ መማሪያ መጻሕፍት፣ አጋዥ መጻሕፍት) እና መምህራን የሚከተሏቸው የማስተማሪያ ዘዴዎች የስህተት ምንጭ ሊሆኑ ይችላሉ። ለአብነት ያህል በክፍል ውስጥ የሚካሄድን የቋንቋ ትምህርት ሂደት ብንመለከት ከፍተኛውን ሚና የሚጫወቱት መምህራንና የመማሪያ መጻሕፍት ናቸው። መምህሩ በክፍል ውስጥ በሚያስተምርበት ወቅት በአጋጣሚ የተሳሳተ መዋቅራዊ ስርዓት ወይም የተሳሳተ ፍች ያለው መልዕክት ሊያስተላልፍ ይችላል። መምህሩ እራሱ አስቦ ይሄንን ስህተት መልሶ ማስተካከል ወይም ማረም ካልቻለ ተማሪዎች ይህንን የተሳሳተ ግንዛቤ ይዘው በሁለተኛ ቋንቋ ውስጥ በተግባር ይጠቀሙበታል (Douglas 1994:205):: በሌላ መልኩ ደግሞ መጻሕፍትም ቢሆኑ በወቅቱ ተነበው ስህተት ሲገኝባቸው ማሻሻያ ካልተደረገባቸው ያነበባቸውን ሁሉ ሊያሳስቱ የሚችሉበት አጋጣሚ አይጠፋም። መምህሩም ቢሆን በተሳሳተ ዘዴ ማስተማሩን ከተረዳ ለተማሪዎቹ ትክክለኛውን መንገድ ቢያስይዛቸው ጥሩ ነው። ስለሆነም ከላይ የተጠቀሱት የስህተት ምንጮች አንዳይከሰቱ መምህሩ የአተገባበሩን መመሪያ መከተል ይኖርበታል። አልያም በጽሁፍም ብቁ ነው ማለት አንችልም። ከዚህ በዘለለ ደግሞ የትምህርት አቀራረብ ወይም የማስተማሪያ ዘዴውም ተጨባጭ ካልሆነና ከተማሪዎች ግንዛቤ ጋር አብሮ በማይሄድ መንገድ ከቀረበ አሁንም ተማሪዎች ስህተት ሊፈፀሙ ይችላሉ።

2.1.2.2.4. ዘግይቶ የሚመጣ የቋንቋ ለመዳ

ዘግይቶ የሚመጣ የቋንቋ ለመዳ ስንል ተማሪዎቹ ሁለተኛ ቋንቋ በሚማሩበት ጊዜ የሚያጋጥሟቸውን የድምጽ ልሳናት ችግር እንደዋነኛ ጉዳይ በማድረግ የምንነሳበትን ሁኔታ ማለታችን ነው። ይህ የስህተት ምንጭ እንደ ዘርፉ ምሁራን አገላለጽ አይቀሬ ስህተት በእግሊዘኛ Fossilization በመባል የሚታወቀው ነው (Brown,H. Douglas 1994:205)::

2.1.2.2.5. ተግባቦታዊ ሰዋስው

ተግባቦታው ስልት የምንለው ተማሪዎች በቋንቋው በሚገባቡበት ወቅት አንድን የተወሰነ ነገር በቋንቋው ውስጥ ባለው መጠሪያ ከመጠቀም ይልቅ ስለነገሩ የተለያዩ ገለጻዎችን በመስጠት የመግለጽ ሁኔታ ነው። ለምሳሌ እንደDouglas(1994:205) ገለጻ ወንበር የሚለውን ቃል በቀጥታ ከመጥራት ይልቅ ከእንጨት የተሰራ፣ አራት ማዕዘን ያለው.....ወዘተ በማለት ገልጾ ተማሪዎች እራቸው እንዲጠሩት የማድረግ ስልት ማለት ነው።

2.1.2.2.6. አመለካከትና ችሎታ በሁለተኛ ቋንቋ ለመዳ መማር

በሁለተኛ ቋንቋ ዙሪያ የተደረገ ሌላ ጥናትና ምርምር በሁለተኛ ቋንቋ ላይ ያለ አመለካከትና ችሎታ በቋንቋ ለመዳና መማር ላይ ሚና አላቸውን? በሚል መላምት የተደረገ ሲሆን፣ አዲስ ውጤት አስገኝቷል። ሁለቱም ችሎታ ደረጃቸውን በጠበቀ ቴስት እንደተለካ እና አመለካከት በሁለተኛ ቋንቋ አፈፃፀም ላይ ተዛምዶ አሳይተዋል። ነገር ግን ሁለቱ የእርስ በርስ ቁርኝት የላቸውም። በለማጁ ውስጥ ከፍተኛ ችሎታና ዝቅተኛ አመለካከት ወይም ዝቅተኛ ችሎታና ከፍተኛ አመለካከት ታይቷል። እንደ ዘርፉ ምሁራን አገላለጽ ሁለቱም ከፍ ወይም ሁለቱም ዝቅ ብለው ሊገኙ ይችላሉ (Krashen, 1988፣19)።

በመሆኑም ከተለያዩ ጥናቶች በተገኘው መረጃ መሰረት ለቋንቋ ትምህርት አዎንታዊ አመለካከት፣ ተነሳሽነት፣ ተጨባጭ ግብ ያላቸው ተማሪዎች ውጤታማ ሲሆኑ፣ አሉታዊ አተያይ ያላቸው ተማሪዎች ደግሞ በቋንቋ ትምህርት ውጤታማ እንዳልሆኑ ተረጋግጧል። ከላይ የቀረበውን ሃሳብ በሚያጠናክር መልኩ (Dublin and Olishain(1986;15) ሲገልፁ ለትምህርት በቀረበው ቋንቋ ላይ አሉታዊ አመለካከትን ከሚፈጥሩ ምክንያቶች አንዱ ከቋንቋ የሚገኝ ጥቅም ነው። በመሆኑም ተማሪው ከቋንቋ ትምህርት ጥቅም አገኝቦታለሁ ብሎ ካሰበ ለቋንቋው አዎንታዊ አተያይን ያዳብራል። ያን ቋንቋ ለመማር ያለው ፍላጎትም ይጨምራል። ከዚህ የተነሳ በመማር ሂደት የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ይቀንሳሉ።

በዚህ መሰረት የተማሪዎችን አመለካከት በቃላት መለካት ባይቻልም አጥኚዋ ለተከታታይ አመታት በዚሁ ትምህርት ቤት ስታስተምር ስለቆየች ካየችው

የህይወት ገጠመኝ በመነሳት የጥናቷን ትኩረት በዚህ ትምህርት ቤት አማርኛን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ የሚማሩ የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች ለቋንቋው አሉታዊ አመለካከት ቢኖራቸውም ትምህርቱን ግን በሚገባ መከታተላቸው እንደ ጥሩ ጎን በመመልከት በድርሰት አፃፃፍ ሂደት ውስጥ መተማሪዎች የሚፈጽሟቸው ስህተቶችና መንስኤዎቻቸውን ዳስሳለች።

2.1.3. የድርሰት ምንነት

ተክለማሪያም ፋንታዬ (1994:164) “ድርሰት በአይን ያዩትን በጀሮ የሰሙትን አእምሮ የወለደውን አስተያየት በስዕል ቃላት አሳክቶና አስማምቶ የሚገልጽበት ጽሁፍ ነው።” ይላሉ። የሻው ተሰማ (1996:220) ስለ ድርሰት ምንነት ሲገልጽ “ድርሰት ጽሁፍ ተግባራዊ ነው።” ይላሉ። ከዚህ የምንገነዘበው ሰዎች በንግግር ብቻ ሳይሆን በጽሁፍ አማካኝነት ሊግባቡ እንደሚችሉ ያረጋግጡልናል።

ባህሩ ዘርጋው (1994: 582) በአማርኛ መዝገበ ቃላት ለድርሰት በሰጡት ፍች ድርሰት ጽሁፍ፣ ቅኔ፣ አርኬ፣ ግጥም፣ ቃል፣ ዓረፍተ ነገር፣ አብካት፣ ገድል፣ ድርሰት፣ ተአምር የሚል ነው። ከዚህ ሀሳብ የምንረዳው በድርሰት አማካኝነት በተለየ መልኩ በጽሁፍ ማቅረብ እንደሚቻል ይገልጻል።

ድርሰት በጽህፈት ሀሳብ ለመፍጠር ቃላትን መገጣጠም ወይም ማዘነቅ ነው። ድርሰት የሚለው ቃል የሚያመለክተው አንድን ጽህፈት የማዘጋጀት ሂደት አሊያም ያንኑ የተፃፈውን ጽህፈት ነው። ድርሰት ለጽህፈት ስራ የሚሰጥ አርእስትም ነው። ድርሰት የመፃፍ ሂደት መረጃ መሰብሰብ፣ ማደራጀት እና በአንድ ነገር ላይ ያለ አመለካከት ለመግለጽ የሚሰጥ ሀሳብ ነው። የተጠናቀቁ ድርሰቶች የፀሐፊውን የተወሰነ ባህርይ መግለጫ ናቸው (The world Book Encyclopedia 1992:905) ።

2.1.3.1 በሁለተኛ ቋንቋ የመጻፍ ችግር መንስኤዎች

Scott (2007) እንደሚገልጸው ሁለተኛ ቋንቋ የመጻፍ ችግሩ የሚወሰነው የቋንቋ ተማሪው የሚማርበትን ሁለተኛ ቋንቋ ባህላዊና ማህበራዊ እሴቶችን የሚመለከት ጽሁፍ እንዲጽፍ ሲጠየቅ ወይም ሲደረግ መሆኑን ያብራራል። በተጨማሪም Wen, (2002) እንደገለጸው በአፍ መፍቻ ቋንቋ በመጀመሪያ ደረጃ ት/ቤት ተምረው

በሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት 2ኛ ቋንቋ ትምህርቱን ሲጀምሩት የፅሁፍ ችግር የሚመጣው የአፍ መፍቻ ቋንቋው በፈጠረው የቅድመ ጽሑፍ ሀሳብ በማመንጨት ሂደት ላይ አሉታዊ ተጽእኖ በማስከተሉ ነው።

ከዚህ በተጨማሪ Wange(2004) እንዳከለዉ በሁለተኛ ቋንቋነት አንድን ቋንቋ የሚማሩት ተማሪዎች የሚፈጠሩት ስህተት መነሻው ተማሪዎች በአብዛኛው ትኩረታቸውንና ክህሎቶቻቸውን በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ላይ ስለሆነ ነው። ስለሆነም አጥኚዎ ከእነዚህ ከተጠቀሱት ምክንያቶች መካከል ጥናቱ በሚያተኩርበት ክፍል ደረጃ አማርኛን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ የሚማሩ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚስተዋሉትን ግድፈቶች በዚህ ሀሳብ መነሻነት ለመዳሰስ ነው።

2.1.3.2 የጽሁፍ ማስተማሪያ ዘዴ

የጽሁፍ ትምህርት የፊደላትን ቅርጽ ከማሳየት ጀምሮ ተማሪዎች ቃላትን፣ አረፍተ ነገሮችንና አንቀጾችን ከዚያም ከፍ ሲል አንድ የተሟላ ጽሁፍን መጻፍ የሚችሉበትን ክህሎት እንዲያገኙ በየደረጃው ይቀርባል። በሁለተኛ ሳይክል የፊደላትን ቅርጽ ባናሳይም አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት ለምናስተምራቸው ተማሪዎች ክትትልና እገዛ ማድረጋችን የማይቀር ነው።

በአጠቃላይ ለተማሪዎች የምናቀርበው የጽሁፍ ትምህርት በእለት ተእለት ህይወታቸው ውስጥ የሚገለገሉበትን ክህሎት ለማስተምራቸው ሲሆን፤ ለዚህ ማለትም የጽሁፍ ክህሎት ለማስተማር የሚረዱ አራት ዘዴዎችን ቀጥለን እንመልከት።
David (1991;271)

2.1.3.2.1 በቁጥጥር ጽሁፍ ትምህርትን የማስተማር ዘዴ

በቁጥጥር ጽሁፍ ትምህርት ስለማስተማር ዘዴ Cross David (1991:271) የሚከተለውን ሀሳብ በዝርዝር ያቀርባሉ። የጽሁፍ ትምህርት ውጤት ሙሉ በሙሉ ምን እንደሚሆን በቅድሚያ የታወቀ ሲሆን፤ የማስተማሪያውን ዘዴ “በቁጥጥር ጽሁፍ ማስተማር” እንላለን። የቁጥጥር ጽሁፍ ትምህርት ክንውኖች አይቶ የመገልበጥ ክንውንን፤ የተሳሳተ ጽሁፍ ሰጥቶ ታርሞ እንዲገለበጥ ማድረግንና የቃል ጽሁፍ

ክንውንን ያጠቃልላል። የተፃፈው የሚገለበጥበት ወይም በቃል የተነገረን የሚፃፍበት ክንውን ለተማሪዎች ሊሰጥ ይችላል። የትምህርቱ ውጤት በቅድሚያ የሚታወቅ ነው ሲባል ተማሪዎች ሲገለብጡ ወይም የቃል ጽህፈት ስራ ሲሰሩ ሊሳሳቱ ይችላሉ የምንላቸውን የፊደል ቅርጾች ሊኖሩ እንደሚችሉ ይጠበቃል።

2.1.3.2.2 በምሪት ጽህፈትን የማስተማር ዘዴ

David (1991:274) ስለ ምሪት የማስተማር ዘዴ የሚከተለውን ያቀርባሉ። በምሪት ጽህፈትን የማስተማር ዘዴ መሰረት የሚያደርገው ናሙና የሚሆን ጽሁፍ ለተማሪዎች አስተዋውቆ ተመሳሳይ የጽህፈት ስራ እንዲሰሩ ማድረግን ነው። ትኩረቱም በድርሰት አይነት፣ በሀሳብ አደረጃጀት፣ በሀሳብ መሰናክልና ወዘተ. በመሳሰሉት ላይ ሊሆን ይችላል። የምሪት ጽህፈት ትምህርት ክንውኖች ማጠቃለያ የመስጠት ክንውን፣ ማስታወሻ የመያዝ ክንውን፣ ለደብዳቤ መልስ የመፃፍ ክንውን፣ ጅምር ሀሳብ የማስጨረስ ተግባርን ያካትታል።

2.1.3.2.3 ነፃ ጽህፈትን የማስተማር ዘዴ

በዚህ የማስተማር ስልት ለማስተማር ተማሪዎችን በቁጥጥርና በምሪት የማስተማር ዘዴ በኩል ልናሳልፋቸው ይገባል። ነፃ ጽህፈትን የማስተማር ስልት ስለ ፊደላት ቅርጽ፣ ስለ ቃላት አመራረጥ፣ ስለ አረፍተ ነገሮችና አንቀጾች ባህሪ፣ ስለ ነጥቦችና ምልክቶች አጠቃቀም፣ ያላቸውን እውቀትና ልምድ በመጠቀም በመረጡት ርዕስ ለፈለጉት ተደራሲ በፈለጉት የአደራረስ አይነት ተራኪ፣ ገላጭ፣ አመዛዛኝ፣ ስዕላዊ በፈለጉት መጠን ሁለት ሶስት ገጽ የሚጽፍበትን ሁኔታ ያሳያል።

2.1.3.2.4 ሂደታዊ ጽህፈትን የማስተማር ዘዴ

Donaid (1982:1519) ሂደታዊ የአፃፃፍ ስልት በሶስት ደረጃዎች ውስጥ እንደሚያልፍ ይገልጻሉ። ይህ አጻጻፍ ስልፍ ብዙ ጽሁፎች የሚጠቀሙበት የአፃፃፍ ስልት ነው። የተሰበሰቡት ጽህፈት ስራ ወደ ኋላ ተመልሶ ባይታይ እንደተጀመረ ቀጥሎ አንድ ቦታ ሲደርስ የሚያበቃ አይደለም። የፃፍነው ጽሁፍ ወደ ተደራሲው ከመድረሱ በፊት መላልሰን የምንመለከተው መሆን አለበት። ስለዚህ የማስተማር

ስልት ተማሪዎች የጽሁፍ ስራቸውን በሶስት ደረጃዎች ውስጥ እንዲያሳልፉ ይጠበቃል። እነሱም

ሀ. የቅድመ ጽህፈት ደረጃ

በዚህ ደረጃ ርዕስ የሚመረጥበት፣ የሚጠብበት፣ ሀሳብ ከሰው ከመፃፍ ከራስ የሚሰበሰብበትና የሚልቅበት የተሰበሰበውም ሀሳብ በቅደም ተከተል የሚደራጅበት ነው።

ለ. የጽህፈት ደረጃ

ይህ ደግሞ ነፃ የሆነ የመፃፍ ደረጃ ሲሆን፣ በቅድመ ጽህፈት ፀሐፊው ያሰባሰበውን ነገር መሰረት አድርጎ በቅደም ተከተል የሚያደራጅበት እንጂ ስለ ስርዓተ ነጥብ፣ ስለ አረፍተ ነገር፣ ስለ ቃላት ትክክለኛነት ትኩረት የሚደረግበት አይደለም። በአስተዋጽኦ እየተመሩ ዝም ብለው የሚፃፉበት ነው።

ሐ. ድህረ የጽህፈት ደረጃ

ይህ ደረጃ በጽህፈት ደረጃ የተፃፈውን ጽሁፍ ጸሐፊው ተመልሶ የሚመረምርበት ነው። ስርዓት ድልዝ ሊኖረው ይችላል። በዚህ ማለትም በድህረ ጽህፈት ደረጃ ድርሰት ፀሐፊው ድርሰቱን በሚጽፍበት ወቅት ከጽሁፉ ይዘት፣ ከሀሳብ አደረጃጀት፣ ከቃላት፣ ከአረፍተ ነገር፣ ከአንቀጽና ከስርዓተ ነጥብ አኳያ የጽህፈት ባህሪ እያሰበ የሚፃፍበት ይሆናል። በዕለት ተዕለት ህይወቱ በአቅድና በፕሮግራም የሚሰራ ሰው በሚጽፍበት ጊዜ ቢጋር (ንድፍ) ማዘጋጀት ይችላል። ነገር ግን በርዕሱ ዙሪያ ወጥነት የሌለው ነገር እንዲያቀርብ ከፈለገ በጥንቃቄ ማቀድ ይገባዋል። ቢጋሩ ወይም እቅዱ ጽሁፍን ህይወት የሚያሰጠው ከሆነ ራሱን ነፃ አድርጎ በሚጽፍበት ጊዜ አዲስ ሀሳብ ለማግኘት ሰፊ ቦታ መተው አለበት። ስለሆነም ድርሰትን ለመፃፍ ስንፈልግ እንዴት መፃፍ እንዳለብን ራሳችንን መጠየቅ ይገባናል። ለዚህም ማረው (2005:10-11) እንደገለጹት ከሚከተሉት ተግባራት መካከል የትኞቹ እንደሚያስቸግሩን ለይተን ለማመልከት እንሞክር።

- መጻፍ መጀመር
- ምን ለማለት ወይም ምን ለመግለጽ እንደተፈለገ ማወቅ
- መግቢያ መፃፍ
- የመጀመሪያውን አረፍተ ነገር መፃፍ

- የጽሁፍን ዋና ጭብጥ ጽሁፍ ማደራጀት
- የመጨረሻውን ጽሁፍ ማደራጀት
- ሀሳቦች እንዴት ማደራጀት እንደሚቻል መወሰን
- ቢጋራ መፃፍ
- የአንባቢን ፍላጎት ማሳካት
- አንባቢ ምን እንደሚፈልግ ማወቅ
- ምን ምን መረጃዎች እንደሚካተቱ መወሰን
- ለጽሁፍ ምንነትና ለይዘቱ ትኩረት መስጠት
- እያንዳንዱን አንቀጽ ከመላው ጽሁፍ ትኩረት አንጻር ርስበርስ ማስተላለፍ
- ርስበርስ የሚተላለፍና የትርጉም አንድነት ያላቸውን አረፍተ ነገሮች መፃፍ
- ጽሁፍን ተንባቢና ማራኪ ማድረግ
- ተገቢና ትክክለኛ ቃላትን መፈለግ

እነዚህ ከላይ የተጠቀሱት ተግባራት ለሁሉም ሰው አስቸጋሪ ሊሆኑ ይችላሉ እንደየልምዱ ሊጠቀሙባቸው ይገባል። ለሁሉም አይነት ጽሁፍ አንድ አይነት መንገድ ብቻ ሊሰራ አይችልም። በመሆኑም የጽሁፍ የመጀመሪያቹ ተግባራት በርካታ ጥያቄዎችን በመመለስ የሚከናወኑ ይሆናሉ። (ማረው 2005:10-11) ከዚህ የምንረዳው ተማሪዎች ይህን ተግባር ደጋግመው ቢተገብሩት የተዋጣለት የድርሰት ፀሐፊ መሆን ይችላሉ ተብሎ ይገመታል።

በአጠቃላይ ከላይ ያነሳናቸዉ የአፍ መፍቻ ቋንቋ በ2ኛ ቋንቋ ላይ የሚያስድረዉ ተጽእኖ የስህተት ምንንነትና ምንጮች እንድሁም የድረሰት አፃፃፍ ዘዴዎችን በቀደም ተከተል ተተንትነዉ ቀርበዋል።እንዚህን መነሻ በማድረግ በተመረጡ ክፍል ደረጃና ያሉ ተማሪዎች ድርሰት በምጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸዉ ስህተቶች ይተነተናሉ።

2.2 የተዛማጅ ጽሁፎች ቅኝት

በዚህ ክፍል ከጥናቱ ርዕስ ጉዳይ ጋር ተዛማጅነት ያላቸው ጽሁፎች የተቃኙበት ነው። ስለሆነም የቋንቋ ትምህርት በክህሎት ላይ ብቻ ሳይሆን በቋንቋ ስርዓትም ላይ ያተኮረ መሆን እንዳለበት ይታመናል። የሰዋሰው የስርዓት ችግር የክህሎትንም ችግር እንደሚያመጣ ይታመናል። ይህንንም አስመልክተው ተክሌ (1985:5) እንደገለጹት የጽሁፊት ክህሌት አእምሮንና እጅን በማስተባበር በተገቢ ድምፃዊ ምልክቶች ቃላት ለአንባቢው ወይም ለሰሚ የግል ገጠመኝን የመግለጽ ችሎታ መሆኑን ገልጸዋል። How king (1994:152) እንደምታብራራው ጽሁፊት ሀሳብ ከማፍለቂያ ክህሎች አንዱ እንደሆነና ሀሳቦች ቅደም ተከተላቸውን ጠብቀው በስርአት በተሰደረ አረፍተ ነገር አማካኝነት ምልክት የሚተላለፍበት ሂደት እንደሆነ ገልጻለች። ከዚህ ጽንሰ ሀሳብ መረዳት የሚቻለው ተማሪዎች የሰዋሰው ትምህርቱን በስርዓቱ ካላወቁና ካልተረዱት ክህሎችን ሊረዱና በስርዓት ሊተገብሩ እንደሚያዳግታቸው ነው።

አማርኛ ቋንቋን በሁለተኛ ቋንቋነት በሚማሩ ተማሪዎች ላይ ባድረን (1998:1) እንደሚያብራራው ጽሁፊት ሆሄያትን በወረቀት ላይ ከመቅረጽ ላቅ ያለና በአእምሮ ያለውን ሀሳብ በጽሁፍ መልክ አቀናብሮ ለአንባቢ የመግለጽ ሂደት እንደሆነ ይገልጻል። ከነዚህ ምሁራን ብያኔ የምንረዳው የጽሁፊት ክህሌት ሆሄያትን በወረቀት ላይ በስርዓትና በመቅረጽ ሀሳብን በቅደም ተከታል ማስቀመጥ የሚፈልገውን መልዕክት ለሚተላለፍበት አካል የሚገልጽ ችሎታ ሊኖረን ይገባል።

ከዚህ ጥናት ርዕስ ጋር በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ ተዛማጅነት ያላቸው ጥናታዊ ጽሁፎች ተቃኝተዋል። ከእነዚህ ጥናቶች መካከል ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው።

የመጀመሪያው ደብራ ተሰማ በ1990 “በኦሮምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸው ዋና ዋና ስህተት ዓይነቶች ትንተና” በሚል ርዕስ በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ለሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ያቀረቡት ጥናት ነው። የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ አፋቸውን በኦሮምኛ ቋንቋ የፈቱና አማርኛን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ አድርገው የሚማሩ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚያጋጥሟቸውን ችግሮች መለየትና በጻፏቸውም ድርሰቶች ውስጥ የሚታዩትን ስህተት ነቅሶ በማውጣት መተንተን ነው። አጥኚው ይህን ዓላማ ከግብ ለማድረስ ዓይነታዊ

የአጠናን ዘዴ ተግባራዊነት። በዚህ ዓላማ መነሻነትም ለተማሪዎች ከቀረበው መጠይቅ ምላሽ እንዲሁም ከመምህራን ጋር ከተደረገው ቃለ መጠይቅ በተገኘው መረጃ መሰረት አፋቸውን በኦሮሚኛ ቋንቋ የፈቱና የአማርኛ ቋንቋን በሁለተኛ ቋንቋነት የሚማሩ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ በርካታ ሰዎች እና ስነ ድምጻዊ ስህተቶችን የሚፈጽሙ መሆኑንና ይህም ተማሪዎቹ በጽሁፊት ክህሎት ረገድ ብቃታቸው ያነሰ መሆኑን የጥናቱ ውጤት አረጋግጧል።

ስለሆነም ይህን ጥናት ከእኔ ጥናት ጋር ከሚያመሳስሉት ጉዳዮች መካከል ዋናው ጉዳይ አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት የሚማሩ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ በሚፈጽሟቸው ስህተቶች ላይ ማተኮሩ ነው። ልዩ የሚያደርገው ደግሞ ጥናቱ የተደረገው በኦሮምኛ ቋንቋ አተገባበር አፈ-ፈት በሆኑ ተማሪዎች ላይ ሲሆን፤ የእኔ ጥናት ትኩረት ግን አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎች ላይ መሆኑ ነው። ስለሆነም በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የታዩትን ስህተቶች የተነተኑት የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች በጻፉት ድርሰት ላይ መሰረት አድርገው ነው። ጥናቱ እንደሚያመለክተው

ሁለተኛው ደግሞ በዮናስ አባተ (2002) “በሆሳዕና ከተማ የካቲት 26 ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት አማርኛ ቋንቋ እንደ አፍ መፍቻና እንደ ሁለተኛ ቋንቋ ተምረው ወደ 9ኛ ክፍል የገቡ ተማሪዎች የፅሁፊት ችሎታ ንፅፅራዊ ጥናት” በሚል ርዕስ ለሁለተኛ ዲግሪ የተሰራው ጥናት ሲሆን፤ ዋና ዓላማውም በአማርኛ ቋንቋ አፈ-ፈት እና ኢ-አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች መካከል ያለውን የጽሁፊት ችሎታ በንጽጽር በማቅረብ ላይ ነው። በዚህ መሰረት አጥኝው እነዚህ ማለትም በአማርኛ አፈ-ፈት የሆኑና ያልሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ ከፊደል ቅንጅት አንስቶ እስከ አንቀጽ አወቃቀር ድረስ በርካታ ልዩነት ያለው መሆኑን በጥናቱ አረጋግጧል።

ስለሆነም ይህን ጥናት ከእኔ ጥናት ጋር የሚመሳሰለው በአማርኛ ቋንቋ አፈ-ፈት ያልሆኑ ተማሪዎችን ማካተቱ፤ ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የሚገኙትን ስህተቶች በመተንተን ላይ ማተኮሩ ሲሆን፤ የሚለየው ደግሞ ይህ ጥናት ንጽጽራዊ ጥናት መሆኑና በአማርኛ ቋንቋ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎችንም ጭምር ማካተቱ ነው።

ሶስተኛው በዘራቱ አስፋው (2004) “አማርኛ ቋንቋ በሁለተኛ ቋንቋነት በሚማሩና በጋሞኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የጋሞ ጎፋ ዞን የአርባ ምንጭ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት

ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ትምህርትን ለመማር ያላቸውን ፍላጎትና ተነሳሽነት መፈተሽ ለሁለተኛ ዲግሪ ማሟኔት የቀረበ ጥናት ነው። ዋና ዓላማውም አማርኛን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ የሚማሩ የአርባ ምንጭ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ትምህርትን ለመማር ያላቸውን ፍላጎትና ተነሳሽነት መፈተሽ ነው።

ይህ ጥናት ከእኔ ጥናት ጋር ያለውን ተመሳሳይነት ስንቃኝ አማርኛን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ በሚማሩ ተማሪዎች ላይ ማተኮሩና ዓይነታዊ የአጠናን ዘዴ መተግበሩ ነው። ልዩነቱ ደግሞ የጥናቱ ዋናው ትኩረት በጋሞኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የጋሞ ጎፋ ዞን የአርባ ምንጭ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አማርኛን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ የሚማሩ ተማሪዎች ቋንቋውን በትክክል እንዳይተገብሩ የሚያደናቅፏቸውን ችግሮችና የተማሪዎችን አማርኛ ቋንቋን የመማር ፍላጎትና ተነሳሽነት በተለያዩ መንገድ መዳሰስ እንጅ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጽሟቸው ስህተት ዓይነቶች ትንተና ላይ ያተኮረ አለመሆኑ ነው። የጥናቱ ውጤት እንደሚያመለክተን ውስጣዊም ሆነ ውጫዊ የመማር ፍላጎት ወይም ተነሳሽነት ያላቸው ተማሪዎች ለሚማሯቸው የትምህርት ተግባራትና ለመማር ሂደቱ አወንታዊ አመለካከቱ ስለሚኖራቸው ለቋንቋው ክህሉ ተጋላጭች እንደሚሆኑ ያሳያል።

በአጠቃላይ በተዛማጅ ጽሁፎች ቅኝት ውስጥ በተለያዩ ቋንቋዎች የተጠኑና የተዳሰሱ ሲሆኑ፤ እኔ ከማጠናው ጥናት አንፃር በይበልጥ የሚያቀራርባቸው አማርኛን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ በሚማሩ ተማሪዎች ዙሪያ የተደረጉ ጥናቶች መሆናቸው ነው። በዚህ ጥናት ከተጠቀሰው ዓላማ አንጻር በጥናቱ ተተኳሪ ክፍል ደረጃና በወላይትኛ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች የአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች መተንተን ዋናው የጥናቱ ትኩረት መሆኑ የተለየ እንዲሆን ያደርገዋል።

ምዕራፍ ሦስት

የጥናቱ ዘዴ፣ አካሄድ

በዚህ አብይ ርዕስ ስር የጥናቱ ስነ ዘዴና የጥናቱ አካሄድ የሚሉት ጉዳዮች ተካተውበታል። የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ በክፍል አንድ እንደተገለጸው በወላይታ ዞን በዳሞት ጋሌ ወረዳ የሚገኙ ሁለት የመንግስት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ የሚማሩ አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶችንና የስህተቶቹን ምንጮች መፈተሽ ነው። ጥናቱ በሚካሄድበት ወቅት ተለያዩ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች ተግባራዊ ተደርጓል። አጥኚዎ የጥናቱን ጉዳይ በማንሳት ችግሩ ምን ያህል አሳሳቢ እንደሆነ ነባራዊ ሁኔታዎችን ለማሳየት በገላጭ የጥናት ዓይነት ስር አይነታዊ የመረጃ አተናተን ዘዴን ትተገብራለች። ጥናቱ ዓይነታዊ እና መጠናዊ(ድብልቅ) የምርምር ዘዴን የተከተለ ነው። አይነታዊ ምርምር የተመረጠበት ዋናው ምክንያት የተሰበሰበውን መረጃ ፈትሾ የጥናቱን ውጤት ትረካንና ገለፃን በመጠቀም መረጃዎችን ለመተንተንና አብራርቶ ለማቅረብ ስለሚያስችል ነው። ከዚህ በተጨማሪ መጠናዊ የምርምር ዘዴ የተተገበረበት ምክንያት ደግሞ ከድርሰት የሚሰበሰበው መረጃ የስህተቶች ብዛት በቁጥር ተጠናቅሮ በመጠን የሚገለጽ በመሆኑ ነው።

3.1. የጥናቱ መረጃ ምንጮች

ጥናቱ በወላይታ ዞን በዳሞት ጋሌ ወረዳ የሚገኙ ቦዲቲ ሁለተኛ ደረጃና መለስ መታሰቢያ በሚባሉ ሁለት የመንግስት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ የሚማሩ አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጽሙት የስህተት አይነቶችና ምንጮች በመፈተሽ ላይ የሚያተኩር ነው። በዚህም ምክንያት የጥናቱ ዋና የመረጃ ምንጭ በመሆን የሚያገለግሉት አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች ሲሆኑ፤ ከተማሪዎች በተጨማሪ ደግሞ የፃኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በሚቀርብላቸው መጠይቅ አማካይነት መረጃ የሚሰጡ በመሆናቸው ተጨማሪ የመረጃ ምንጭ በመሆን ያገለግላሉ።

3.2 የናሙና አመራረጥ ዘዴ

አጥኝዋ የጥናቱ አካላይ የሆኑትን በወላይታ ዞን በቦዲቲ ከተማ የሚገኙ ሁለት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የ9ኛ ክፍል ተማሪዎችና የአማርኛ ቋንቋ መምህራንን በመውሰድ የናሙና አካላት በማድረግ ነው። ስለሆነም አጥኝዋ የራሷን ልምድ፣ እውቀትና ግላዊ ግምገማ መሰረት በማድረግ የጥናቱ ተሳታፊዎች መሆን አለባቸው፤ እንዲሁም የምትፈልገውን መረጃ በትክክል ሊሰጡኝ ይችላሉ ብላ ያመነችባቸውን ተማሪዎችና መምህራንን ለመውሰድ ወሳኝ የናሙና ዘዴ በመጠቀም አላማ ተኮር ናሙና አመራረጥ ሂደትን ተከትላለች። ይህን የናሙና አወሳሰድ ዘዴ የመረጠችበት ዋናው ምክንያት የጥናቱ አካላይ የሆኑ ተማሪዎች አጠቃላይ ባህርይ ለይቶ ለማወቅ ከመሻት አንጻር ሲሆን፤ ተማሪዎቹ በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ ከሚታዩ ስህተቶች አንጻር በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎችን ብቻ በመምረጥና የሚፈለገውን መረጃ ከእነሱ እና በተጠቀሱት ትምህርት ቤቶች የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት በማስተማር ላይ ባሉ የወላይትኛ ቋንቋ መናገር በሚችሉ መምህራን አካላይ አድርጋለች። ምክንያቱም የአፍ መፍቻና የታላሚውን ቋንቋ ልዩነት እውቀት ስላላቸው የምትፈልገውን መረጃ በትክክል ማግኘት እንደምትችል በማለም ነው። በዚህ መሰረት ከእነዚህ የጥናቱ ቁልፍ መረጃ ሰጪዎች አስፈላጊውን መረጃ በበቂ ሁኔታ መሰብሰብ ተችሏል።

3.2.1 የትምህርት ቤት አመራረጥ

ለጥናቱ የተመረጠው የክፍል ደረጃ የቦዲቲ ሁለተኛ ደረጃና መለስ መታሰቢያ 2ኛ ደረጃ ቤቶች ናቸው። እነዚህ ትምህርት ቤቶች የተመረጡበት ዋናው ምክንያት በወረዳው ውስጥ የሚገኙት እነዚህ ሁለት ትምህርት ቤቶች ብቻ በመሆናቸውና በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በብዛት በእነዚህ ትምህርት ቤቶች በመኖራቸው በዓላማ ተኮር ወሳኝ የናሙና ዘዴ ተመጠዋል። ለዚህም ጥናት አላማ መሳካት አስፈላጊ መረጃ በቅርበት ለማግኘት ይቻል ዘንድ ነው።

3.2.2 የክፍል ደረጃ አመራረጥ

ለጥናቱ የተመረጠው የክፍል ደረጃ 9ኛ ክፍል ስሆን ቦዲቲ ሁለተኛ ደረጃ 8 የመማርያ ክፍል እንደሁም በመለስ መታሰቢያ 2ኛ ደረጃ ትምህርት ቤት 6 የመማርያ ክፍሎች ስኖራቸው በእነዚህ ክፍሎች በወላይትኛ አፈ-ፈት የሆኑ ብቻ

በክፍል ሀላፊዎቻቸው አማካኝነት ተለይተው ለጥናቱ ተመርጠዋል። ካሉት የክፍል ደረጃዎች የተመረጠበት ምክንያት ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ይልቅ በሁለተኛ ደረጃ ያሉ ተማሪዎች ስለ ክህሎት በቂ ግንዛቤ ይኖራቸዋል ተብሎ ስለታመነበትና ለቀጣይ ዓመት በብቁ ሁኔታ ራሳቸውን ለፈተና እንዲያዘጋጁበት ከማለት አንጻር ነው።

3.2.3 የተማሪዎች አመራረጥ

ከፍ ሲል በተደጋጋሚ እንደተገለጸው የዚህ ጥናት ትኩረት በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች ላይ ነው። ከላይ በተጠቀሱት ሁለት ትምህርት ቤቶች ውስጥ 14 የ9ኛ ክፍል መማሪያ ክፍሎች ሲኖሩት በውስጡም በ2009 በትምህርት ገበታ የሚገኙ 480 ወንድና 500 ሴት ተማሪዎች በጠቅላላው 980 ይገኙበታል። ከነዚህ ተማሪዎች ውስጥ በዓላማ ናሙና መረጣ ዘዴ (Puroasive sampling method) ከሁለቱም ትምህርት ቤቶች በአጠቃላይ 504 ተማሪዎች በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ለማግኘት ተችሏል። ይሁን እንጅ እነዚህን ተማሪዎች በጥናቱ ማካተት ከአጥኚዎ አቅም በላይ በመሆኑ ከ504 ተጠኝ ተማሪዎች መካከል በአመቺ የንሞና አመራረት ዘዴን (Convenience sampling method) በመጠቀም 78 ተጠኝዎችን 15 % ብቻ በጥናት እንዲካተቱ ተደርጓል። እነዚህ ተማሪዎች ድርሰት በመፃፍም ሆነ የጽሁፍ መጠይቅ በመሙላት ለጥናቱ የሚያስፈልገው መረጃ ሰጥተዋል።

3.2.4 የመምህራን አመራረጥ

ከተማሪዎቹ በተጨማሪ በሁለቱም ትምህርት ቤቶች በተተኳሪው የክፍል ደረጃ የሚያስተምሩ መምህራን ብዛት ስንመለከት በቦዲቲ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ እና መሰናዶ ትምህርት ቤት 6 የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ይገኛሉ። በመለስ መታሰቢያ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ደግሞ 4፣ በድምሩ 10 የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ያሉ ሲሆን፣ ቁጥራቸው ውስን ከመሆኑ በጠቅላላ የናሙና ዘዴ በመጠቀም በሁለቱም ትምህርት ቤቶች የሚገኙ አስር የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በሙሉ አካላይ ተደርገው ለጥናቱ መረጃ እንዲሰጡ ተመርጠዋል። በዚህ መሰረት እነዚህ የተመረጡ አስር የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በቀረበላቸው ቃለ መጠይቅ መነሻነት አስፈላጊውን መረጃ ሰጥተዋል።

3.3 የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች

ከላይ የተጠቀሰውን የጥናቱን ዋና ዓላማ ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ለጥናቱ በዋናነት ጥቅም ላይ የዋሉት የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች የአማርኛ ቋንቋ ድርሰት አፃፃፍ፣ የስህተት አይነትና ምንጮች ለይቶ ሊያሳይ የሚችል የድርሰት ፈተናዎች፣ ለተማሪዎች የቀረቡ የጽሁፍ መጠይቆች እና ለመምህራን የቀረቡ ቃለመጠይቆች ተተግብሯል።

3.3.1 የድርሰት አፃፃፍ ፈተና

የድርሰት ፈተና ዋናው የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴ ሲሆን ተማሪዎች በሚጽፉት ጊዜ የሚፈጽሙት ስህተት ለማግኘት አጥኝቶ በአመቺነት መረጃ ለመሰብሰብ የተለያዩ ማህበራዊና መልክዓ ምድራዊ አውድ መሰረት ያደረጉና ተማሪዎች ሊጽፏቸው የሚችሉትን ሰባት የድርሰት ርዕሶች እነሱም ዕውቀት ወይስ ገንዘብ ይበልጣል? የወላይታ ቤት አሰራር፣ የቡና አፈላል ሂደት፣ በጤፍ እንጀራ በማዘጋጀት፣ ሰላም እንዲሁም አርሶ አደርና ነጋዴ የተሰኙ ድርሰቶችን ውስጥ መርጠው እንዲጽፉ ተደርጓል። ስለ አፃፃፍም በቅድሚያ በቂ መመሪያ በአጥኝቶ አማካኝነት ለተማሪዎች ተሰጧል። በተመሳሳይ ለሁለተኛ ዙር ድርሰት እንዲጽፉ ተደርጓል። በዚህ መልክ የተፃፉትን ድርሰቶች በአጥኝቶና በመምህራን ታርመዋል። ስለ አስተራረሙ ለመምህራን ገለፃ ተደርጓል። የተፃፉት ድርሰት ውስጥ የተለዩትን ስህተቶች ከስር በማስመርና በማክበብ የተደረሰባቸውን ስህተቶች ለይታ አውጥታለች።

3.3.2 ለመምህራን የቀረቡ ቃለ መጠይቆች

ይህ የመረጃ ማሰባሰቢያ ስልት ደግሞ አንድ አጥኝ በሌሎች የመረጃ ማሰባሰቢያ ስልቶች በተለያዩ መልኩ መረጃ ከሰበሰበ በኋላ ተጨማሪና አስፈላጊ የሆኑ መረጃዎችን ከመረጃ ሰጪዎቹ ጋር ፊት ለፊት ተገናኝቶ በሚያደርገው ምልልስ መረጃ ለማሰባሰብ የሚያስችል ሁኔታ ዘዴ ነው። በዚህ መሰረት አለም እሸቱ ይህን ሀሳብ አስመልክተው «ተጠያቂው ከጠያቂው ጋር በግንባር ተገናኝቶ በጽሁፍ ሳይሆን በቃል መልስ የሚሰጥበት ሂደት ነው (1994:65)።» በማለት ሲገልጹ፣ ሐረገወይን (2004:6) ደግሞ «ቃለ መጠይቅ አንድ መረጃ ሰብሳቢ ለመረጃ አቀባዩ ጥያቄዎችን

እያቀረበ መልስ የሚቀበልበት የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴ ነው።» በማለት ይገልጻሉ።

እንዲሁም ደግሞ ስራዬ (2005፣14) እንዳለው የቃለ መጠይቅን አስፈላጊነት የሌሎች ምሁራን ሀሳብ በመጥቀስ እንደሚከተለው ገልጸዋል። በስርዓት የተዋቀረ ቃለ መጠይቅ የማህበረሰቡን እይታ፣ አመለካከትና ለኑሮ የሚሰጠውን ፍች ለማወቅ የሚያስችል መረጃ ያስገኛል። እንዲሁም በቃለ መጠይቅ የሚገኝ መረጃ የተሳታፊዎችን እውቀት፣ እምነት፣ ስሜት፣ ፍላጎት፣ ስራ ብሎም ለሚያከናውኗቸው ድርጊቶች የሚሰጧቸውን ምክንያቶች ሁሉ ያጠቃልላል።

ስለሆነም እነዚህ ከላይ የተመለከትናቸው ጉዳይ የሚያሳዩን ቃለ መጠይቅ አጥኚዎ በሌላ የመረጃ ማሰባሰቢያ ስልት መረጃ በምትሰበሰቡበት ወቅት የገጠማትን ክፍተት ለመሙላትና ጎናዊ ፍተሻ ለማድረግ ብሎም በአዕምሮዎ ውስጥ ጥያቄ ላስነሱ ጉዳዮች የመረጃ ሰጪዎችን በአካል አግኝታ ቃል በቃል አጥጋቢ መረጃ ለመሰብሰብ ትልቅ አጋጣሚ የሚፈጥር መሰረታዊ የመረጃ ማሰባሰቢያ ስልት መሆኑን ነው።

በዚህ መሰረት አጥኚዎ የምትፈልገውን መረጃ በትክክልና በታማኝነት ሊሰጡኝና ላገኝበት እችላለሁ ብላ በማሰብ ለተጠያቂዎች በነጻ ቃለ መጠይቅ አይነት በመጠቀም ክፍት የሆኑ ቃለ መጠይቆችን አቅርባለች። ሚክንያቱም መላሾቹ ነጻ ሆነው በተነሳው ሃሳብ ላይ የራሳቸውን ሃሳብና አስተያየት እንድሰጡ አድርጋ አስፈላጊውን መረጃ አሰባስባለች። ይህን የመረጃ ማሰባሰቢያ ዘዴ የመረጠችሁ ምክንያቱም በጥናቱ ተተኳሪ የክፍል ደረጃ የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የሚያስተምሩ መምህራን ስለ ጉዳዩ ጥልቅ ግንዛቤ ስለሚኖራቸውና ከተማሪዎቻቸውም ጋር ቅርብ ግንኙነት ስላላቸው ትክክል የሆነና የተብራራ ምላሽ ይሰጣሉ ብላ በማለግ ነው።

3.3.3 ለጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች የሚቀርብ የጽሁፍ መጠይቅ

ይህ የመረጃ ማሰባሰቢያ ስልት የጥናቱ ተተኳሪ 78 ተማሪዎች በሁለት ዙር ከጻፏቸው ድርሰቶች በተጨማሪ ለጥናቱ የሚያስፈልገውን መረጃ በጽሁፍ እንዲሰጡ በማድረግ መረጃ የማሰባሰብ ስልት ነው። ዋና ዓላማውም ተማሪዎቹ በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ ለሚፈጠረው ስህተት ምክንያቱ ምን እንደሆነ

በጽሁፍ በመግለጽ የሰጡትን መረጃ ከድርሰቶቻቸው ከተገኘው ጋር በማስተያየት የመረጃውን ትክክለኛነት በጎናዊ ፍተሻ ለማረጋገጥ እንዲያስችል ነው። ስለሆነም አጥኚዎ የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎችን ስምንት ዝግና ሶስት ክፍት ጥያቄዎችን በድምሩ አስራ አንድ የጽሁፍ መጠይቆችን አዘጋጅታ በማስሞላት መረጃ ሰብስባለች። የተሰበሰበውንም መረጃ በቅደም ተከተሉ መሰረት በምዕራፍ አራት በዝርዝር ተንትናለች።

3.4 የመረጃ አተናተን ዘዴ

አጥኚዎ ከመምህራንና ከተማሪዎች የተሰበሰበውን መረጃ የተነተነችው ዓይነታዊና መጠናዊ የመረጃ አተናተን ዘዴን በመከተል ነው። ምክንያቱም መረጃዎች ከተሰበሰቡ በኋላ ተተንትነውና ተብራርተው የጥናቱ ውጤት ለአንባቢ የሚቀርበው የትረካና የገለፃ መንገድ ተከትሎ ስለሆነ ነው። በተጨማሪም በተማሪዎች የሚፃፉ ድርሰቶችን በማሰባሰብ በድርሰቱ ውስጥ የሚታዩ ስህተቶችንና የስህተቶቹንም ምንጮች ለይታለች። በዚህ ሂደት ውስጥ የሚነሱ መሰረታዊ ጉዳዮችን በዝርዝር ስንመለከት የሚከተለውን ይመስላሉ።

- የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር ድርሰት የጻፉት ሲሆን፤ የድርሰቶቹ ብዛት በጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች ብዛት የሚወሰን እንደመሆኑ መጠን ተማሪዎቹ የጻፏቸውን ድርሰቶች አንድ በአንድ በመቁጠር የመጣው ድምር ውጤት ነው።
- ድርሰቱን ለመጻፍ የተጠቀሙባቸውን ቃላት ብዛት ለማወቅ በእያንዳንዱ ድርሰት ውስጥ ያሉትን ቃላት በመቁጠር ነው።
- የእነዚህን ቃላት አማካይ ብዛት ለማወቅ ደግሞ ተማሪዎቹ ድርሰቶቹን ለመጻፍ የተጠቀሟቸውን ቃላት ብዛት ለድርሰቶቹ ብዛት በማካፈል የመጣውን ውጤት በማስቀመጥ ነው።
- በተመሳሳይ መልኩም በድርሰቶቹ ውስጥ የሚኙትን ስህተቶች ብዛት ለማወቅ በእያንዳንዱ ድርሰት ውስጥ የተገኙ ስህተቶች ተቆጥረው የመጣውን ድምር ውጤት በማስቀመጥ ነው።

- እንዲሁም የተገኘው ስህተት በመቶኛ ሲገለጽ እነዚህ ክድርሰቶቹ ውስጥ ተቆጥረው የተገኙት አጠቃላይ ስህተቶች ብዛት ለመቶ ተካፍሎ የመጣው ውጤት ነው።
- ከዚህ በተጨማሪ ደግሞ የስህተቶቹ አማካይ ውጤት ክድርሰቶቹ ውስጥ የተገኙት አጠቃላይ ስህተቶች ለተጻፉት ድርሰቶች ብዛት ተካፍለው የመጣው ውጤት ነው።
- በመጨረሻም በተደጋጋሚ ማለትም በመጀመሪያውም ተገኝተው በድጋሚ በሁለተኛውም ድርሰት ውስጥ የተገኙት ስህተቶች ብዛት ክድርሰቶቹ ውስጥ የተገኙት አጠቃላይ ስህተቶች በመቶ ከተባዙ በኋላ ተማሪዎቹ ድርሰቶቹን ለመጻፍ ለተጠቀሙባቸው አጠቃላይ ቃላት ብዛት ሲካፈሉ የመጣው ውጤት ነው።
- በአጠቃላይ ስህተቶችን በዓይነት ለመመደብ በቁጥርና ድግግሞሻቸውን ለማወቅ Norrish (1983:103-104) የስህተት አተናተን ስልት ተግባራዊ ይሆናል። ጎን ለጎን የጥናቱ ውጤት በመቶኛ፣ በአማካይና በክፍልፋይ እንዲሁም በሌሎችም ስታቲስቲካዊ ዘዴዎች ተተንትነዋል።

ምዕራፍ አራት መረጃ ትንተና

በዚህ ክፍል ስድስት ዋና ዋና ርዕሰ ጉዳዮች በዝርዝር ቀርቦዋል። በክፍል አንድ እንደተገለጸው የዚህ ዋና ት ዋና ዓላማ አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች መለየትና መንስኤውን መፈተሽ ብሎም የመፍትሔ አቅጣጫ ማሳየት ነው። በመሆኑም የተሰበሰበው መረጃ ተተንትኖ በተገኘው ውጤት መሰረት፡-

- በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት ምን ዓይነት ስህተቶች ይታያሉ?
- እነዚህ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ ለሚታዩ ስህተቶች ምንጮችስ ምን ይሆን? የሚሉትን የምርምር ጥያቄዎች የሚመልስ ይሆናል።

ስለሆነም አጥኚዎ በዚህ የጥናቱ አብይ ክፍል በተለያዩ የመረጃ ማሳሰቢያ መንገዶች የሰበሰቡቻቸውን መረጃዎች በምትተነትንበት ወቅት ሶስት መሰረታዊ ጉዮችን አንስታ ትንተና አካሂዳለች። ይህም የመጀመሪያው ለምዕራፉ መንደርደሪያና ለመረጃዎች ትንተናም መሰረታዊ የሆኑ ጉዳዮች የሚነሱበት ነው። በሁለተኛ ደረጃነት የሚነሳው ጉዳይ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የተገኙ ስህተቶች ትንተናን የሚመለከት ነው። ሌላው ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ የተገኙ መረጃዎች ትንተና ነው። በመጨረሻ በየትምህርት ቤቱ ውስጥ ለጥናቱ በተመረጠው የክፍል ደረጃ ማለትም የፀኛ ክፍል ተማሪዎችን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ከሚያስተምሩ መምህራን በቃለ መጠይቅ የተሰበሰቡ መረጃዎች ትንተናን የሚመለከት ነው።

ከዚህ አንጻር የመረጃዎች ትንተና በሁለት ንዑሳን ክፍሎች ተከፋፍሏል። ከእነዚህ መካከል የመጀመሪያው ንዑስ ክፍል የዚህ ዋና ት ተተኳሪ ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የሚታዩ ስህተቶች በዓይነት በዓይነታቸው ተመድበው የስህተቶቹ ብዛት፣ የስህተቶቹ ብዛት በመቶኛ፣ አማካይ ስህተት ብዛትና በተደጋጋሚ የታዩ ስህተቶች ብዛት ትንተና አካቶ የያዘ ነው። ሁለተኛው ንዑስ ክፍል ደግሞ በክፍል

አንድም ሆነ በዚህ ክፍል ማለትም በክፍል አራት መግቢያ ላይ የተነሱ የምርምር ጥያቄዎችን የሚመልስ ትንተናን ያካተተ ነው።

በዚህ መሰረት በክፍል ሶስት በጥናቱ ስነ ዘዴ ውስጥ ለመግለጽ እንደተሞከረው ለጥናቱ በናሙና የተወሰዱ ተማሪዎች ብዛት 78 ናቸው። ስለሆነም እነዚህ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ በሁለት ዙር ድርሰት እንዲጽፉ የታዘዙት ሲሆን፤ ድርሰቶቹን ለመጻፍ የተጠቀሟቸው ቃላት ብዛት፣ አማካይ የቃላቱ ብዛት፣ በድርሰቶቻቸው ውስጥ የታዩ ስህተቶች ብዛት፣ አማካይ ስህተት ብዛት እና በሁለቱም ድርሰቶች ውስጥ በተደጋጋሚ የታዩ ስህተቶች ብዛት ከዚህ በታች በተመለከተው ሰንጠረዥ እንደሚከተለው በአጭሩ ቀርቧል።

ሰንጠረዥ አንድ፡- ተማሪዎቹ የጻፏቸው የድርሰት ዓይነቶች፣ ድርሰቶቹን ለመጻፍ የተጠቀሟቸው ቃላት ብዛት፣ አማካይ ቃላት ብዛት፣ በድርሰቶቹ ውስጥ የሚታ ስህተቶች ብዛት፣ አማካይ የስህተት ብዛት እና የስህተት ድግግሞሽ ብዛት የሚያሳይ ሠንጠረዥ

የድርሰት ፈተና	የድርሰት ፈተና ብዛት	የቃላት ብዛት	አማካይ ቃላት	የስህተት ብዛት	ስህተት በመቶኛ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ
የድርሰት ፈተና አንድ	78	11464	147	5198	52	66.6	45.3
ድርሰት ፈተና ሁለት	78	11615	149	4784	48	61.4	41.2
ድምር	156	23079	296	9982	100	64.0	43.3

ከላይ ባለው ሰንጠረዥ እንደምንመለከተው የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር በጻፏቸው 156 ድርሰቶች ውስጥ 23079 ቃላትን፣ ወይም በአማካይ 148 ቃላትን በመጠቀም ድርሰት ጽፈዋል። በእነዚህ በሁለት ዙር በጻፏቸው 156 ድርሰቶች ውስጥ የሚታዩ ስህተቶች ሲቆጠሩ በመጀመሪያው ድርሰት ውስጥ 5198 (52 %)፣ በሁለተኛው ውስጥ 4789 (48 %) ስህተት ሲገኝ፣ በድምሩ 9987 ስህተቶች በሁለቱ ድርሰቶች ውስጥ ተገኝተዋል። ከእነዚህ አጠቃላይ 9982 ስህተቶች መካከል አንድ ተማሪ በአማካይ 66.6 ስህተቶችን ሊፈጽም መቻሉን መረጃው ያሳያል። ከዚህ በተጨማሪ መረጃው እንደሚያመለክተን ተማሪዎቹ ሁለቱን ድርሰቶች ለመጻፍ ከተጠቀሟቸው 148 አማካይ ቃላት ውስጥ በአጠቃላይ 43.3 የስህተት ድግግሞሽ ተገኝቷል።

4.1 ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የሚገኙ ዋና ዋና የስህተት ዓይነቶች ትንተና

እነዚህ ከላይ በተደጋጋሚ የተጠቀሱት የዚህ ጥናት ተተኳሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ በዋናነት የተፈጸሙ ስህተቶች በዋናነት አራት ናቸው። እነሱም፡- የቋንቋ አጠቃቀም፣ የቋንቋ አወቃቀር፣ የሥርዓተ-ነጥቦች አጠቃቀምና የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ መሆናቸውን ከተገኘው መረጃ ለመረዳት ተችሏል። ይህም ከዚህ በታች በተመለከተው ሰንጠረዥ በአጭሩ እንዲህ ቀርቧል፡

ሰንጠረዥ ሁለት፡- የጥናት ተተኪ ሰማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ በዋናነት የተፈጸሙትን ስህተቶች የሚያሳይ ሰንጠረዥ

የስህተት አይነት	የድርሰት ፈተና አንድ				ድርሰት ፈተና ሁለት				ድርሰት ፈተና አንድና ሁለት			
	የስህተት ብዛት	በመቶ	አማካይ	የስህተት ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶ	አማካይ	የስህተት ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶ	አማካይ	ድግግሞሽ
የቋንቋ ላት አጠቃቀም	2397	24.0	30.7	20.9	2256	22.6	28.9	19.4	4653	46.6	36.2	24
የቋንቋ ላት አወቃቀር	1154	11.5	14.8	10.1	1065	10.7	13.7	9.2	2219	22.2	14.2	9.6
የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም	961	9.6	12.3	8.4	878	8.8	11.3	7.6	1839	18.4	11.8	8.0
የድርሰት ሀሳብ ግንዛቤ	686	6.9	8.8	6.0	590	5.9	7.6	5.9	12276	12.8	8.2	6
አጠቃላይ ድምር	5198	52.0	66.6	45.3	4789	47.9	61.4	41.2	9987	100	64.0	43.3

በሰንጠረዥ ሁለት እንደምንመለከተው ከተጠቀሱት አራት ዋና ዋና ስህተቶች መካከል በመጀመሪያ ደረጃ ላይ 4653 ያህሉን የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት ሲይዝ፤ አጠቃላይ ስህተት በመቶ ሲሰላ 46.5 ሆኖ እናገኘዋለን። የዚህን አማካይ ስህተት ስንመለከት ደግሞ 36.2 ሲሆን፤ የስህተት ደግግሞሹ ደግሞ 24.5 ነው። ከዚህ በመቀጠል ሁለተኛ ደረጃ ሆኖ የምናገኘው የቋንቋ አወቃቀር ሲሆን፤ ብዛቱም 2219 ነው። ይህ በመቶ ሲገለጽ 22.2 ይሆናል። አማካይ ስህተት ስንመለከት 14.2፤ የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 9.6 መሆኑን መረጃው ያመላክታል። በሶስተኛ ደረጃ የምንመለከተው ደግሞ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ስህተት ሲሆን፤ ተማሪዎች በሁለት ዙር በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ስህተት ብዛት 1839 ወይም በመቶ ሲገለጽ 18.4 ነው። የዚህ አማካይ ስንመለከት 11.8 ሲሆን፤ የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 8 ሆኖ እናገኛለን።

በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከሚገኙት ዋና ዋና ስህተቶች መካከል የመጨረሻውን ደረጃ የያዘው የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ ስህተት ነው። ይህ ስህተት የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ 12276 ወይም 12.8 በመቶ ያህል ነው። ይህም በአማካይ 8.2፣ የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 5.5 ያህል መሆኑን በሰንጠረዥ ውስጥ የተመለከተው መረጃ ያስረዳናል።

4.1.1 የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት

ይህ ስህተት ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ከታዩት ስህተቶች መካከል የመጀመሪያውን ደረጃ የያዘ ነው። በዚህ ስር የምናገኘው ስህተት የዚህ ጥናት ተተኪሪ ተማሪዎች ማለትም አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚታየውን የፊደላት አጻጻፍና አጠቃቀም ስህተት፣ ከቃላት አመራረጥ ጋር በተያያዘ የተከሰተ ስህተት፣ አስፈላጊ ባልሆነ ድግግሞሽ ምክንያት የተከሰተውን ስህተት፣ ያለውን የማስወገድ (ግድፈት) እና የሌለውን የመጨመር ሁኔታ (ጭመራ) የሚሉትን መሰረታዊ ስህተቶች ነው። እነዚህ መሰረታዊ ጉዳዮች ወይም ስህተቶች ከዚህ በታች በተመለከተው ሰንጠረዥ እንደሚከተለው በአጭሩ ቀርቦዋል።

ሰንጠረዥ ሶስት፡- በቋንቋ አጠቃቀም ስህተት ስር የሚነሱ ንዑሳን ስህተቶችን የሚያሳይ

	የድርሰት ፈተና አንድ				የድርሰት ፈተና ሁለት				የድርሰት ፈተና አንድና ሁለት			
	የስህተት ብዛት	በመቶ	አማካይ	ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶ	አማካይ	ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶ	አማካይ	ድግግሞሽ
የፊደል አፃፃፍ አጠቃቀም	962	9.62	12.33	8.39	926	11.87	7.97	1888	18.88	12.10	8.18	
የቃላት አመራረጥ	608	608	7.80	5.30	5.48	703	4.72	1156	11.56	7.41	5.01	
አስፈላጊ ድግግሞሽ	413	4.13	5.30	3.60	4.02	4.15	3.46	815	8.15	5.22	3.52	
የጽሁፊት	228	2.38	2.92	1.99	2.04	2.62	1.76	432	4.32	2.77	1.87	

ከላይ በተመለከተው ሰንጠረዥ ውስጥ እንደተገለጸው እነዚህ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ በሚታየው የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት ውስጥ የፊደላት አጻጻፍና አጠቃቀም፣ የቃላት አመራረጥ፣ አስፈላጊ ያልሆነ ድግግሞሽና ጭመራ የሚሉት መሰረታዊ ስህተቶች እንደሚገኙበት በአጭሩ ለማየት ተችሏል። እነዚህን መሰረታዊ ነጥቦች ከዚህ በታች እንደሚከተለው በዝርዝር እንመልከት።

4.1.1.1 የፊደል አጻጻፍና አጠቃቀም ስህተት

እንደ ዘርፉ ምሁራን አገላለጽ በርግጥም አንድን ሀሳብ በጽሁፍ ለማስተላለፍ የፈለግነው ሀሳብ ለሚመለከተው አካል በአግባቡ እንዲደርስ ከተፈለገ የታላሚውን ቋንቋ ድምጽ ልሳናት ሊወክሉ የሚችሉ ሆሂያትን ለይቶ ማወቅና ተግባራዊ ማድረግ የግድ ይሆናል (Byren 1988;1)። በሌላ አገላለጽ አንድን ጽሁፍ ለመጻፍ በምንነሳበት ጊዜ የቃላት አጠቃቀሞችን የታላሚው ቋንቋ ባለቤት በሚስማማው መንገድ ተገቢውን ቃል በተገቢ ስፍራ ላይ በማስገባት መሆን አለበት። ከዚህ ውጭ ሲሆን በጽሁፍ አማካይነት በሚከናወነው ተግባራት ትልቅ እንቅፋት የሚፈጥር ይሆናል። ምክንያቱም የቋንቋ ባለቤት ከለመደው ውጭ የሆነ የሆሂያት ቅንጅት ሲኖር ሊተላለፍ የተፈለገው መልዕክት የተዛባ ይሆናል። ከዚህ በተጨማሪ ደግሞ ቃሉን ለመመስረት የተቀናጁት ድምጾችም እንዲሁ ትርጉም የሌላቸው ፊደላት ስብስብ ይሆናል ማለት ነው። ስለሆነም እነዚህ የጥናቱ ተተኳሪ

ተማሪዎች በሁለት ዙር በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ለመየት እንደተቻለው የፊደል አጻጻፍ ስህተት በብዛት ጎልቶ ታይቷል። ይህ በሚጽፏቸው ቃላት ውስጥ የሚሰሙት ድምፅ እና የታላሚውን ቋንቋ ፊደላት ቅርጽ በአግባቡ ስላልተረዱ የሚፈጠር ስህተት እንደሆነ ከተሰበሰበው መረጃ መረዳት ተችሏል። ከዚህ የተነሳ ከላይ በተመለከተው ሰንጠረዥ ውስጥ ከሰፈረው መረጃ መረዳት እንደተቻለው በወላይትኛ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በጻፉት ድርሰት ውስጥ ከታዩት አጠቃላይ ስህተቶች መካከል ከፍተኛውን ቦታ የያዘው ይኸው የሆሄያት አጻጻፍ ስህተት ሆኖ አንገኛለን። ይህም እነዚህ የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ በሚጠቀሟቸው ቃላት ውስጥ ግዕዝ ሆሄያትን፣ ሃምሶችን ብሎም ሳልስ ፊደላትን በወጉ ሳይለዩ በማደባለቅ ሲጽፉ ተስተውሏል። በዚህ የተነሳ ተማሪዎቹ ለማስተላለፍ የፈለጉት መልዕክት ምን እንደሆነ በውል ለመረዳት በጣም አዳጋች ነው። ምክንያቱም ተማሪዎቹ ቃላቱን ለማቀናጀት የተጠቀሟቸው ሆሄያት የታላሚው ቋንቋ ተጠቃሚ ማህበረሰብ ከለመደው ቅርጽና አጠቃቀም ውጭ ሆኖ ስለተገኘ ነው። ለአብነት ያህል ከዚህ በታች የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የተወሰዱትን ቅንጫቤ ዐረፍተ ነገሮች እንደሚከተለው ለማየት እንሞክር።

- ዕውቀት ከለለ ብር ሚንም ልጠቀም አይችሉም።
- ሠላም የዕድገት መሰሪት ነው።
- ጊድጊዳ በጨቃ ተመሪጎ ለመኖር ይሆናል።
- መጀመርያ ለወንጌር የምሆነው እንጨት ይቆሬጣል።

እነዚህ ከላይ የተመለከቱት ዐረፍተ ነገሮች የሚያመለክቱት ተማሪዎቹ የታላሚውን ቋንቋ ሆሄያት ቅርጽ ለይተው ካለማወቅ የተነሳ በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ በርካታ የፊደል አጻጻፍና አጠቃቀም ስህተት የሚፈጽሙ መሆኑን ነው። ከዚህ የተነሳ ትክክለኛውን መልዕክት ለመስተላለፍ የሚያስችሉ ቃላት ለመጻፍ ሲቸገሩ ይታያል። ይህም በጽሁፍ አማካኝነት ለሚደረገው ተግባር ትልቅ እንቅፋት ሲሆን እንመለከታለን። ምክንያቱም የፊደላቱ ቅርጽ የቋንቋ ባለቤት የሆነው ማህበረሰብ ከለመደው አጻጻፍና አጠቃቀም ውጭ መሆኑ ተማሪዎቹ ለመጻፍ የፈለጉትን ቃላት አንድም ለማስተላለፍ ከተፈለገው መልዕክት ሌላ መልዕክት እንዲኖራቸው አድርጓቸዋል። ለምሳሌ ያህል ከላይ በምናገኛው ዐረፍተኛነገሮች መካከል በመጀመሪያው ዐረፍተ ነገር ውስጥ “ከለለ” የሚለውን ቃል ብንወስድ ተማሪው ለመጻፍ ያሰበው “ከሌላ” ለማለት አስቦ ቢሆንም ተጽፎ የምናገኘው

ቃል ግን ጋረደ፤ ሸፈነ የሚል ትርጉም ያለው ቃል ሆኖ እናገኛለን። ስለሆነም ተማሪው ለማለት የፈለገው ሌላ ሲሆን፤ ቃሉ አሁን በያዘው ቅርጽ ምክንያት ግን ሌላ ትርጉም እንዲይዝ ሆኗል። በሌላ መልኩ ደግሞ ቃላቱ ምንም ዓይነት ትርጉም የሌላቸው ሆሄያት ስብስብ እንዲሆኑ ሲያስገድዷቸው እንመለከታለን። ለምሳሌ ያህል “ለላ” የሚለውን ስንመለከት ትርጉም አልባ ድምጾችን ነው የምናገኘው። ነገር ግን እነዚህ ቃላት ማለትም “ከለለ” እና “ለላ” የሚሉት ከሌለ እና ሌላ ተብለው ቢጻፉ ይህ የተግባቦት ክፍተት አይፈጠርም ነበር። ይህ ብቻም ሳሆን ከላይ በተመለከትናቸው ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ የምናገኛቸው በስህተት የተጻፉ ቃላት እንደሚከተለው ተስተካክለው ቢጻፉ የተሻለ ይሆናል።

ስህተት የሚታይባቸው ቃላት

- ከለለ
- ሚንም
- ልጠቀም
- አይችሉም
- ለላ
- የምተላለፍባቸው
- መንገዶች
- የዕድገት
- መሰረት
- በጫቃ
- መጀመርያ

ተስተካክለው የተጻፉ ቃላት

- ከሌለ
- ምንም
- ሊጠቅም
- አይችልም
- ሌላ
- የሚተላለፍባቸው
- መንገዶች
- የዕድገት
- መሰረት
- በጭቃ
- መጀመሪያ

ስለሆነም ከዚህ መረጃ የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት እንዲጽፉ በመምህራን በሚታዘዙበት ወቅት የታላሚውን ቋንቋ ፊደላት ቅርጽ በውል ለይተው ካለማወቃቸው የተነሳ የፊደላት አጻጻፍና አጠቃቀም ስህተት የሚፈጽሙ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል።

4.1.1.2 የቃላት አመራረጥ ስህተቶች

ይህ ስህተት በቋንቋ አጠቃቀም አብይ የስህተት ምድብ ውስጥ ከሚመደቡት ንዑሳን የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶች መካከል አንዱ ሲሆን፤ ቃላት ደግሞ ሀሳብን በጽሁፍ ለመግለጽ ከፍተኛ ሚና የሚጫወቱ ናቸው። ቃላት ይህንን ሚና ሊወጡ የሚችሉት ማለትም ለማስተላለፍ የተፈለገውን መልዕክት ለአንባቢው ማድረስ የሚችሉት ግን የቋንቋ ባለቤት የሆነው ማህበረሰብ በሚስማማው መንገድ ተመርጠው ሲቀናጁ ወይም ሲሰደሩ ብቻ ነው።

ስለሆነም ከላይ በሰንጠረዥ ሶስት የተመለከትነው መረጃ እንደሚጠቁመን አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የታላሚውን ቋንቋ ቃላት የቋንቋ ባለቤት በለመደው መንገድ ባለመጠቀማቸው ምክንያት በርካታ የቃላት አመራረጥ ስህተቶችን ሲፈጽሙ ተስተውሏል። በሌላ አገላለጽ እነዚህ የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች በተለያዩ ጊዜ በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ በአጠቃላይ ከፈጸሙት 9987 ስህተቶች መካከል 1156 ያህሉ ስህተቶች በዚህ የስህተት ምድብ ውስጥ የሚመደቡ መሆናቸውን ከመረጃው ለመረዳት ተችሏል። ይህ ደግሞ በመቶኛ ሲገለጽ 11.56 ሲሆን፤ አማካይ ስህተት 7.41 ነው። እንደዚሁም የስህተት ድግግሞሽ 5.01 መሆኑንም ያመለክታል።

4.1.1.3 አላስፈላጊ ድግግሞሽ

ይህ ስህተት ተማሪዎቹ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ በአንድ ዐ.ነገር ውስጥ ሀሳባቸውን በሚገባ መግለጽ የሚችሉ ቃላት ከተጠቀሙ በኋላ በድጋሚ ራሱን ቀድመው የገለጹትን ሀሳብ አላስፈላጊ የሆኑ ቃላት በሚጠቀሙበት ጊዜ የሚፈጠር ስህተት ነው። ይህ ደግሞ ማለትም በዐ.ነገሮቹ ውስጥ የተለያዩ ቃላትንና ሀረጎች ያለምንም በቂ ምክንያት መደጋገም ደግሞ ለማስተላለፍ የተፈለገውን ሀሳብ ሲያንገዛ ይታያል። ይህን ስንል አንዳንድ ጊዜ ለማስተላለፍ ለተፈለገው ጉዳይ አጽንኦት ለመስጠት የሚደረገውን ድግግሞሽ መቃወማችን አይደለም። ነገር ግን ተገቢ ያልሆነ መደጋገም አሰልፎ ከመሆን አልፎ የጽሁፉን መልዕክት እስከማንገዛት የሚደርስ ይሆናል። በመሆኑም የዚህ ጥናት ተተኪሪ ተማሪዎችም በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ከተገኙት አጠቃላይ ስህተቶች መካከል 815ቱ በዚህ ንዑስ የስህተት ምድብ ውስጥ የተመደቡት ናቸው። ይህም በመቶኛ 8.15 ሲሆን፤ አማካይ ስህተት ደግሞ 5.22 ነው። በተደጋጋሚ የተፈጸሙት ስህተቶች ብዛት ሲሰላም 3.53

መሆኑን የተገኘው መረጃ ያሳያል። ለዚህ ጥሩ ማሳያ ይህን ዘንድ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ተቀንጭበው የተወሰዱትን ከላ የተጠቀሰው ስህተት የሚታይባቸውን ዐ.ነገሮች እንደሚከተለው ለማየት እንሞክር።

ምሳሌ:- አርሶ አደር ምርትና ምርታማነት በማሳደግ ከገጠር አልፎ እስከ ከተማ ድረስ፤ ከአካባቢ አልፎ እስከ ሀገር ድረስ ይጠቅማሉ።

- በገንዘብና በእውቀት መካከል ትልቅ የሆነ ከፍተኛ ልዩነት አለ።
- አርሶ አደሮች ለራሱ ልማት ብቻ ሳይሆን ለሀገር ልማት ጭምር ትልቅ ሚና አለው።
- ሁለት ነገሮችን መርጫን ማን እንደሚሻል መርጫን የሚከራከ የድርሰት ዓይነት ነው።

ከእነዚህ ምሳሌዎች መገንዘብ እንደሚቻለው የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ለሚተላለፈው መልዕክት ምንም አስተዋጽኦ የሌላቸው ለምሳሌ ያህል በመጀመሪያው ዐረፍተ ነገር ውስጥ አልፎ፤ እስከ፤ ድረስ፤ በሁለተኛው ዐረፍተ ነገር ውስጥ ትልቅና ከፍተኛ፤ በሶስተኛው አረፍተ ነገር ውስጥ ደግሞ ልማት፤ በአራተኛው ዐረፍተ ነገር ውስጥ መርጫን የሚሉት ቃላት ሲደረቱ ይታያል። እነዚህ አረፍተ ነገሮች እንደሚከተለው ተስተካክለው ቢጻፉ ምንም የሚቀራቸው ተዋቃሪ አይኖርም።

- አርሶ አደር ምርትና ምርታማነት በማሳደግ ከገጠር አልፎ እስከ ከተማ ብሎም ሀገር ድረስ ይጠቅማል።
- በገንዘብና በእውቀት መካከል ትልቅ ልዩነት አለ። ወይም ደግሞ በገንዘብና በእውቀት መካከል ከፍተኛ ልዩነት አለ።
- አርሶ አደሮች ለራሳቸው ብቻ ሳይሆን ለሀገር ልማትም ጭምር ትልቅ ሚና አላቸው።
- አመዛዥን ድርሰት ሁለት ነገሮችን መርጠን የቱ እንደሚሻል የምንከራከርበት የድርሰት ዓይነት ነው።

4.1.1.4 ግድፈት

ግድፈት የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር ማዕከል ባዘጋጀው የአማርኛ መዝገበ ቃላት 1993፤(508) ውስጥ “በመጻፍ ወይም በማንበብ ጊዜ ፊደልን ወይም ቃልን በመርሳት ወይም በመዝለል የሚፈጸም ስህተት ወይም ሌላ ማንኛውም ስህተት” የሚል ፍቺ ተሰጥቶ እናገኛለን። ስለሆነም ይህ የስህተት ዓይነት አንድ ዐ.ነገር የተዋቀረባቸው ቃላት ሊኖሯቸው የሚገቡ ሆሂያት ተሟልተው ሳይገኙ ወይም ደግሞ ሳይካተቱ ሲቀሩ የሚከሰት

የስህተት ዓይነት መሆኑን እንረዳለን። በዚህ የተነሳም የተፈለገው ተግባር በርካታ እንቅፋቶች ሲገጥሙት ይታያል። በዚህ መሰረት በዚህ የስህተት ዓይነት ምድብ የተካተተው አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎች በሁለቱም ዙር በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ተቆጥረው ከተደረሱት የስህተት ዓይነቶች መካከል 432 ያህሉን ይዞ ይገኛል። ይህም በመቶኛ ሲገለጽ 4.32 ሲሆን፤ በአማካይ 2.77 ነው። እንዲሁም የስህተት ድግግሞሹን ስንመለከት ደግሞ 1.87 መሆኑ የተገኘው መረጃ ይጠቁመናል። ለዚህም ማሳያ ይሆን ዘንድ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ለአብነት የተወሰዱትን ዐ.ነገሮች እንደሚከተለው እንመልከት።

- አመዛኝ ድርሰት ማለት ሁለት ነገሮችን በማመዛዘን የሚያቀርቡ ናቸው።
- የቋንቋ ትምህርት ለሁሉም የትምህርት ዓይነቶች መሰረት ነው ማለት ይቻላል።
- ልጁ ኅበዝ ተማሪ ስለሆነ ሁሉም ነገር ይከወንለታል።
- ከገጠር ከተማ ይሻል
- የምንለው በከተማ መብራት፣ ንጹ ውሃ፣ ደና ቤት ስለሚገኝ ነው።
- ልጁ ከዚ በኋላ ሞተ።
- ዕውቀት ምንጭ ትምህርት ነው።

እነዚህን ከላይ በዝርዝር የቀረቡትን ዐ.ነገሮች ስንመለከት በርካታ የግድፈት ስህተቶች የተፈጸሙባቸው ሲሆን፤ እነሱም፡- በመጀመሪያው ዐ.ነገር ውስጥ “ዛ እና ር”፤ በሁለተኛው ዐ.ነገር ውስጥ ደግሞ “ን እና ህ”፤ በሶስተኛው ዐ.ነገር ውስጥ “ና”፤ በአራተኛው ዐ.ነገር ውስጥ “ህ”፤ በአምስተኛው ዐረፍተ ነገር ውስጥ “ያ” እና በስድስተኛው ዐረፍተ ነገር ውስጥ “የ” ናቸው። በመሆኑም እንዚህ ዐረፍተ ነገሮች ለማስተላለፍ የተፈለገው መልዕክት ሳይዛባ ሊያስተላልፉ የሚችሉት ግን የተገደፉትን ሆሄያት ከዚህ በታች እንደተመለከተው ቢቀርቡ ነው።

- አመዛዛኝ ድርሰት ማለት ሁለት ነገሮችን በማመዛዘን የሚያቀርብ የድርሰት ዓይነት ነው።
- የቋንቋ ትምህርት ለሁሉም የትምህርት ዓይነቶች መሰረት ነው ማለት ይቻላል።
- ልጁ ኅበዝ ተማሪ ስለሆነ ሁሉም ነገር ይከናወንለታል።

- ከገጠር ከተማ ይሻላል የምንለው በከተማ መብራት፣ ገጽህ ውሃ፣ ደህና ቤት ስለሚገኝ ነው።
- ልጁ ከዚያ በኋላ ሞተ።
- የዕውቀት ምንጭ ትምህርት ነው።

4.1.1.5 ጭመራ

ይህ ቃል “ጨመረ” ከሚል ግስ የተመሰረተ እንደመሆኑ መጠን የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር ማዕከል ባዘጋጀው የአማርኛ ቋንቋ መዝገበ ቃላት ውስጥ (1993፣(565) አከለ፣ በነበረው ላይ ደመረ። የሚል ትርጉም ተሰጥቶት እናገኛለን። ስለሆነም በዚህ ፍች መነሻነት ጭመራ በአንድ ዐረፍተ ነገር ውስጥ ተካተው የሚገኙ ቃላት መያዝ ከሚገባቸው ሆሄያት በተጨማሪ እንደ ትርፍ የታከሉ ሆሄያት መኖራቸውን የሚያመላክት ነው። በዚህ መሰረት የዚህ ጥናት ተተኳሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የሚገኙት ቃላት ከነባር ቅንጅታቸው ማለትም መያዝ ከሚገባቸው ሆሄያት በተጨማሪ ሌሎች አላስፋጊ ሆሄያት አካተው ከመየዛቸው የተነሳ የተፈጠሩ በርካታ ስህተቶች ተገኝተዋል። ስለሆነም በሁለት ዙር በተጻፉት ድርሰቶች ውስጥ የተገኙት አጠቃላይ ስህተቶች ብዛት 362 ነው። ይህም በመቶኛ ሲገለጽ 3.6 ሲሆን፣ አማካይ ስህተት 2.3 ነው። እንደዚሁም የስህተት ድግግሞሽም 1.6 መሆኑን ከላይ በተቀመጠው ሰንጠረዥ ውስጥ ያለው መረጃ ያሳያል።

ስለሆነም ከዚህ በታች የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር ከጻፏቸው ድርሰቶች ተቀንጭበው የተወሰዱትን አረፍተ ነገሮች ለአብነት ያህል እንመልከት።

- የልጁ መልክ በጣም ቀይህ ነው።
- እሱ ጎበዝ ተማር ስለሆነ የሁሉም መምህራን ይወዳል።
- የተማር ሰው መችዬም ወድቆ አይወድቅም።

ከእነዚህ ዐረፍተ ነገሮች መረዳት እንደሚቻለው ደመቅ ተደርገው የተጻፉት ቃላት ከነባር ቅርጻቸው በተጨማሪ ሌሎች ለቃላቱ ቅንጅት የማያስፈልጉ ሆሄያትን አክለው ይዘው ይገኛሉ። ከዚህ የተነሳም ዐረፍተ ነገሮቹ የያዙት መልዕክት የተዛባ ሆኖ እናገኛለን። ስለሆነም እንዚህ ዐረፍተ ነገሮች ተገቢውን መልዕክት በተገቢ ሁኔታ እንዲያስተላልፉ

ከተፈለገ ግን በተጨማሪነት የያዟቸውን ሆሄያት በማስወገድ እንደሚከተለው ተስተካክለው መጻፍ አለባቸው፡፡

- የልጅ መልክ በጣም ቀይ ነው፡፡
- ልጅ ንበዝ ተማሪ ስለሆነ ሁሉም መምህራን ይወዱታል፡፡
- የተማሪ ሰው መቼም ወድቆ አይወድቅም፡፡

4.1.2 የቋንቋ አወቃቀር ስህተት

አንድ ለማስተላለፍ የፈለገው መልዕክት ለአድማዎ በተገቢ ሁኔታ እንዲደርስ ከሚያስችሉ መሰረታዊ ጉዳዮች መካከል አንዱ የቋንቋ አወቃቀር ነው፡፡ ስለሆነም የቋንቋው ተጠቃሚ ማህበረሰብ ተስማምቶ የሚገለገልበትን የቋንቋ አወቃቀር ስርዓት ተከትሎ የተዋቀረ ቋንቋ በአእምሯችን ያለውንና ለመሰሎቻችን ለማስተላለፍ የፈለገው ሀሳብ ለእኛ የተሰማውን ያህል አድማጮቻችንም እንደሰማቸው አድርጎ የማደረስ አቅሙ ከፍተኛ ነው፡፡ ነገር ግን ከዚህ ማለትም የቋንቋው ተጠቃሚ ማህበረሰብ ተስማምቶ ከሚገለገልበት የቋንቋ አወቃቀር ስርዓት ውጭ የተጠቀምን እንደሆነ በአድማጮቻችን አእምሮ ውስጥ ጥርጣሬና ጥያቄ ከማንሳት ባለፈ ምንም ፋይዳ አይኖረውም፡፡ ምክንያቱም የቋንቋውን ስርዓት ጠብቆ ያልተዋቀረ ቃልም ሆነ ሐረግ ብሎም ዐረፍተ ነገር አንድም እንዲተላለፍ ከተፈለገው መልዕክት ውጭ ሌላ መልዕክት ሊይዝ ይችላል፤ አንድም ደግሞ እስከነጭራሹ ትርጉም አልባ የሆኑ ድምጾች ስብስብ ሊሆንም ይችላል፡፡

በዚህ የስህተት ዓይነት ስር በርካታ ጉዳዮች ይነሳሉ፡፡ እነዚህም፡- የዐረፍተ ነገሮች አወቃቀር፣ የተሳቢዎች፣ የመስተዋድዶችና የአያያዦች ወይም ደግሞ የአጣማሪዎች አገባብ የሚሉት ናቸው፡፡ በዚህ አንጻር በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ እነዚህ የተጠቀሱት ስህተቶች በብዛት ታይተዋል፡፡ ይህንን ከዚህ በታች ባለው ሰንጠረዥ ውስጥ እንደሚከተለው በአጭሩ ማየት ይቻላል፡፡

ሰንጠረዥ አራት፡- በቋንቋ አወቃቀር ስህተት ስር የተገኙ ዋና ዋና ስህተቶች በዝርዝር

የስህተት አይነት	የድርሰት ፈተና አንድ				ድርሰት ፈተና ሁለት				ድርሰት ፈተና አንድና ሁለት			
	የስህተት ብዛት	በመቶኛ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶኛ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶኛ	አማካይ ስህተት	ድግግሞሽ
የአረፍተ ነገር አወቃቀር	482	4.8	6.2	4.2.	433	4.3	6	3.7	915	9.2	6	4
ሳቢ አገባብ	321	3.2	4.1	3	301	3	3.8	2.8	62	46.2	4	3
የመስተዋድድ አገባብ	185	2	2.4	2	175	2	2.2	1.2	361	4	2.3	2
የአያያዥ ቃላት አገባብ	166	2	2.1	2	156	2	2	1.3	321	3.2	2	1.4
ድምር	1154	12	5	10.1	1065	11	14	9.2	2219	22.2	14.2	9.6

የሚያሳይ

በዚህ ሰንጠረዥ ውስጥ ያለውን መረጃ መሰረት በማድረግ በሁለቱ ድርሰቶች ውስጥ የታዩ ስህተቶች ብዛት በምንቃኝበት ጊዜ የዐረፍተ ነገሮች አወቃቀር ስህተት 915፣ የተሳቢዎች አገባብ ስህተት 622፣ የመስተዋድድ አገባብ ስህተት 361 እና የአጣማሪዎች አገባብ ስህተት ደግሞ 321 ሆኖ አናገኛለን። እነዚህን በመቶኛ፣ አማካይ ስህተትና የስህተት ድግግሞሽ በዝርዝር በምንመለከትበት ጊዜ ከላይ እንደተመለከተው አጠቃላይ በሁለቱ ድርሰቶች ውስጥ የተገኘው የዐረፍተ ነገሮች አወቃቀር ስህተት ብዛት 915 ሲሆን፣ በመቶኛ 9.2 ፣ አማካይ ስህተት 6 እና ድግግሞሽ 4 ናቸው። አጠቃላይ የተሳቢዎች አገባብ ስህተት ብዛት 622 ሲሆን፣ ይህም በመቶኛ ሲገለጽ 6.2 ነው። የዚህ አማካይ ደግሞ 4 ሲሆን፣ ድግግሞሹ 3 መሆኑን መረጃው ያሳያል። እንዲሁም አጠቃላይ የመስተዋድድ አገባብ ስህተት ብዛት 361 ሆኖ በመቶኛ ሲገለጽ 4 ነው። አማካይ ስህተት ደግሞ 2.3፣ ድግግሞሹ 2 ነው። በመጨረሻም አጠቃላይ የአጣማሪዎች አገባብ ስህተት ብዛት 321 ሲሆን፣ ይህም በመቶኛ ሲገለጽ 3.2፣ አማካይ ስህተት 2 እና ድግግሞሽ ደግሞ 1.4 እንደሆነ መረጃው ይጠቁመናል። የዐረፍተ ነገሮች አወቃቀር፣ የተሳቢዎች፣ የመስተዋድድና የአያያዥ ወይም ደግሞ የአጣማሪዎች አገባብ የሚሉት ናቸው።

4.1.2.1 የዐረፍተ ነገር አወቃቀር ስህተት

ከላይ በሰንጠረዥ አራት በዝርዝር እንደቀረበው መረጃ መሰረት በቋንቋ አወቃቀር ስህተት ስር ከተነሱት መሰረታዊ ነጥቦች መካከል የዐረፍተ ነገር አወቃቀር ስህተት ተጠቃሽና ከፍተኛውን ደረጃ የያዘ ነው። ይህ ስህተት አንድን ሙሉ መልዕክት ለማስተላለፍ የሚያስችለን ዐረፍተ ነገር ለመመስረት የሚያግዙ የአረፍተ ነገሩ መዋቅር ክፍሎች የቋንቋው ባለቤት የሆኑት የማህበረሰብ ክፍሎች ተስማምተው ከተቀበሉት አሊያም ደግሞ የቋንቋው ምሁራን ከተስማሙት የቋንቋው ሰዋስዋዊ ስርዓት ውጭ ተዋቅሮ ሲገኝ የሚፈጠር ስህተት ነው። ይህን መነሻ ሀሳብ መሰረት በማድረግ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ አጠቃላይ የዐረፍተ ነገር ስህተት 915 ሲሆን፤ ይህም በመቶኛ ሲገለጽ 9.2 መሆኑን ከመረጃው መረዳት ተችሏል። የዚህ አማካይ ስህተት ደግሞ 6 ሲሆን፤ የስህተት ደግግሞሽ 4 መሆኑንም የተገኘው መረጃ ያመለክታል። በዐረፍተ ነገር አወቃቀር ስህተት ውስጥ ንዑሳን ስህተቶችም የተገኙ ሲሆን፤ እነሱም፡- የቁጥርና የመደብ አለመስማማት ናቸው። ዝርዝር ማብራሪያቸውን ከዚህ በታች እንደሚከተለው ማየት ይቻላል።

ሀ. የቁጥር አለመስማማት ስህተት

የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የተገኘው መረጃ እንደሚጠቁመን ይህ ስህተት ተማሪዎቹ ድርሰቶቹን በሚጽፉበት ወቅት ዐረፍተ ነገሮችን ለማዋቀር የሚገለገሉባቸው ተዋቅሪዎች ከቁጥር አንጻር ከቋንቋው ሰዋስዋዊ ስርዓት ውጭ ሲሆኑ የሚፈጠር ስህተት ነው። በዚህን በዐረፍተ ነገሮቹ ውስጥ የምናገኛቸው ተዋቅሪዎች ማለትም ባለቤት፣ ተሳቢና ግስ በነጠላ ጀምረው በብዙ አሊያም ደግሞ በብዙ ቁጥር ጀምረው በነጠላ በመጨረስ እንዳይጣጣሙ በማድረግ መልዕክታቸው ምን እንደሆነ በግልጽ ለመረዳት አዳጋች እንዲሆንና ድንግርግርታ እንዲፈጠር ማድረጋቸውን መረጃው ያመለክታል። ለዚህ አሰራር ይህን ዘንድ ከዚህ በታች የቀረቡትን ዐረፍተ ነገሮች መመልከት ይቻላል።

- አመዛዛኝ ድርሰት ሁለት ነገሮችን በማመዛዘን የሚያቀርቡ ናቸው።
- አርሶ አደሮች ምርትና ምርታማነት በማሳደግ ከገጠር አልፎ እስከ ከተማ ብሎም ሀገር ድረስ ይጠቅማል።

- ተራኪ የድርሰት ዓይነት አንድ ነገር እንዴት እንደሚሰራ የሚያሳዩ ነው።
- እውቀት ከገንዘብ በላይ አስፈላጊ መሆኑን የሚያረጋግጡ በርካታ ምክንያቶች አሉ።

እነዚህን ዐረፍተ ነገሮች ስንቃኝ በአራቱም ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ የተለያዩ ስህተቶች ተፈጽመው እናገኛለን። ለምሳሌ ያህል በመጀመሪያው ዐረፍተ ነገር ውስጥ ባለቤት በነጠላ ቁጥር ተገልጾ ማሰሪያ አንቀጽና የማሰሪያ አንቀጽ ገላጭ በብዙ ቁጥር ተገልጾ ይገኛል። በሁለተኛው ዐረፍተ ነገር ውስጥ ደግሞ ባለቤት በብዙ ቁጥር ተገልጿል፤ ነገር ግን ማሰሪያ አንቀጽ ነጠላ ቁጥር ነው። እንዲሁም ደግሞ በሶስተኛው ዐረፍተ ነገር ውስጥ ባለቤትና ማሰሪያ አንቀጽ በነጠላ ቁጥር ሲገለጽ የማሰሪያ አንቀጽ ገላጭ ሆኖ የገባው ቃል ግን በብዙ ቁጥር ተገልጾ እናገኛለን። በአራተኛውም እንደዚሁ ባለቤትና ማሰሪያ አንቀጽ በነጠላ ቁጥር ከተገለጹ በኋላ በግስ ገላጭነት የገባው ቃል ግን በብዙ ቁጥር ተገልጾ ይገኛል። ይህም ተማሪዎቹ በአማርኛ ቋንቋ አፋቸውን ባለመፍታታቸው ምክንያት የተከሰተ ስህተት መሆኑን በግልጽ የሚያሳይ ነው። ስለሆነም እነዚህ ዐረፍተ ነገሮች ስህተቶቹን በማስወገድ የቋንቋውን ሰዋስዋዊ ስርዓት በጠበቀ መልኩ ሲጻፉ እንደሚከተለው ሊሆኑ ይችላሉ።

- አመዛዛኝ ድርሰት ሁለት ነገሮችን በማመዛዘን የሚያቀርብ ነው።
- አርሶ አደሮች ምርትና ምርታማነት በማሳደግ ከገጠር አልፎ እስከ ከተማ ብሎም ሀገር ድረስ ይጠቅማሉ።
- ተራኪ የድርሰት ዓይነት አንድ ነገር እንዴት እንደሚሰራ የሚያሳይ ነው።
- እውቀት ከገንዘብ በላይ አስፈላጊ መሆኑን የሚያረጋግጡ በርካታ ምክንያቶች አሉ።

ለ. የመደብ አለመስማማት ስህተት

ይህ ስህተት ተማሪዎቹ በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ በዐረፍተ ነገር አወቃቀር ስር ከሚጠቀሱት ስህተቶች መካከል አንዱ ሲሆን፤ የተለያዩ መደቦችን አቀላቅለው ከመጻፋቸው የተነሳ የተፈጠረ መሆኑን ገመረጃው መገንዘብ ተችሏል። ለአብነት ያህል የሚከተሉትን ዐረፍተ ነገሮች እንመልከት።

- ስለዚህ እኔ ከገንዘብ ዕውቀት ይበልጣል ይላል።
- ዕውቀት ያለው ሰው የትም ብትሄድ በልቶ ያድራል።
- እኔ ዕውቀት ይበልጣል በዬ ነው የሚያምነው።

በእነዚህ ከላይ በተመለከትናቸው ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ የመደብ ስህተት የተፈጠረ ሲሆን፤ እያንዳንዱ ስህተት የሚታይበት ቃል ጎላ ተደርጎ ተጽፏል። ስለሆነም በእያንዳንዱ ዐረፍተ ነገር ውስጥ ያሉትን ስህተቶች አንድ በአንድ ስንመለከት በመጀመሪያው ዐረፍተ ነገር ውስጥ የዐረፍተ ነገሩ ባለቤት በአንደኛ መደብ ነጠላ ቁጥር የተገለጸ ሲሆን፤ ግሱ ግን በሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ተባዕታይ ጾታ ተገልጿል። በሁለተኛው ዐረፍተ ነገር ውስጥ ባለቤትና ማሰሪያ አንቀጽ እንዲሁም የማሰሪያ አንቀጽ ገላጭም ጭምር በሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ተባዕታይ ጾታ ተገልጸው በመሃሉ ግን ሁለተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ተባዕታይ ጾታ አመልካች ቃል (ብትሄድ) በመግባቱ ምክንያት የመደብ ስህተት ተፈጥሯል። በሶስተኛው ዐረፍተ ነገር ውስጥ ደግሞ ባለቤት በአንደኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ተገልጿል። ማሰሪያ አንቀጽ ግን በሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ተባዕታይ ጾታ ተገልጸ እናገኛለን።

4.1.2.2. የተሳቢ አገባብ ስህተት

ይህ ስህተት በቋንቋ አወቃቀር ስህተት ስር ከተነሱት ስህተቶች መካከል ሁለተኛውን ደረጃ ይዞ የሚገኝ ሲሆን፤ የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የተገኘው መረጃ እንደሚያመለክተን በአጠቃላይ 622 ያህል ነው። ይህም በመቶኛ ሲገለጽ 6.2 ሲሆን፤ አማካይ ስህተት ደግሞ 4 ያህል ነው። እንዲሁም የስህተት ድግግሞሹ ደግሞ 3 ያህል እንደሆነ መረጃው ይጠቁማል። ለአብነት ያህል ከዚህ በታች ተማሪዎች ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ተቀንጭበው የተወሰዱትን ዐረፍተ ነገሮች እንመልከት።

- ዕውቀት ያለው ሰው ገንዘብን ከየትም ማግኘት ይችላል።
- ዕውቀታችንን ተጠቅመን የፈለግነውን ያህል ገንዘብ እናገኛለን።
- ዕውቀት ካለን ዕውቀታችንን በመጠቀም ብዙ ገንዘብ ማግኘት እንችላለን፤ ገንዘብ ካገኘን ደግሞ ሀገራችንን እናሳድጋለን።
- በሰው ቤት ውስጥ እንጀራን መጋገር ጀመረች።
- እኔ ዶክተር መሆንን እፈልጋለሁ።

በእነዚህ ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ ደምቀው የተጻፉት ቃላት ስህተቶቹ የሚገኙባቸው ቃላት ሲሆኑ፤ ከስር የተሰመራባቸው ሆሄያት ደግሞ ተማሪዎቹ ተሳቢን አመልካች ቅጥያዎች

ናቸው ብለው የተጠቀሟቸው ነገር ግን ምንም የማያስፈልጉና በስህተት የገቡ ተጨማሪ ሆሄያት ናቸው። ይህ የሚያመለክተን ተማሪዎቹ የታላላቅ የቃላት አጠቃቀም ስልት ያለመገንዘብ ለስህተት ዳርጓቸዋል። እነዚህን ዐረፍተ ነገሮች ከዚህ በታች ባለው መልኩ አስተካክሎ መጻፍ ይቻላል።

- ዕውቀት ያለው ሰው ገንዘብ ከየትም ማግኘት ይችላል።
- ዕውቀታችን ተጠቅመን የፈለግነውን ያህል ገንዘብ እናገኛለን።
- ዕውቀት ካለን ዕውቀታችን በመጠቀም ብዙ ገንዘብ ማግኘት እንችላለን፤ ገንዘብ ካገኘን ደግሞ ሀገራችን እናሳድጋለን።
- በሰው ቤት ውስጥ እንጀራ መጋገር ጀመረች።
- እኔ ዶክተር መሆን እፈልጋለሁ።

4.1.2.3. የአያያዥ ቃላትና ሀረጎች አጠቃቀም ስህተት

ይህ ስህተት በቋንቋ አወቃቀር ስህተት ስር ከሚነሱት መካከል ሶስተኛውን ደረጃ ይዞ ይገኛል። በዚህ አንጻር የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ በተገኘው መረጃ መሰረት በአጠቃላይ 321 ያህል ሲሆን፤ ይህም በመቶኛ ሲገለጽ 3.2 ነው። አማካይ ስህተት ደግሞ 2 ያህል ነው። እንዲሁም የስህተት ድግግሞሹ ደግሞ 1.4 ያህል እንደሆነ መረጃው ይጠቁማል። ለዚህ ማሳያ ይሆን ዘንድ ከዚህ በታች ተማሪዎች ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ይህ ስህተት የሚታይባቸውን ቅንጫቤ ዐረፍተ ነገሮች ለማየት እንሞክር።

- ስለዚህ ከዚህ የተነሳ ብዙ ሰው መምህርነት ሙያ አይወድም።
- በመሆኑም እንደዚህ ከሆነ ባዶ እጁን ወደ ቤት ይገባል።
- በትምህርት ቤትም ታማኝና ጎበዝና ፀባይተኛ ልጅ ነው።

ከእነዚህ ከላይ በተጠቀሱት ዐረፍተ ነገሮች እንደምንመለከተው ከሌሎች ቃላት ጎላ ጎላ ተደርገው የተጻፉት ቃላት ስህተት ያለባቸው ቃላት ናቸው። በመሆኑም በሁለቱም ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ የታየው ስህተት ተማሪዎቹ ሀሳባቸውን ለመግለጽ ሲሉ ሁለት ሁለት አያያዦችን በአንድ ላይ በመጠቀማቸው ምክንያት የተፈጸሙ ስህተቶች መሆናቸውን

እንረዳለን። ይህም አማርኛ ቋንቋ ሁለተኛ ቋንቋቸው መሆኑን በግልጽ የሚያመለክት ነው። በሌላ አገላለጽ እነዚህ ተማሪዎች በታላላቅ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ቢሆን ኖሮ የእያንዳንዱን ቃል ምንነትና ተግባር ያለ አስተማሪ መረዳት ይችላሉ ነበር። ምክንያቱም አንድ ሰው አፋን በፈታበት ቋንቋ ስህተት አይፈጥርም፤ ቢሳሳት እንኳ ራሱን በራሱ ያርማል እንጂ ስህተቱን ዝም ብሎ አያልፍም። በመሆኑም እነዚህ ከላይ ተመለከትናቸው ስህተት የሚታይባቸው ዐረፍተ ነገሮች ስህተት ከፈጠሩት ሁለት አያያዦች አንዱን ብቻ በመጠቀም ተስተካክለው ሲጻፉ የሚከተለውን ሊመስሉ ይችላሉ ተብሎ ይገመታል።

- ስለዚህ ብዙ ሰው መምህርነት ሙያ አይወድም።።

ወይም

- ከዚህ የተነሳ ብዙ ሰው መምህርነት ሙያ አይወድም።።

- በመሆኑም ባዶ እጁን ወደ ቤት ይገባል።።

ወይም

- እንደዚህ ከሆነ ባዶ እጁን ወደ ቤት ይገባል።።

4.1.2.4. የመስተዋድዶች አገባብ ስህተት

ይህ ስህተት ደግሞ በቋንቋ አወቃቀር ስህተት ስር ከተነሱ ስህተቶች መካከል የመጨረሻው ሲሆን፤ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ በአጠቃላይ 361 ያህሉ በዚህ ስህተት ስር የሚመደብ መሆኑን ከተገኘው መረጃ መገንዘብ ተችሏል። ይህም በመቶኛ ሲገለጽ 4 ሲሆን፤ አማካይ ስህተት ደግሞ 2.3 ያህል ነው። እንዲሁም የስህተት ድግግሞሹ ደግሞ 2 ያህል እንደሆነ መረጃው ያመለክታል። ለአብነት ያህል ከዚህ በታች ተማሪዎች ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ተቀንጭበው የተወሰዱትን ዐረፍተ ነገሮች እንደሚከተለው ለማየት እንሞክር።።

- ከዚህ ከዓለም በሞት ተለየ።።

- ነጋዴ ራሱን ስለሚያውቅ ከሆነ ብዙ ያተርፋል።።

ከላይ ባለሉት ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ እንደምንመለከተው ነገሩ ተደርገው የተጻፉት መስተዋድድ አመልካቾች ሲሆኑ፤ በቃላቱ ላይ ምንም ተግባር ሳይኖራቸው ዝም ተብለው የታከሉ ናቸው። ምክንያቱም እነዚህ መስተዋድድ አመልካቾች የታከሉባቸው ቃላት ለዐረፍተ ነገሮቹ ተስማሚ ሊሆኑ የሚችሉት ቅጥያዎቹ ሲነሱ ብቻ ነው። ስለሆነም እነዚህ ስህተት እንዲፈጠር ያደረጉት መስተዋድዶች ተወግደው ዐረፍተ ነገሮቹ እንደገና ሲጻፉ የሚከተለውን ሊመስሉ ይችላሉ።

- ከዚህ ዓለም በሞት ተለየ።
- ነጋዴ ራሱን የሚያውቅ ከሆነ ብዙ ያተርፋል።

4.1.3 የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ስህተት

ይህ ስህተት የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ በሁለት ዙር በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ከተገኙት የስህተት ዓይነቶች መካከል ሶስተኛውን ደረጃ ይዞ የሚገኝ ሲሆን፤ አጠቃላይ 1839 መሆኑ ከተገኘው መረጃ ማረጋገጥ ተችሏል። ስለሆነም ይህ በመቶኛ ሲገለጽ 18.4 ያህል ነው። አማካይ ስህተትም 1.8፤ የስህተት ደግግሞሽ ደግሞ 8 መሆኑም ከመረጃው ተረጋግጧል። ይህም ተማሪዎቹ በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ተገቢውን ስርዓተ ነጥብ በተገቢ ቦታ ላይ ካለመጠቀም የተነሳ የተፈጠረ ስህተት መሆኑን የተገኘው መረጃ ያረጋግጥልናል። መረጃው እንደሚያመለክተን አንዳንድ ተማሪዎች ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ ሀሳባቸውን ዝም ብለው ከመግለጽ በስተቀር ምንም ዓይነት ስርዓተ ነጥብ ሳይጠቀሙ ድርሰታቸውን ጽፈው ሲጨርሱ ይታያል። ይህም በብዛት የተስተዋለው በሁለት ነጥብ ከሰረዘ፣ በነጠላ ሰረዘ፣ በድርብ ሰረዘ፣ በአራት ነጥብና በቃጥያቄ ምልክት አጠቃቀም ላይ እንደሆነ መረጃው ያሳያል። እነዚህን ስህተቶች ተማሪዎች ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ተቀንጭበው የተወሰዱትን ዐረፍተ ነገሮች መሰረት በማድረግ እንደሚከተለው በዝርዝር ለማሳየት ተሞክሯል። ለምሳሌ ያህል የሚከተሉትን ዐረፍተ ነገሮች እንመልከት።

- ትምህርት ይሻላል ... ትምህርት ከሌለ ዕውቀት ከየት ይገኛል ...
- ለምሳሌ... ቤት ለመስራት... መኪና ለመግዛት... የቤት ቁሳቁስ ለመሙላት...
- ዕውቀት ያለው ሰው ገንዘብ የማግኘት ዕድሉ ሰፊ ሲሆን...ገንዘብ ብቻ ያለው ሰው ግን ዕውቀት ለማግኘት በጣም ይከብደዋል

- ቤት ለመስራት በቅድሚያ ግድግዳ...ማገር...ወራጅ...ሚስማር ማዘጋጀት ያስፈልጋል

ከላይ በተዘረዘሩት ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ እንደምንመለከተው ተማሪዎቹ በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ያለው የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ስህተት ያለባቸውን ቃላት ተከትሎ ያለው ነጠብጣብ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ስህተት ያለበትን ቦታ የሚያሳይ ናቸው። ስህተቱም በዋናነት የሁለት ነጥብ ከሰረዘ፣ የነጠላ ሰረዘ፣ የድርብ ሰረዘ፣ የአራት ነጥብና የጥያቄ ምልክት አጠቃቀም ስህተት እንደሆነ መረጃው ያሳየናል። በዚህ መሰረት የመጀመሪያው ዐረፍተ ነገር የድርብ ሰረዘና የጥያቄ ምልክት አጠቃቀም ስህተት ያለበት ነው። ሁለተኛው ዐረፍተ ነገር ደግሞ የሁለት ነጥብ ከሰረዘና የነጠላ ሰረዘ አጠቃቀም ስህተት አለበት። ሶስተኛው ዐረፍተ ነገር ደግሞ የድርብ ሰረዘና የአራት ነጥብ አጠቃቀም ስህተት የሚታይበት ነው። አራተኛው ዐረፍተ ነገር ደግሞ የነጠላ ሰረዘና የአራት ነጥብ አጠቃቀም ስህተት ያለበት ነው። የመጨረሻው ዐረፍተ ነገር የነጠላ ሰረዘና የአራት ነጥብ አጠቃቀም ስህተት የሚታይበት ነው።

ስለሆነም እነዚህ ስህተት የሚታይባቸው ዐረፍተ ነገሮች አስፈላጊውን ስርዓተ ነጥብ በተገቢ ቦታቸው ተጠቅመው ተስተካክለው ሲጻፉ የሚከተለውን ሊመስሉ ይችላሉ።

- ትምህርት ይሻላል፤ ትምህርት ከሌለ ዕውቀት ከየት ይገኛል?
- ለምሳሌ፡- ቤት ለመስራት፣ መኪና ለመግዛት፣ የቤት ቁሳቁስ ለመሙላት፣
- ዕውቀት ያለው ሰው ገንዘብ የማግኘት ዕድሉ ሰፊ ሲሆን፣ ገንዘብ ብቻ ያለው ሰው ግን ዕውቀት ለማግኘት በጣም ይከብደዋል።
- ቤት ለመስራት በቅድሚያ ግድግዳ፣ ማገር፣ ወራጅ፣ ሚስማርና ወዘተ የመሳሰሉትን ማዘጋጀት ያስፈልጋል።

4.1.4 የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ ስህተት

ከአሁን ቀደም የተሰሩ ጥናቶች እንደሚያሳዩን የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ ስህተት የምንለው “የቃልን ትክክለኛ ትርጓሜ ካለማወቅ የተነሳ ለቃላቱ የተሳሳተ ብያኔ በመስጠት በገሃዱ ዓለም ተቀባይነት የሌላቸውን ሀሳቦች በመሰንዘርና እውነታን የሚጸረሩ ሀሳቦችን በመጠቀም የተፈጸሙ ስህተቶችን የሚመለከት ነው (ግርማ ኃይሉ 2000፣53)”። በዚህ መሰረት ይህ

የስህተት ዓይነት የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ በዋናነት ከተፈጸሙት ስህተቶች መካከል አንዱና የመጨረሻውን ቦታ የያዘ ሲሆን፤ በአጠቃላይ 1276 ያህል መሆኑን የተገኘው መረጃ ይጠቁማል። ይህም በመቶኛ ሲገለጽ 12.8 ያህሉን ይሸፍናል። የዚህን አማካይ ስህተት ስንመለከት ደግሞ 8.2 ያህል ሲሆን፤ ተማሪዎች በሁለት ዙር በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ በተደጋጋሚ የታየው ስህተት ደግሞ 6 እንደሚያህል መረጃው ያረጋግጥልናል። ስለሆነም ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ከምናገኛቸው ዋና ዋና ስህተቶች መካከል በዚህ ስህተት ምድብ ውስጥ የሚገኙና ለአብነት የተወሰዱትን ከዚህ በታች እንመልከት።

- ዕድመዋ ለትምርት ስደርስ ትምህርት ጀምሮ ሳትቆርጥ ትምርት ቤት እየገባች፤ በላይሽሪም ገብታ እየተከታተለች ቆየች።
- ንግድ ማለት የሰው ልጆች በገበያ ላይ በመሸጠትና በመግዛት የተለወጠ እርስ በርስ የሚካሄድ ነገር ነው።
- ሌላ ነገር ታውትና ፌስታን ገበያ ውስጥ የሚያዞር ልጅ በአስራ ሁለት ዓመት ራሱን ስለሚያውቅ ከሆነ ብዙ ልውጥ ያሳያል።
- ባለ ሙያተኛው በቀጠሮ ቀን መቶ ዲዛኑን ያነሳል።

እነዚህ ከላይ የተመለከቱት ዐረፍተ ነገሮች የጽንሰ ሀሳብ ስህተት የሚታይባቸው ሲሆን ለዚህ የሚዳረጉት ቃላትን በአረፍተ ነገር ውስጥ ስገቡ የሚሰጠቸውን የፍች ልዩነት ያለመለየት እንደሆነ ያስገነዝበናል። ከዚህ የተነሳ በዐረፍተ ነገሮቹ ውስጥ ደመቅ ተደርገው የተጻፉ ቃላት ለማስተላለፍ የተፈለገውን መልዕክት በትክክል ለያስተላልፉ አልቻሉም።

4.2 ከተማሪዎች የጽሁፍ መጠይቅ የተገኙ መረጃዎች ትንተና

በዚህ ክፍል ከላይ በተደረገው ትንተና ውስጥ እንደተመለከትነው የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች በሁለት ዙር ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ለተገኙ ስህተቶች መንስኤው ምን እንደሆነ ለማወቅ ይረዳ ዘንድ ሰባት ዝግ እና ሶስት ክፍት በጽሁፍ የሚመለሱ ጥያቄዎች ለጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች በመስጠት የየራሳቸውን ምላሽ እንዲሰጡ ተደርጓል። በዚህ መሰረት በጽሁፍ መጠይቅ አማካይነት የተገኙ መረጃዎች በሁለት ንዑሳን ክፍሎች ተከፍለው ከዚህ በታች እንደሚከተለው ተተንትነዋል።

4.2.1 በዝግ የጽሁፍ መጠይቆች የተገኙ መረጃዎች ትንተና
ሠንጠረዥ አምስት -በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ የመገኘት ሁኔታ

ተ.ቁ	የጥያቄዎቹ ዓይነት	አማራጮች	ምላሽ የሰጡ ተማሪዎች ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
1	በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ ምን ያህል በክፍል ውስጥ ትገኛለህ/ትገኛለሽ?	መቼም ቀርቼ አላውቅም	2	2.56%
		ብዙ ጊዜ እገኛለሁ	5	6.41%
		በተወሰነ መልኩ እገኛለሁ	24	30.77%
		ብዙ ጊዜ አልገኝም	47	60.26%
ጠቅላላ ድምር			78	100%

ከላይ ባለው ሰንጠረዥ ውስጥ እንደምንመለከተው “በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ ምን ያህል በክፍል ውስጥ ትገኛለህ/ሽ?” ተብሎ ለቀረበላቸው ጥያቄ ከጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች መካከል 2ቱ መቼም ቀርቼ አላውቅም፤ 5ቱ ብዙ ጊዜ እገኛለሁ፤ 24ቱ በተወሰነ መልኩ እገኛለሁ፤ 47ቱ ደግሞ ብዙ ጊዜ አልገኝም በማለት መልሰዋል። ስለሆነም እነዚህ በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ክፍለ ጊዜ በብዛት በክፍል ውስጥ የማገይኙ መሆኑን መረጃው ያሳያል። ስለሆነም እነዚህ ተማሪዎች በክፍል ውስጥ በብዛት የማይገኙና ትምህርቱን በአግባቡ የማይከታተሉ ከሆነ የታላሚውን ቋንቋ ሰዋስዋዊ ስርዓትም ሆነ የፈደላት ቅርጽ ለይተው ለማወቅ በጣም አዳጋች ነው። ይህም ተማሪዎቹ በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የተለያዩ ስህተቶችን እንዲፈጽሙ የራሱ የሆነ ሚና እንደነበረው መረዳት ይቻላል።

ሠንጠረዥ ስድስት-በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የሚቀርብበት ትምህርት ይዘት ሁኔታ

ተ. ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	አማራጮች	ምላሽ የሰጡ ተማሪዎች ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
2	በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ የምትማሩት ይዘት ወይም ትምህርት፡-	በመማሪያ መጽሐፉ ውስጥ የሚገኘው ብቻ ነው፡፡	29	37.18%
		በአብዛኛው በመማሪያ መጽሐፉ ውስጥ ያለው ብቻ ነው፡፡	38	48.72%
		አብዛኛው ከመማሪያ መጽሐፉ ውጭ ነው፡፡	7	8.97%
		በተወሰነ መልኩ በመማሪያ መጽሐፍ ውስጥ ያለው ነው፡፡	4	5.13%
ጠቅላላ ድምር			78	100%

በዚህ ሰንጠረዥ ውስጥ ያለው መረጃ እንደሚያሳየን የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በአማርኛ ክፍለ ጊዜ በክፍል ውስጥ ስለሚማሩት ይዘት ምንነት ተጠይቀው 29 ተማሪዎች በመማሪያ መጽሐፉ ውስጥ የሚገኘው ብቻ ነው በማለት መልሰዋል፡፡ 38ቱ ደግሞ በአብዛኛው በመማሪያ መጽሐፉ ውስጥ ያለው ነው በማለት ሲመልሱ፤ 7ቱ ደግሞ አብዛኛው ይዘት ከመማሪያ መጽሐፉ ውጭ ነው በማለት መልሰዋል፡፡ በመጨረሻም 4ቱ በተወሰነ መልኩ በመማሪያ መጽሐፍ ውስጥ ያለው ነው፡፡ በመሆኑም እነዚህን የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የሚያስተምሩ መምህራን በክፍል ውስጥ የሚያስተምሯቸው ይዘቶች በአብዛኛው በመማሪያ መጽሐፍ ውስጥ ያለው ብቻ መሆኑን መረጃው ያረጋግጣል፡፡ ይህ ማለት አማርኛ ሁለተኛ ቋንቋ የሆናቸው ተማሪዎች ከመማሪያ መጽሐፍ ውስጥ የተለያዩ ይዘቶች ቀርቦላቸው በተለያዩ ጊዜያት በታላሚው ቋንቋ ጽህፈትን ባለመለማመዳቸው የተነሳ በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የተለያዩ ስህተቶች እንዲከሰቱ አድርጓል፡፡

ሠንጠረዥ ሰባት--በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የጽህፈት ተግባራት ሁኔታ

ተ.ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	አማራጮች	ምላሽ የሰጡ ተማሪዎች ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
3	የአማርኛ ቋንቋ መምህራችሁ በጽሁፍ የሚመለሱ ተግባራት አሰርተው ያውቃሉ?	ሁል ጊዜ ያሰራሉ	4	5.13%
		ብዙውን ጊዜ ያሰራሉ	6	7.69%
		አንዳንድ ጊዜ ያሰራሉ	42	53.85%
		በፍፁም አሰርተውን አያውቁም	26	33.33%
ጠቅላላ ድምር			78	100%

በዚህ ከላይ በተመለከተው ሰንጠረዥ ውስጥ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ መምህራቸው በጽሁፍ የሚመለሱ ተግባራት የሚያሰሩ መሆን አለመሆናቸውን ለመለየት “የአማርኛ ቋንቋ መምህራችሁ በጽሁፍ የሚመለሱ ተግባራት አሰርተው ያውቃሉ?” ለቀረበላቸው ጥያቄ 4 ተማሪዎች ሁል ጊዜ እንደሚያሰሩባቸው ሲገልጹ፤ 6 ተማሪዎች ደግሞ ብዙውን ጊዜ እንደሚያሰሩባቸው ገልጸዋል። እንዲሁም 42 ተማሪዎች አንዳንድ ጊዜ ያሰራሉ በማለት ምላሽ ሰጥተዋል። በመጨረሻም 26 ተማሪዎች በፍፁም አሰርተውን አያውቁም በማለት ምላሽ ሰጥተዋል። ከዚህ እንደምንረዳው መምህሩ በክፍል ውስጥ የሚተገብረው የማስተማሪያ ስነ-ዜደና አተገባበር ሁኔታ አለመጣጣም ለስህተት እንዲዳረጉ መንስኤ ሆናል። ስለሆነም መምህራቸው ተማሪዎች በጽሁፍ የሚመልሷቸውን ተግባራት በብዛት የማያሰሩ መሆኑን ይህ መረጃ ያረጋግጣል።

ሠንጠረዥ ስምንት-በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ መምህሩ የጽህፈት ተግባራዊ አሰጣጥ

ተ. ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	አማራጮች	ምላሽ የሰጡ ተማሪዎች ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
4	የአማርኛ ቋንቋ መምህራችሁ በጽሁፍ የሚመለሱ ተግባራትን ሰጥተው ሰርተህ/ሽ ስትመጣ/ጩ በምን ጊዜ ያርማሉ?	ሁል ጊዜ ያርማሉ	7	8.97%
		አንዳንድ ቀን ያርማሉ	29	37.18 %
		ብዙ ጊዜ አያርሙም	31	39.74 %
		በፍጹም አርመው አያውቁም	11	14.10 %
ጠቅላላ ድምር			78	100%

ከዚህ በላይ ባለው ሰንጠረዥ ውስጥ ያለውን መረጃ ስንመለከት ተማሪዎቹ አማርኛ መምህራን የተለያዩ ተግባራትን አሰርቷቸው ለሰሯቸው ተግባራት የሚሰጡትን ዋጋ በተመለከተ ለቀረበላቸው ጥያቄ 7 ተማሪዎች ሁል ጊዜ ያርማሉ በማለት ሲመልሱ 29 ተማሪዎች ደግሞ አንዳንድ ቀን ያርማሉ በማለት መልሰዋል። 31 ተማሪዎች ግን ብዙ ጊዜ አያርሙም በማለት ምላሻቸውን ሰጥተዋል። እንዲሁም ደግሞ 11 ተማሪዎች በፍጹም አርመው አያውቁም የሚል ምላሽ ሰጥተዋል። ስለሆነም ይህ መረጃ የሚሳየን እነዚህን የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የሚያስተምሩ መምህራን ተማሪዎቹ

በጽሁፍ የሚመለሱ ተግባራት ሰርተው ሲመጡ የማያርሙና ምጋቤ ምላሽም የማይሰጡ መሆኑን ነው።

ሠንጠረዥ ዘጠኝ-በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የጽሁፊት ተግባራት ግብረ-መልስ አሰጣጥ

ተ. ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	አማራጮች	ምላሽ የሰጡ ተማሪዎች ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
5	የአማርኛ ቋንቋ መምህራችሁ በጽሁፍ የሚመለሱ ተግባራት በጽሁፍ አዘጋጅተህ/ሽ ስታመጣ/ጩ ስህተት ቢኖርበት ምን ዓይነት ምላሽ ይሰጣሉ?	በጣም ይበሳጫሉ.	9	11.54 %
		በጣም ያሸማቅ ቃሉ.	33	42.31 %
		ዝም ብለው ያልፋሉ.	31	39.74 %
		እንዳስተካክል አቅጣጫ ያሳያሉ.	5	6.41 %
ጠቅላላ ድምር			78	100%

በዚህ ሰንጠረዥ ውስጥ ያለው መረጃ እንደሚያሳየን የጥናቱ ተተኪሪ ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ መምህራችሁ በጽሁፍ የሚመለሱ ተግባራት በጽሁፍ አዘጋጅተህ/ሽ ስታመጣ/ጩ ስህተት ቢኖርበት ምን ዓይነት ምላሽ ይሰጣሉ? ተብለው ተጠይቀው 9 ተማሪዎች በጣም ይበሳጫሉ በማለት መልሰዋል። 33ቱ ደግሞ በጣም ያሸማቅቃሉ በማለት ሲመልሱ፤ 31 ተማሪዎች ምንም ሳይሉ ዝም ብለው ያልፋሉ በማለት መልሰዋል። በመጨረሻም 5ቱ ተማሪዎች እንዳስተካክል አቅጣጫ ያሳያሉ በማለት ምላሻቸውን ሰጥተዋል። በመሆኑም አማርኛ ሁለተኛ ቋንቋ የሆናቸው ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ መምህሮቻቸው በጽሁፍ የሚመለሱ ተግባራትን ከሰጡ በኋላ ተማሪዎቹ በጽሁፍ አዘጋጅተው ሲያቀርቡ ስህተት ሲገኝበት ተማሪዎችን እንደሚሸማቁና ምንም ምጋቤ ምላሽ ሳይሰጡ ዝም ብለው እንደሚያልፉ መረጃው ያረጋግጥልናል።

ሠንጠረዥ አስር-በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ የጽህፈት- ተግባራዊ የጊዜ አመዳደብ

ተ. ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	አማራጮች	ምላሽ የሰጡ ተማሪዎች ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
6	በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ በተለያዩ ርዕሰ ጉዳዮች ድርሰት እንድትጽፍ/ፊ ምን ያህል ጊዜ ታዘዘህ/ሽ ታውቃለህ/ቂያለሽ?	ሁል ጊዜ	3	3.85 %
		ብዙ ጊዜ	15	19.23 %
		አንዳንድ ጊዜ	43	55.13 %
		መቼም ታዘዘ አላውቅም	17	21.79 %
ጠቅላላ ድምር			78	100%

በዚህ ሰንጠረዥ ውስጥ ያለውን መረጃ በምንመክላለንበት ጊዜ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ መምህራቸው በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ በተለያዩ ርዕሰ ጉዳዮች ድርሰት እንድትጽፉ አዘዘው ያውቃሉ?” ተብለው ለተጠየቁት ጥያቄ ከ78ቱ የመረጃ ሰጪ ተማሪዎች መካከል 3ቱ የአማርኛ ቋንቋ መምህራቸው ሁል ጊዜ ድርሰት እንደሚያጽፏቸው፣ 15ቱ ብዙ ጊዜ እንደሚያጽፏቸው፣ 43 ተማሪዎች አንዳንድ ጊዜ እንደሚያጽፏቸውና፣ 17ቱ ደግሞ ምንም ድርሰት የማያጽፏቸው መሆኑን በጽሁፍ መጠይቁ ምላሻቸውን ገሰጥተዋል። በመሆኑም ከላይ በሰንጠረዥ ውስጥ የተመለከተው መረጃ የሚያሳየን የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች ብዙውን ጊዜ በተለያዩ ርዕሰ ጉዳዮች ድርሰት በመጻፍ የጽሁፍ ክሂላቸውን የሚያዳብሩበትን ዕድል የማያገኙ መሆኑን ነው።

ሠንጠረዥ አስራ አንድ -በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የጽህፈት ተግባራዊ ወቅት አስቸጋር ነገሮች

ተ. ቁ	የጥያቄዎቹ ዓይነት	አማራጮች	ምላሽ የሰጡ ተማሪዎች ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
7	በተራ ቁጥር “6” ለቀረበው ጥያቄ መልስህ/ሽ ከ “መ” ውጭ ከሆነ በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት እንድትጽፍ/ፊ በምትታዘዝበት/ገርበት ወቅት ከሚከተሉት መካከል በብዛት የሚያስቸግርህ/ሽ የትኛው ነው?	የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም	19	24.4%
		የተለያዩ ድምጾችን በተገቢው ፊደል ወክሎ መጻፍ	33	42.31%
		የመደብ አመልካች ምዕላዶች አጠቃቀም	14	17.95%
		የቃላት አጠቃቀም	12	15.4%
ጠቅላላ ድምር			78	100%

በመጨረሻም “በተራ ቁጥር “6” ለቀረበው ጥያቄ መልስህ/ሽ ከ “መ” ውጭ ከሆነ በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት እንድትጽፍ/ፊ በምትታዘዝበት/ገርበት ወቅት ከሚከተሉት መካከል በብዛት የሚያስቸግርህ/ሽ የትኛው ነው?” ተብለው ለተጠየቁት ጥያቄ 19 ተማሪዎች የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም፣ 33 ተማሪዎች የተለያዩ ድምጾችን በተገቢው ፊደል ወክሎ መጻፍ፣14 ተማሪዎች ደግሞ የመደብ አመልካች ምዕላዶች አጠቃቀም በማለት ሲመልሱ፣ 12 ተማሪዎች የቃላት አጠቃቀም እንደሚያስቸግራቸው ገልጽዋል። ስለዚህ ይህ መረጃ እንደሚጠቁመን በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ አማርኛ ቋንቋ ሁለተኛ ቋንቋቸው ከመሆኑ የተነሳ የተለያዩ የታላሚውን ቋንቋ ድምጾች በተገቢው ድምጽ ወክለው መጻፍ እንደሚያዳግታቸው መረዳት ይቻላል።

4.2.2 በክፍት የጽሁፍ መጠይቆች የተገኙ መረጃዎች ትንተና
ሠንጠረዥ አስራ ሁለት-በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የጽሁፈት ትግበራ ሂደት ሃሳብን
የመግለጽ ሁኔታ

ተ. ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	የተሰጡ ምላሾች	ምላሽ የሰጡ ተማሪዎች ብዛት	
			በቁ ጥር	በመቶ ኛ
8	በመማሪያ ክፍልም ሆነ ከመማሪያ ክፍል ውጭ በየትኛውም ማህበረ ባህላዊ አጋጣሚዎች ሀሳብህን/ሽን በአማርኛ ቋንቋ በጽሁፍ ለመግለጽ የሚያስችግርህ/ሽ ነገር ካለ ግለጽ/ጩ::	የቋንቋ አጠቃቀም	34	43.59 %
		የቃላት አመራረጥ	19	24.35 %
		የአንቀጽ አመሰራረት	4	5.12 %
		የአያያዥ ቃላትና ሀረጎች አጠቃቀም	21	26.92 %
ጠቅላላ ድምር			78	100%

በዚህ ሰንጠረዥ ውስጥ ያለው መረጃ እንደሚያመለክተው የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች “በመማሪያ ክፍልም ሆነ ከመማሪያ ክፍል ውጭ በየትኛውም ማህበረ ባህላዊ አጋጣሚ ሀሳብህን/ሽን በጽሁፍ ለመግለጽ የሚያስችግርህ/ሽ ነገር ካለ ግለጽ/ጩ::” ተብሎ ለቀረበላቸው ክፍት የጽሁፍ መጠይቅ 34ቱ የቋንቋ አጠቃቀም፣ 19 ተማሪዎች የቃላት አመራረጥ፣ 4ቱ የአንቀጽ አመሰራረት እንደሚያስችግራቸው ሲገልጹ፣ 21 ተማሪዎች ደግሞ የአያያዥ ቃላትና ሀረጎች አጠቃቀም ያስችግረናል በማለት ገልጸዋል:: ስለሆነም የጥናቱ ተተኳሪ ማለትም በወላይትኛ ቋንቋ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በመማሪያ ክፍልም ሆነ ከመማሪያ ክፍል ውጭ በየትኛውም ማህበረ ባህላዊ አጋጣሚ ሀሳባቸውን በአማርኛ ቋንቋ ለመግለጽ ሲሞክሩ የቋንቋ አጠቃቀም፣ የቃላት አመራረጥ፣ የአያያዥ ቃላትና ሀረጎች

አጠቃቀምና የአንቀጽ አመሰራረት የሚያስቸግራቸው ቢሆንም እንኳ ይበልጥ ግን የቋንቋና የአጣጣሪ ቃላትና ሀረጎች አጠቃቀም የሚያስቸግራቸው መሆኑን መረጃው ያመላክታል።

ሠንጠረዥ አስራ ሶስት-የአማርኛ ቋንቋ የመማር ፍላጎት

ተ.ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	የተሰጡ ምላሾች	ምላሽ የሰጡ ተማሪዎች ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
9	የአማርኛ ቋንቋ ለመማር ያለህ/ሽ ፍላጎት ምን ያህል ነው? ለምን ይመስልሃል/ሻል?	በጣም ከፍተኛ	1	1.28%
		መጠነኛ	7	8.97%
		ዝቅተኛ	12	15.38%
		በጣም ዝቅተኛ	58	74.36%
ጠቅላላ ድምር			78	100%

ከላይ በተመለከተው ሰንጠረዥ ውስጥ “የአማርኛ ቋንቋ ለመማር ያለህ/ሽ ፍላጎት ምን ያህል ነው? ለምን ይመስልሃል/ሻል?” ተብለው ለተጠየቁት ጥያቄ 58 ተማሪዎች አማርኛ ቋንቋ ለመማር ያላቸው ፍላጎት በጣም ዝቅተኛ እንደሆነ ሲገልጹ፤ 12 ተማሪዎች ዝቅተኛ መሆኑን ገልጸዋል። ከዚህ በተጨማሪ ደግሞ 7 ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ ለመማር ያላቸው ፍላጎት መጠነኛ እንደሆነ ምላሽ ሲሰጡ፤ 1 ተማሪ ብቻ ከፍተኛ ፍላጎት እንዳለው መግለጹን መረጃው ይጠቁማል። በመሆኑም ይህ መረጃ እንደሚያመለክተን ተማሪዎቹ አማርኛ ቋንቋ ለመማር ያላቸው ፍላጎት በጣም ዝቅተኛ መሆኑን መረዳት ይቻላል።

ሠንጠረዥ አስራ አራት-በአማርኛ ቋንቋ ሃሳብ የመግለፅ ሁኔታ

ተ. ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	የተሰጡ ምላሾች	ምላሽ የሰጡ ተማሪዎች ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
10	ሀሳብ/ሽን በአማርኛ ቋንቋ በጽሁፍ ስትገልጽ/ጪ የሚከብድህ/ሽ ነገር ነበር? ከምንየተነሳይ መስ ልሃል/ሻል?	አዎ፤ ምክንያቱም የቃላት አመራረጥ ድክመት	9	11.84%
		አዎ፤ ምክንያቱም ቋንቋውን አለመቻል	41	52.56%
		አዎ፤ ምክንያቱም የቋንቋ አጠቃቀም አለማወቅ	25	32.05%
		አዎ፤ ምክንያቱም የድርሰት አጻጻፍ አለመቻል	3	3.85%
ጠቅላላ ድምር			78	100%

በመጨረሻም በሰንጠረዥ ውስጥ እንደተመለከተው “ሀሳብ/ሽን በአማርኛ ቋንቋ ስትገልጽ/ጪ የሚከብድህ ነገር ነበር? ከምን የተነሳ ይመስልሃል/ሻል?” ተብለው ለተጠየቁት ክፍት የጽሁፍ መጠይቅ ሁሉም ተማሪዎች ስህተት እንደሚፈጠር “አዎ” በማለት ምላሽ የሰጡ ሲሆን፤ ምክንያታቸውን ሲገልጹም 9 ተማሪዎች የቃላት ምርጫ ስለማይችሉ በድርሰታቸው ውስጥ ስህተት ይፈጠራል ብለው መልሰዋል። በሌላ እንጻር ደግሞ 41 ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ በደንብ መናገር ካለመቻላቸው የተነሳ የሚፈጠር ስህተት እንደሆነ ሲገልጹ፤ 25 ተማሪዎች ከቋንቋ አጠቃቀም ጉድለት የተነሳ እንደሆነ ገልጸዋል። በመጨረሻም 3 ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት መጻፍ ስለማይችሉ በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ ስህተት እንደሚፈጠር ገልጸዋል። በዚህ መሰረት እኚህ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት ስህተት የሚፈጠርበት ዋናው ምክንያት

ታላሚውን ቋንቋ በሚገባ አቀላጥው መናገር ካለመቻላቸው የተነሳ መሆኑን የተገኘው መረጃ ያረጋግጣል።

4.3.ለአማርኛ ቋንቋ መምህራን ከቀረቡት ቃለ መጠይቆች የተገኙ መረጃዎች ትንተና ከዚህ በታች የምንመለከተው የዚህ ጥናት ተተኳሪ ተማሪዎችን አማርኛ ቋንቋ የሚያስተምሩ አስር መምህራን ቃለ መጠይቅ ተደርገው ምላሽ የሰጡትን መረጃ መሰረት በማድረግ የተካሄደውን ትንተና ሲሆን፤ ለእያንዳንዱ የአማርኛ ቋንቋ መምህር 12 ጥያቄዎች ቀርበው ለሁሉም ጥያቄዎች ምላሽ ሰጥተዋል። ምላሾቹም ከጥያቄዎቹ ጋር በተያያዘ ሁኔታ በዝርዝር ማብራሪያ እንደሚከተለው ቀርበዋል።

መጠይቅ1 አፋችውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎችን በአማርኛ ቋንቋ የጽህፈት ክህላቸውን እንዲያሳድጉ ድርሰት አጽፈው ያውቃሉ?" ተብሎ ለቀረበላቸው ጥያቄ 2 መምህራን የጽህፈት ትግበረው በሚያዛቸው ጊዜ ብቻ ድርሰት እንደሚያጽፉ ሲገልጹ፤ 3 መምህራን ደግሞ አንዳንድ ጊዜ በየቤት ስራ መልክ እንደሚያጽፏቸው ገልጸዋል። እንዲሁም ደግሞ 5 መምህራን ተማሪዎቻቸው ድርሰት የመጻፍ ፍላጎት ስለሌላቸው ምንም ዓይነት ድርሰት አጽፈው እንደማያውቁ ምላሸቸውን ሰጥተዋል። ስለዚህ በዚህ መረጃ መሰረት መምህራኑ አልፎ አልፎ ካልሆነ በስተቀር ለጽህፈት ተግባራት ትኩረት እንደማይሰጡ ያስረዳናል።ይሁን እንጅ ተማሪዎቻቸው የጽህፈት ክህላ እንዲያዳብሩ ይረዳቸው ዘንድ በተለያዩ ጊዜያት የተለያዩ የቤትስራዎችን አሳመንቶችን በመስጠት ተማሪዎች ክህሎታቸውን እንዲያዳብሩ እገዛ ሊያደርጉላቸው እንደሚገባ ነው። ከዚህም የተነሳ እነዚህ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች ከዚህ በፊት ድርሰት የመጻፍ ልምድ ካለማዳበራቸው ለጥናቱ መረጃ እንዲሆን በጻፉት ድርሰትም ውስጥ በርካታ ስህተት እንዲፈጠር ዋና ምክንያት መሆኑን ያረጋግጣል።

መጠይቅ 2 “ከተማሪዎችዎ መካከል በወላይትኛ ቋንቋ አፋችውን የፈቱ የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ በጻፉት ድርሰት ውስጥ ምን ያህል ስህተት ይታያል?” ተብለው ለተጠየቁት ቃለ መጠይቅ 5 መምህራን በቁጥር ይህን ያህል ነው ተብሎ ባይገለጹም ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ በርካታ ስህተቶቹ አሉ። እነሱም፡- በዓረፍተ ነገሮቻቸው ውስጥ የባሌበትና የግስ አለመጣጣም፤ የባሌበትና ቁጥር አለመጣጣም፤ ሳልስናሳድስ ፍደላትን ቀያይሮ እንደሚጠቀሙና ለሎችም እጅግ በጣም ብዙ ስህተት የሚታይ መሆኑን ሲገልጹ፤ 3 መምህራን ደግሞ ተማሪዎች በሚጽፉቸው ድርሰት

ውስጥ የዓረፍተ ነገር ግንባታ ስህተቶች እንደሚፈጽሙ፤ የባለቤትናጾታ አለመጣጣም ጠቅሰው ተናግረዋል። ከዚህ ባሻገር ደግሞ አንዱ መምህር መጠነኛ ስህተት እንደሚታይ ምላሽ ሲሰጡ፤ እንደዚሁም ደግሞ አንድ መምህር በጣም ጥቂት ስህተት ይታያል በማለት ምላሹን ሰጥቷል። ይህ መረጃ እንደሚያመላክተን ግን እነዚህ የጥናቱ ተተኪ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት በድርሰት አጻጻፍ ወሳኝ የሆኑ ነገሮችን የሚሰቱ መሆናቸውን ከቃለ መጠይቁ መረዳት ይቻላል። በአጠቃላይ በድርሰት አጻጻፍ ላይ የሚያሳድረው ተጾዕኖ በቀላሉ የሚታይ አይደለም።

መጠይቅ 3 “ተማሪዎችዎ በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ ስህተት የሚታይ ከሆነ ምን ዓይነት ስህተት ይመስልዎታል? መንስኤውስ ምን ይመስልዎታል?” ተብለው የተጠየቁ ሲሆን፤ ለዚህም 3 መምህራን የባለቤትና የግስ አለመስማማት፤ የአንቀጽ ቅርጽ ጠብቆ አለመጻፍ፤ ሀይለቃልንና መዘርዘር ዓረፍተ ነገሮችን ለይቶ በትክክል አለመገነባት ስህተት መሆኑን ሲገልጹ፤ 2 መምህራን ደግሞ የቃላት አጠቃቀም ስህተት እንደሆነ ገልጸዋል። ከዚህ በተጨማሪ ደግሞ 5 መምህራን የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት፤ ስርዓተ ነጥቦችን በትክክል ቦታቸውን ጠብቆ አለመጠቀም፤ የሃሳብ አንድነትና ግጥምጥምነት ችግር በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ከሌሎች ስህተቶች ይበልጥ ጎልቶ የሚታይ መሆኑን በምላሻቸው ገልጸዋል። በመሆኑም በወላይትኛ ቋንቋ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት ከፍተኛውን ብልጫ የያዘ መሆኑን የተገኘው መረጃ ያረጋግጥልናል። ይህም ከላይ “በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የታዩ ዋና ዋና ስህተቶች” በሚለው ርዕስ ስር በዘርዘር እንደተመለከትነው ተማሪዎቹ በሁለት ዙር በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የፊደላት አጻጻፍና አጠቃቀም፤ የቃላት አመራረጥ፤ አስፈላጊ ያልሆነ ድግግሞሽና ጭመራ የሚሉት መሰረታዊ ስህተቶች እንዲከሰቱ ዋና ምክንያት ሲሆን ይታያል።

መጠይቅ 4 “ተማሪዎችዎ በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ ለሚታየው ስህተት መንስኤው ምን ይመስልዎታል?” ተብሎ ለቀረበላቸው ጥያቄ 6 መምህራን ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ የመማር ፍላጎት ማነስ በታላሚው ቋንቋና በአፍ-መፍቻ ቋንቋ መሃከል ያለውን የሆሄያት ልዩነት ጠንቅቆ ያለመረዳት፤ በቋንቋው ኢ- አፈ-ፈት መሆን በማለት መልሰዋል። 2 መምህራን ደግሞ ትምህርቱን

አትኩሮ አለመከታተል ለትምህርቱ በቂ ክፍለ ጊዜ አለመመደብ ችግር በማለት ሲመልሱ፤ እንዲሁም 2 መምህራን በቅደም ተከተል ለታላሚው ቋንቋ ክህሎት አለመዳበር ሚክንያት

እንደሆኑ ገልጸዋል። እንዲሁም ለተማሪዎቹ ትኩረት አለመስጠትና ቋንቋውን አለመቻላቸው እንደሆነ ገልጸዋል። ስለሆነም ይህ መረጃ እንደሚያመለክተን ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ለተፈጠረው ስህተት ዋናው መንስኤ የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ፍላጎት ማነስ፣ የታላሚውን ቋንቋ ሆሂያት ልዩነት ጠንቅቆ አለማወቅ ከፍተኛ ቦታውን ስይዝ የክፍለ ጊዜ ምደባና ከትምህርቱ ይዘት ጋር አለመጣጣም በተጨማሪም ከተማሪዎቹ የአማርኛ ቋንቋ የትምህርት አጀማመርን ያላገናዘበ መረጃ ትምህርት አቀራረጽ አለመሆኑ ያስገነዝበናል። ስለሆነም ከላይ እንደምያስገነዝበን ተማሪዎች ብዙ ችግሮች ብኖርባቸውም መምህራኑ የበኩላቸውን አስተዋጽኦ መክፈል እንዳለባቸው ያስገነዝበናል።

መጠይቅ 5 “ተማሪዎችዎ በአማርኛ ቋንቋ በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት ይታያል?” ተብሎ ለቀረበላቸው ጥያቄ አስሩም መምህራን አዎ ብለው መልስ ሰጡ። ሚክንያቱን ስገልጹ ተማሪዎቹ በታላሚው ቋንቋና በአፍ-መፍቻ ቋንቋ መካከል ያለውን የሰዋሰው እንደሆነም የአናባቢና ተነባቢ ልዩነቶች አለመረዳት ችግር ስላለባቸው በታላሚው ቋንቋ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ እየገባ በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የሃሳብ መጣረስ ይስተወላል። ስለዚህም እነዚህ በወላይትኛ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት ከፍተኛ መሆኑን ይህ መረጃ ያረጋግጣል። መረጃውን በመንተራስ እነዚህ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች የመምህራኖቻቸው ልዩ እገዛ እንደ ሚያስፈልጋቸውና የትቶርያል ትምህርት ከአፈ-ፈቶች በተለየ ሁኔታ ሊሰጣቸው እንደሚገባ ይጠቁመናል።

መጠይቅ 6 “ተማሪዎችዎ በድርሰታቸው ውስጥ የሚታየውን ስህተት የጻፉትን ድርሰት ደጋግመው እንዲያነቡ ዕድል ቢሰጣቸው የሚያስተካክሉ ይመስልዎታል?” ተብሎ ለቀረበላቸው ጥያቄ አንድ (1) መምህር “ተማሪዎችዎ በድርሰታቸው ውስጥ የሚታየውን ስህተት የጻፉትን ድርሰት ደጋግመው እንዲያነቡ ዕድል ቢሰጣቸው የሚያስተካክሉ መሆኑን “አዎ” በማለት በመመለስ ሲያረጋግጡ፤ 4ቱ በመጠኑ ሊያሻሽሉ እንደሚችሉ ገልጸዋል። እንዲሁም ደግሞ 5 መምህራን ተማሪዎች በድርሰታቸው ውስጥ የሚታየውን ስህተት የጻፉትን ድርሰት ደጋግመው እንዲያነቡ ዕድል ቢሰጣቸው ምንም ማስተካከል እንደማይችሉ ገልጸዋል ምክንያቱም እነኚህ ተማሪዎች ስህተቶቻቸውን ቀድመው ብያቁት ኖሮ ለስህተት ባልተዳረጉ ነበር። ስለሆነም በዚህ መረጃ መሰረት ሆነ ከላይ በቁጥር1-5

በተተነተነው መረጃ ምንጭነት መሰረት ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የሚታየውን ስህተት ደጋግመው እንዲያነቡ ዕድል ቢሰጣቸው በመጠኑም ቢሆን ሊያስተካክሉ እንደማችሉ መረዳት ይቻላል። መምህራን ያለመሰላቸት በተደጋጋሚ በመስጠትና በመከታተል ችግሩን ሊቀርፉ እንደሚችሉ መጠቆም ይቻላል።

መጠይቅ 7 “እርስዎስ የጽህፈት ክሂል ለማስተማር የምጠቀሙበትን ዘዴ እና የማስተማሪያ መሳሪያዎች በክፍል ውስጥ እንዴት ይተገብራሉ?” የሚል ሲሆን፤ ለቃለ መጠይቁ ከተመረጡት 10 መምህራን መካከል አንዱ መምህር ድርሰት በማጻፍ ለማስተማር የሚጠቀሙበትን ዘዴ በክፍል ውስጥ እንደሚተገብሩ ገልጸዋል። በሌላ መልኩ ደግሞ ሁለቱ መምህራን የቤት ስራ በማሰራት፣ አራቱ የክፍል ስራ በማሰራት እና ሶስቱ ጥያቄ በመጠየቅ ለማስተማር የምጠቀሙበትን ዘዴ በክፍል ውስጥ እንደሚተገብሩ ገልጸዋል። ስለሆነም በዚህ መረጃ መሰረት አብዛኛዎቹ መምህራን ማለትም ከአንዱ መምህር በስተቀር ተማሪዎቻቸውን በተለያዩ ጊዜያት ድርሰት በማጻፍ ተማሪዎቹ የጽህፈት ክሂላቸውን እንዲያዳብሩ ዕድል የማይሰጡ መሆኑን ማረጋገጥ ይቻላል። በርግጥ ተማሪዎችን በክፍል ውስጥ ሰለ ጽህፈት ክሂል ወይም ስለ ድርሰት በቲዎሪ ብቻ መማራቸው ምንም ፋይዳ ላይኖረው ይችላል። መምህሩ የተማሪዎቻቸውን የዕውቀት ዳራቸውን ከግምት በመስገባት የተለያዩ የጽህፈት ተግባራትን በመስጠት ተማሪዎቻቸው ጽፈው የሚያመጡትን በሰአቱ እርማትና ማስተካከያ መሰጠት እንዳለበት መረጃው ይጠቁመናል። በተጨማሪም መምህሩ የተለያዩ አጭርና ረዝም ልብ ወለዶችን በክፍል ውስጥ በማምጣት እንዲያነቡና እንዲጽፉ ቢደረግ የተሻለ ይሆናል።

መጠይቅ 8 “እነዚህ በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ ሆሂያትን በትክክል ይጽፋሉ? ምክንያቱንስ እንዴት ይገልጹታል?” ተብሎ ለቀረበው ጥያቄ አስሩም መረጃ ሰጪ መምህራን ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት የታላሚውን ቋንቋ ሆሂያት በትክክል አንደማይጽፉ የየራሳቸውን ምክንያት በማስቀመጥ ምላሻቸውን ሰጥተዋል። በዚህ መሰረት 4 መምህራን ተማሪዎቹ የታላሚውን ቋንቋ ሆሂያት በትክክል የማይጽፉት ቋንቋውን በሚገባ መናገር ካለመቻላቸው የተነሳ እንደሆነ ሲገልጹ፤ 2ቱ ደግሞ የታላሚውን ቋንቋ ሆሂያት በውል ለይተው ስለማያውቁ፤ 1 መምህር ታላሚውን ቋንቋ ለመማር ፍላጎት አለመኖር፤

እንዲሁም 3ቱ መምህራን ተማሪዎቹ የሆሄያት ቅርጽ ለይቶ አለማወቅ በማለት ለቀረበላቸው ጥያቄ ምላሸቸውን ሰጥተዋል። በዚህ መሰረት ተማሪዎቹ በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት አፋቸውን የፈቱበት ቋንቋ ካለመሆኑ የተነሳ አቀላጥፈው መናገር ሆነ መጻፍ በውል ስለማይችሉ የታላሚውን ቋንቋ ሆሄያት በትክክል ለይተው ድርሰት መጻፍ የሚቻላቸው መሆኑን ከተገኘው መረጃ ማረጋገጥ ተችሏል። በሌላም መልኩ እነዚህ ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ ሆሄያት ቅርጽ መለየት የሚጀምሩት ከ3ኛ ክፍል በመሆኑ በቂ ግንዛቤ ሳይጨብጡ ወደ ቃላትና ሐረጎች ምስረታ እንደሚሸጋገሩ መረጃውን ከሰጡት መምህራን ለመገንዘብ ተችሏል።

ሠንጠረዥ አስራ አምስት-በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚጠቀሙት የቋንቋ መዋቅር

ተ. ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	የተሰጡ ምላሾች	ምላሽ የሰጡ መምህራን ብዛት	
			በቁጥር	በመቶ ኛ
9	ተማሪዎችዎ በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ በአብዛኛው የሚከተሉት የየትኛውን ቋንቋ (አፍ መፍቻ ቋንቋቸውን ወይንስ የታላሚውን ቋንቋ) መዋቅር ነው?	የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን	10	100%
		-	-	-
		-	-	-
		-	-	-
ጠቅላላ ድምር			78	100%

መጠይቅ 9 “ተማሪዎችዎ በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ በአብዛኛው የሚከተሉት የየትኛውን ቋንቋ (አፍ መፍቻ ቋንቋቸውን ወይንስ የታላሚውን ቋንቋ) መዋቅር ነው?” ተብሎ ለመረጃ ሰጪ መምህራን ለቀረበላቸው ጥያቄ ሁሉም መምህራን የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ በአብዛኛው የሚከተሉት የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን መዋቅር መሆኑን በሰጡት ምላሽ ገልጸዋል። ይህም

አማርኛ ሁለተኛ ቋንቋ የሆናቸው በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት እንዲጽፉ በሚታዘዙበት ወቅት ከታላሚው ቋንቋ መዋቅር ይልቅ አፋቸውን የፈቱበት ቋንቋ መዋቅር መከተል የሚቀላቸው መሆኑን ያረጋግጥልናል። ምክንያቱም ስገልጹ እነዚህ ተማሪዎች የጠለቀ ዕውቀት ባለመኖራቸው በድርሰት አተገባበር ወቅት ክፍተት እንደሚታይባቸው የተሰበሰበው መረጃ ያስረዳናል።

ሠንጠረዥ አስራ ስድስት-በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ

የሚጠቀሙት የዐረፍተ-ነገር አጠቃቀም ሁኔታ

ተ. ቁ	የጥያቄዎቹ ዓይነት	የተሰጡ ምላሾች	ምላሽ የሰጡ መምህራን ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
10	እነዚህ አማርኛ ሁለተኛ ቋንቋ የሆናቸው ተማሪዎች በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ በአብዛኛው የሚጠቀሙት ረጃጅም ዐ/ነገሮችን ነው ወይንስ አጫጭር ዐ/ነገሮች?	ረጃጅም ዐ/ነገሮችን	1	10%
		አጫጭር ዐ/ነገሮችን	1	10%
		ሁለቱንም ዓይነት	7	70%
		መካከለኛ ዐ/ነገሮችን	1	10%
ጠቅላላ ድምር			10	100%

መጠይቅ 10 በዚህ ሰንጠረዥ ውስጥ ያለው መረጃ እንደሚሳየን ለጥናቱ መረጃ ሰጪ መምህራን “እነዚህ አማርኛ ሁለተኛ ቋንቋ የሆናቸው ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ በአብዛኛው የሚጠቀሙት ረጃጅም ዐ/ነገሮችን ነው ወይንስ አጫጭር ዐ/ነገሮች?” ተብሎ ለቀረበው ጥያቄ ሶስት መምህራን እያንዳንዳቸው በቅደም ተከተል ረጃጅም፣ አጫጭርና መካከለኛ ዐረፍተ-ነገሮችን እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ 7ቱ ደግሞ ሁለቱንም ዓይነት ይጠቀማሉ በማለት መልሰዋል። ስለሆነም አማርኛ ሁለተኛ ቋንቋ

የሆናቸው ማለትም በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ አጫጭርናረጃጅም የዐረፍተ ነገር አደባቀው እንደሚጠቀሙ ይህ መረጃ ያረጋግጥልናል። በተጨማሪም አጥኝቶ ተማሪዎቹ በክፍል ውስጥ በሚያደርጉት የመጻፍ ክህሎት ተግባራት ላይ ከፍተኛ ክፍተት እንዳለባቸው ስለታዘበች ክህሎት በይበልጥ ተጠናክሮ በተለያዩ ስልቶች መሰጠት እንዳለበት ታስገነዝባለች።

ሠንጠረዥ አስራ ሰባት-ተማሪዎች በፃፋቸው ድርሰቶች እርማት የመስጠት ሁኔታ

ተ. ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	የተሰጡ ምላሾች	ምላሽ የሰጡ መምህራን ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
1	እርስዎ ተማሪዎች በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ ለሚታየው ስህተት እርማት ሰጥተው ያውቃሉ?	አዎን	1	10%
1		በመጠኑ እርማት እሰጣለሁ	3	30%
		ምንም እርማት ሰጥቼ አላውቅም	6	60%
		-	-	-
ጠቅላላ ድምር			10	100%

መጠይቅ 11 “እርስዎ ተማሪዎች በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ ለሚታየው ስህተት እርማት ሰጥተው ያውቃሉ?” ተብሎ የቀረበ ጥያቄ ሲሆን፤ ለዚህም 1 መምህር አዎ አንዳንዴ እሰጣለሁ፤ 3ቱ በመጠኑ እርማት እንሰጣለን፤ 6ቱ ደግሞ በክፍል ውስጥ ካሉት ተማሪዎች ብዛት የተነሳ ምንም እርማት ሰጥተን አናውቅም በማለት መልሰዋል። ስለሆነም በዚህ መረጃ መሰረት መምህራኑ ተማሪዎች በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ ለሚታየው ስህተት በአብዛኛው እርማት ወይም ደግሞ ምጋቤ ምላሽ የማይሰጡ መሆኑን መረዳት ተችሏል።

ሠንጠረዥ አስራ ስምንተኛው የጽሑፍ ክህሎት እንዲያገለግሉ ከማበረታታት አንጻር የመምህሩ ሚና

ተ. ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	የተሰጡ ምላሾች	ምላሽ የሰጡ መምህራን ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
1 2	በመማሪያ መጻሕፍት ውስጥ የሚገኙ የጽሑፍ ክህሎት ተግባራት ተማሪዎች የጽሑፍ ክህሎትን እንዲያገለግሉ ከማድረግ አንጻር ያላቸው ሚና ምን ያህል ይመስልዎታል?	በጣም ከፍተኛ ነው	1	10%
		መጠነኛ ነው	1	10%
		ዝቅተኛ ነው	2	20%
		በጣም ዝቅተኛ ነው	6	60%
ጠቅላላ ድምር			10	100%

መጠይቅ 12 “በመማሪያ መጻሕፍት ውስጥ የሚገኙት የጽሑፍ ክህሎት ተግባራት ተማሪዎች የጽሑፍ ክህሎትን እንዲያገለግሉ ከማድረግ አንጻር ያላቸው ሚና ምን ያህል ይመስልዎታል?” ተብሎ ለመረጃ ሰጪ መምህራን ለቀረበው ቃለ መጠይቅ 2 መምህራን እያንዳንዳቸው በመማሪያ መጻሕፍት ውስጥ የሚገኙ የጽሑፍ ክህሎት ተግባራት ተማሪዎች የጽሑፍ ክህሎትን እንዲያገለግሉ ከማድረግ አንጻር ያላቸው ሚና በጣም ከፍተኛና መጠነኛ እንደሆነ ሲገልጹ፤ 3ቱ መምህራን ደግሞ ዝቅተኛ መሆኑን፣ 5ቱ መምህራን ደግሞ በጣም ዝቅተኛ በማለት ምላሻቸውን ሰጥተዋል። ስለሆነም በመማሪያ መጻሕፍት ውስጥ የሚገኙ የጽሑፍ ክህሎት ተግባራት ተማሪዎች የጽሑፍ ክህሎትን እንዲያገለግሉ ከማድረግ አንጻር ያላቸው ሚና ቅተኛና በጣም ዝቅተኛ እንደሆነ መረጃው ያረጋግጣል። ይሁን እንጂ መምህራኖች በተለያዩ መንገድ ለተማሪዎቻቸው እገዛ ቢያደረጉላቸው ለውጥ ልያመጡ ይችላሉ።

ሠንጠረዥ አስራ ዘጠኝ-የተማሪዎች የቋንቋ አጠቃቀምና አተገባበር ሁኔታ

ተ. ቁ.	የጥያቄዎቹ ዓይነት	የተሰጡ ምላሾች	ምላሽ የሰጡ መምህራን ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
1 3	ተማሪዎችዎ በተለያዩ ጊዜያት የሚያከናውኗቸውን ተግባራት በአብዛኛው ከአፍ መፍቻ ቋንቋቸውና ከታላሚው ቋንቋ በየትኛው ለማከናወን ይሻሉ?	በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው	7	70%
		በታላሚው ቋንቋ	2	20%
		በሁለቱም ቋንቋዎች	1	10%
		-	-	-
ጠቅላላ ድምር			10	100%

መጠይቅ 13 “ተማሪዎችዎ በተለያዩ ጊዜያት የሚያከናውኗቸውን ተግባራት በአብዛኛው ከአፍ መፍቻ ቋንቋቸውና ከታላሚው ቋንቋ በየትኛው ለማከናወን ይሻሉ?” ተብሎ ለቀረበው ጥያቄ 7 መምህራን በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው፣ 2ቱ በታላሚው ቋንቋ በማለት ሲመልሱ፤ 1 መምህር ደግሞ በሁለቱም ቋንቋዎች ለማከናወን እንደሚሹ ገልጸዋል። እነዚህ ተማሪዎች በማህበራዊ መስተጋብር ሆነ በትምህርት ቤት ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን ብቻ በመጠቀም ለማከናወን እንደሚሹና የመናገርም ሆነ የመጻፍ ፍላጎታቸው አነስተኛ መሆኑ ከዚህ መረጃ ማረጋገጥ ይቻላል። ከዚህ የምንረዳው ተማሪዎች የጽፈት ትግበራ በሚያከናውኑበት ወቅት የመምህራን እገዛ እንደሚያስፈልጋቸው ያስገነዝባናል።

ሠንጠረዥ ሃያ-ተማሪዎች በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ የታላሚውን ቋንቋ ስዋስው አጠቃቀም ሁኔታ

ተ. ቁ	የጥያቄዎቹ ዓይነት	ተሰጡ ምላሾች	ምላሽ የሰጡ መምህራን ብዛት	
			በቁጥር	በመቶኛ
14	ተማሪዎች በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ የታላሚውን ቋንቋ ስዋስው (የነጠላና የብዙ ቁጥር ስምምነት፣ የባለቤትና የግስ ስምምነት...) ጠብቀው ይጽፋሉ ብለው ያምናሉ?	አይጽፉም	10	100%
		-	-	-
		-	-	-
		-	-	-
ጠቅላላ ድምር			10	100%

መጠይቅ 14 “ተማሪዎችም በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ የታላሚው ቋንቋ ስዋስው (የነጠላና የብዙ ቁጥር ስምምነት፣ የባለቤትና የግስ ስምምነት...) ጠብቀው ይጽፋሉ ብለው ያምናሉ?” ተብሎ ለጥናቱ መረጃ ሰጪ መምህራን ለቀረበው ቃለ መጠይቅ አስሩም መምህራን ተማሪዎች በተለያዩ ጊዜያት በሚጽፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የታላሚውን ቋንቋ ስዋስው (የነጠላና የብዙ ቁጥር ስምምነት፣ የባለቤትና የግስ ስምምነት...) ጠብቀው አይጽፉም በማለት መልሰዋል። ስለሆነም ይህ መረጃ የሚያረጋግጥልን የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች (በወላይትኛ አፈ-ፈት የሆኑ ተማሪዎች) በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉት ጊዜ የታላሚውን ቋንቋ ስዋስው ማለትም የነጠላና የብዙ ቁጥር ስምምነት፣ የባለቤትና የግስ ስምምነትና ወዘተ...የመሳሰሉትን መሰረታዊ ነገሮች ጠብቀው ለመጻፍ የሚችሉ መሆኑና ታላሚውን ቋንቋ ትምህርት ዘግይቶ ከመጀመራቸው አንጻር በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ ብዙ ችግሮች የሚስተዋሉ መሆኑን ያስገነዝበናል። ለዝህ መፍትሔ ሰጭ መሆን የሚችለው መምህሩ ብቻ ሳይሆን መርሃ-ትምህርቱ አዘገጃጅት፣ የተማሪውና ሌሎች የትምህርት ባለሙያዎች ትኩረት ሊሰጡት ይገባል።

ምዕራፍ አምስት

ማጠቃለያ እና የይሁንታ ሀሳብ

በርዕሱ ላይ እንደተመለከተው በዚህ አብይ ክፍል ሁለት መሰረታዊ ጉዳዮች የተካተቱ ሲሆን፤ እነሱም፡- የጥናቱ ማጠቃለያ ሀሳብና በተለያዩ ምክንያቶች አንዳንድ በዚህ ጥናት ያልተካተቱ ጉዳዮች ወደፊት ምን መሆን እንዳለባቸው አቅጣጫ ለመጠቀም ያህል የቀረቡ አስተያየቶች ወይም ደግሞ የይሁንታ ሀሳቦች የሚሉት ናቸው። በዚህ መነሻነት የእነዚህ መሰረታዊ ጉዳዮች ዝርዝር ማብራሪያ እንደሚከተለው ቀርቧል።

5.1. የጥናቱ ግኝት

ከላይ በተለያዩ የጥናቱ ክፍሎች በተደጋጋሚ እንደተገለጸው ይህ ጥናት በወላይታ ዞን ዳሞት ጋሌ ወረዳ ቦዲቲ ከተማ ውስጥ በሚገኙ ሁለት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጠሩ ስህተቶች ትንተና በሚል ርዕስ የተዘጋጀ ነው። በመሆኑም ጥናቱ በናሙናነት የተመረጡ በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው የስህተት አይነቶችና ምንጮቻቸውን መለየት መሰረት ያደረገ ሲሆን፤ ዋናው ትኩረትም በጽሁፍ ክሂል ላይ ሆኖ ስህተቶችን ከቋንቋ አጠቃቀምና አወቃቀር እስከ ፊደላት ግድፈት እንዲሁም እስከ ስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ብሎም የስህተቶቹን ምንጮች በዝርዝር እስከ መቃኘት ድረስ ነው። በሌላ አገላለጽ ዋና ዓላማው በተጠቀሱ ትምህርት ቤቶች አማርኛ ቋንቋ ሁለተኛ ቋንቋ የሆናቸው ማለትም አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች ነቅሶ በማውጣት ምንጫቸውን መፈተሽና በዓይነት በዓይነታቸው በመመደብ መተንተን ነው።

ስለሆነም በተለያዩ የመረጃ ማሰባሰቢያ ስልቶች ተሰብስቦ የተተነተነው መረጃ እንደሚያመላክተው ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የሚገኙ ዋና ዋና ስህተቶች አራት እንደሆኑ ተረጋግጧል። እነሱም፡- የቋንቋ አጠቃቀም፣ የቋንቋ አወቃቀር፣ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀምና የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ ተብለው ተመድበዋል። በዚህ መልኩም እነዚህ

በአራት ክፍሎች የተመደቡት ዋና ዋና ስህተቶች በተናጠል እየተወሰዱ በዝርዝር ተብራርተዋል ወይም ተተንትነዋል። በእነዚህ የስህተት ምንጮች በምዕራፍ ሁለት በዝርዝር እንደቀረበው አንድ ተማሪ ሁለተኛ ቋንቋውን በሚማርበት ወቅት በዚያው ቋንቋ በሚናገርበትም ሆነ በሚጽፍበት ጊዜ የተለያዩ ስህተቶችን ሊፈጽም የማይቀር መሆኑ ተነስቷል። ምክንያቱም ተማሪው ለዚያ ቋንቋ ስዋስዋዊ ህግና ስርዓት ሙሉ ለሙሉ እንግዳ ከመሆኑ የተነሳ ነው። በመሆኑም በተገኘው መረጃ መሰረት ተማሪዎች በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ስህተቶች እንዲፈጠሩ ያደረጉት መሰረታዊ ምክንያቶች ወይም ደግሞ የስህተቶቹ ምንጮች ተብለው ከተፈረጁት መካከል ጥቂቶቹ ከዚህ በታች እንደሚከተለው በዝርዝር ቀርበዋል።

ትንተናው እንደሚያመለክተን በመጀመሪያ ደረጃ በስህተት ምንጭነት የተጠቀሰው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነትና ሽግግር ሲሆን፤ ይህም አንድ ተማሪ አፋን ከፈታበት ቋንቋ በተጨማሪ ሁለተኛ ቋንቋ በትምህር ገበታ ላይ በሚማርበት ጊዜ የአፍ መፍቻ ቋንቋውን ስዋስዋዊ ህግና ስርዓት ወደ ታላሚው ቋንቋ የማሸጋገር ሁኔታ የሚታይበት መሆኑን የሚመለከት ነው። በዚህን ጊዜ ተማሪው የሁለተኛ ቋንቋውን መዋቅራዊ ስርዓት ከማወቁ አስቀድሞ ከአፍ መፍቻ ቋንቋው ያገኘውን መዋቅራዊ ስርዓት በሁለተኛ ቋንቋ ሀሳቡን በተለያዩ መንገድ ለመግለጽ ይጠቀምበታል።

በመሆኑም የአፍ መፍቻ ቋንቋ በታላሚው ቋንቋ ላይ ተጽእኖ የሚፈጥርበትን ሁኔታ በምንመለከትበት ጊዜ ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ ቅርፅ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ቅርጽ ጋር ተመሳሳይነት ወይም ተቀራራቢነት ባለው መንገድ ሲያመነጭ ነው። ይህም ከአፍ መፍቻ ቋንቋ መዋቅር ጋር ተመሳሳይነት ወይም ተቀራራቢነት ባለው አጠቃቀም ከታላሚው ቋንቋ ትክክለኛ መዋቅር ያፈነገጠ ከሆነ ተማሪውን ለስህተት የሚዳርግ ይሆናል። እንዚህ ተማሪዎች ሁለተኛ ቋንቋ በሚማሩበት ጊዜ የተወሰነ ክፍተት ሲያጋጥማቸው ያንን ክፍተት የአፍ መፍቻቸውን ቋንቋ መዋቅር ተከትለው ሊሞሉት ይሞክራሉ። እንደ ዘርፉ ምሁራን አገላለጽ ይህ ሽግግር ብዙ ጊዜ ሳይታሰብ የሚከሰት ስህተት ነው። የሚከተሉት ዐረፍተ ነገሮች ደግሞ ለዚህ ማሳያ እንዲሆኑ የተጠቀሱት ናቸው።

- በሰማይ የሚበረውን አውሮፍላን የሚሰራው፣ አውሮፍላንን የሚያበረው ዕውቀት ያለው ነው።

- ዶክተር፣ ፍሮፌሰር፣ እንጂኔር ታዋቅ የተባሉት በዕውቅነት እንጂ በጌንዘብ አይደሉም።
- ዕውቀት ከለሎ ብር ሚንም ልጠቀም አይችሉም።
- ሠላም የዕድገት መሰሪት ነው።
- ጊድጊዳ በጨቃ ተመሪ ለመኖር ይሆናል።

እነዚህን ከላይ ለአብነት የተጠቀሱትን ዐረፍተ ነገሮች ስንመለከት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነትና ሽግግር የተነሳ የተዛባ መልዕክት እንዲኖራቸው የተደረጉ ናቸው። ይህም ከፊደላት አጻጻፍና አጠቃቀም ጉድለት የተፈጠረ ሲሆን፤ አንድም ሳልስ ድምጾችን በሳድስና ሳድስ ድምጾችን በሳልስ ድምጾች እንዲሁም “ጥ”ን በ“ፍ” በመተካት የተፈጠሩ ስህተቶች ናቸው።

በሁለተኛ ደረጃ ላይ የተቀመጠው የስህተት ምንጭ ደግሞ በታላሚው ቋንቋ በራሱ ውስጥ የሚደረግ ሽግግር ነው። ይህ የስህተት ምንጭ ከላይ ከተመለከትነው የስህተት ምንጭ ማለትም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነትና ሽግግር በተቃራኒ በዚያው በራሱ በሁለተኛ ቋንቋ ውስጥ አረፍተ ነገሮችን በተለያየ መልኩ ከጊዜ ወይም ከሁኔታ አኳያ ለመግለጽ ሲፈልጉ የሚጠቀሙበትን መንገድ የሚያሳይ ነው። በዚህን ጊዜ የሚፈጠር ስህተት የጥናቱ ተተኪ ተማሪዎች ስለ ታላሚው ቋንቋ ህጋትና ስርዓት በቂ የሆነ ግንዛቤ ባለማግኘታቸው የተነሳ በተሳሳተ መንገድ በንግግርም ሆነ በጽሁፍ መልክ ለማስተላለፍ ሲሞክሩ የሚስተዋል ስህተት እንደሆነ መረጃው አረጋግጧል።

በሶስተኛ ደረጃ የተጠቀሰው የስህተት ምንጭ የቋንቋ ትምህርት መርጃ መሳሪያ አውዶች የሚል ሲሆን፤ አንድን ቋንቋ ለማስተማር ተብለው የሚዘጋጁ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች (መርሀ- ትምህርት፣ መማሪያ መጻሕፍት፣ አጋዥ መጻሕፍት) እና መምህራን የሚከተሏቸው የማስተማሪያ ዘዴዎች የስህተት ምንጭ ሲሆኑ የሚያሳይ ነው። ለዚህም በክፍል ውስጥ የሚካሄድን የቋንቋ ትምህርት ሂደት ብንመለከት ከፍተኛውን ሚና የሚጫወቱት መምህራንና የመማሪያ መጻሕፍት ናቸው። መምህሩ በክፍል ውስጥ በሚያስተምርበት ወቅት በአጋጣሚ የተሳሳተ መዋቅራዊ ስርዓት ወይም የተሳሳተ ፍች ያለው መልዕክት ሊያስተላልፍ ይችላል። መምህሩ እራሱ አስቦ ይሄንን ስህተት መልሶ ማስተካከል ወይም ማረም ካልቻለ ተማሪዎች ይህንን የተሳሳተ ግንዛቤ ይዘው በሁለተኛ ቋንቋ ውስጥ በተግባር የሚጠቀሙበት መሆኑን ከመረጃው መረዳት ተችሏል። በሌላ

መልኩ ደግሞ የተማሪም ሆነ የመምህሩ መምሪያ መጻሕፍትም ቢሆኑ በወቅቱ ተነበው ስህተት ሲገኝባቸው ማሻሻያ ካልተደረገባቸው ያነበባቸውን ሁሉ ሊያሳስቱ የሚችሉበት አጋጣሚ በጣም የሰፊ ነው። መምህሩም ቢሆን በተሳሳተ ዘዴ ማስተማሩን ከተረዳ ለተማሪዎቹ ትክክለኛውን መንገድ ካላስያዘ ተማሪዎች ለተጨማሪ ስህተት የሚዳራጉ መሆኑንም ጭምር መረጃው አረጋግጧል።

በአራተኛ ደረጃ የሚጠቀሰው የስህተት ምንጭ ዘግይቶ የሚመጣ የቋንቋ ለመዳ ነው። ይህን ስንል ተማሪዎቹ ሁለተኛ ቋንቋ በሚማሩበት ጊዜ የሚያጋጥሟቸውን የድምጽ ልሳናት ችግር እንደዋነኛ ጉዳይ በማድረግ የምንነሳበትን ሁኔታ ማለታችን ነው። ይህ የስህተት ምንጭ እንደ ዘርፉ ምሁራን አገላለጽ Fossilization በመባል የሚታወቀው ሲሆን፤ ለምሳሌ ያህል አንድ የሁለተኛ ቋንቋ ተናጋሪ (በወላይትኛ ቋንቋ አፈ-ፈት የሆነ) አማርኛ ሲናገር በድምጽ ልሳናት ውስጥ የምትገኘውን “ፈ” በመጥራት ፋንታ በወላይትኛ ቋንቋ ውስጥ የምትገኘውን ‘ፆ’ ወስዶ “ፈረስ” በል ሲባል “ፐረስ” በማለት ሊጠራት ይችላል። ይህም የአፍ መፍቻ ቋንቋ በሁለተኛ ቋንቋ ላይ ምን ዓይነት አሉታዊ ተጽኖ እንደሚያደርስ ያሳያል።

ሌላው በስህተት ምንጭነት የሚጠቀሰው ደግሞ ተግባቦታዊ ስዋስው ሲሆን፤ ይህም ተማሪዎች በቋንቋው በሚገባቡበት ወቅት አንድን የተወሰነ ነገር በቋንቋው ውስጥ ባለው መጠሪያ ከመጠቀም ይልቅ ስለ ነገሩ የተለያዩ ገለጻዎችን በመስጠት የመግለጽ ሁኔታን የሚያመላክት መሆኑን ከትንተናው ለመረዳት ተችሏል። በመጨረሻ ደረጃ የምናገኘው የስህተት ምንጭ በሁለተኛ ቋንቋ ለመዳ ወይም መማር ላይ የሚታይ አመለካከት ነው። ይህም ታላሚውን ቋንቋ በመማር ሂደት ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ ያለው መሆኑን ትንተናው አረጋግጧል።

5.2. ማጠቃለያ

ይህ ጥናት በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች ክልላዊ መንግስት በወላይታ ዞን በሚገኘው በዳሞት ጋሌ ወረዳ በቦዲቲ ከተማ የሚገኙ ሁለት የመንግስት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ማለትም በቦዲቲ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃና መሰናዶ ትምህርት ቤትና በመለስ መታሰቢያ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የተካሄደ ሲሆን፤ በተጠቀሱት ትምህርት ቤቶች ውስጥ የሚገኙ አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሙትን ስህተት በመተንተን ላይ ያተኮረ ነው። ዋና ዓላማውም

በወላይታ ዞን በጋሌ ወረዳ የሚገኙ ሁለት የመንግስት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ በ2009 ዓ.ም እየተማሩ የሚገኙና አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጽሟቸውን የስህተት አይነቶች መተንተንና የስህተቶችን ምንጮች መፈተሽ ነው። ስለሆነም ጥናቱ ይህን ዋና ዓላማ ከግብ ለማድረስ ያስችል ዘንድ የሚከተሉትን ዋና ዋና የምርምር ጥያቄዎች ማለትም፡-

- አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ምን ምንድን ናቸው?
- እነዚህ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች የሚዳረጉት ከምን የተነሳ ይሆን?
- እነዚህ የጥናቱ ተተኪ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት እንዲጽፉ የሚታዘዙት በምን አይነት ስልት ነው? የሚሉትን ለመመለስ ይዞ ተነስቷል። በዚህ መሰረት የተለያዩ የመረጃ ማሰባሰቢያ ስልቶችን በመጠቀም ማለትም የጥናቱ ተተኪ ተማሪዎችን ድርሰት በማጻፍና የጽሁፍ መጠይቆችን በማስሞላት እንዲሁም በትምህርት ቤቱ ውስጥ የሚገኙ የአማርኛ ቋንቋ መምህራንን ቃለ መጠይቅ በማድረግ በተሰበሰበው መረጃ አማካይነት ጥያቄዎቹን መመለስ ተችሏል።

ስለሆነም የዚህ ጥናት ተተኪ ተማሪዎች በሁለት ዙር በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ በዋናነት የተፈጸሙ የስህተት ዓይነቶች በቁጥር አራት ሲሆኑ፤ እነሱም፡- የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶች፣ የቋንቋ አወቃቀር ስህተቶች፣ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀምና የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤ ስህተቶች መሆናቸውን ከትንተኛናው ለመለየት ተችሏል። ከዚህ በተጨማሪ ደግሞ ተማሪዎቹ እነዚህን ስህተቶች ሊፈጽሙ የቻሉት ከምን የተነሳ እንደሆነ ተፈትሾ የስህተቶቹ ምንጮች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነትና ሽግግር፣ በታላሚው ቋንቋ በራሱ ውስጥ የሚደረግ ሽግግር፣ የቋንቋ ትምህርት መርጃ መሳሪያ አውዶች፣ ዘግይቶ የሚመጣ የቋንቋ ለመዳና ወዘተ የመሳሰሉት መሆናቸውም ከትንተኛናው ተረጋግጧል።

5.3. አስተያየት

አጥኚዎ በመረጃዎቹ ትንታኔ ወቅት የተገነዘበቻቸውን ነጥቦች መሰረት በማድረግ አማርኛ ቋንቋ ሁለተኛ ቋንቋ የሆናቸው ማለትም አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ወደ ፊት በምን ዓይነት መልኩ ሊቀረፉ እንደሚችሉ እንዲህ ቢሆን የተሻለ ይሆናል ብላ ያመነቻቸውን መሰረታዊ ጉዳዮች እንደሚከተለው በአስተያየት መልክ አስቀምጣለች፡፡

- በማጠቃለያው ውስጥ የተጠቀሱት የስህተት ምንጮች አንዳይከሰቱ መምህራን የአተገባበር መመሪያ ቢከተሉ፤
- መምህራን የትምህርት አቀራረብ ወይም የማስተማሪያ ዘዴውን ተጨባጭና ከተማሪዎች ግንዛቤ ጋር አብሮ እንደሚሄድ አድርገው ቢያቀርቡ፤
- በተሳሳተ ዘዴ ማስተማራቸውን ከተረዱ እራሳቸው አስበው ይህንን ስህተት መልሰው ማስተካከል ወይም ማረም ቢችሉ፤
- አንድ መምህር አማርኛ ሁለተኛ ቋንቋ የሆናቸውን ተማሪዎች በክፍል ውስጥ በሚያስተምርበት ጊዜ የአፍ መፍቻ ቋንቋ በታላሚው ቋንቋ ላይ የሚያሳድረውን አሉታዊ ተጽዕኖ ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ለተማሪዎች ከፍተኛ እገዛ ቢያደርግላቸው፤
- የተማሪ መጽሐፍም ሆነ የመምህሩ መምሪያ (መጻሕፍት) በወቅቱ ተነበው ስህተት ከተገኘባቸው ወዲያው ማሻሻያ የሚደረግበት ሁኔታ ቢመቻች፤
- መምህራን ተማሪዎቻቸው የጽህፈት ክሂላቸውን እንዲያዳብሩ በተለያዩ ጊዜ በታላሚው ቋንቋ ድርሰት እንዲጽፉ ቢያደርጉ፤
- በመጨረሻም በጻፉት ድርሰት ውስጥ ስህተት ሲገኝ ወዲያውኑ እርምት ቢሰጡ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች የጽህፈት ክሂላቸውን ሊያዳብሩ እንደሚችሉ አጥኚዎ መላው እምነት አላት፡፡

ዋቢ መጻሕፍት

ልዑል ሰገድ አሰፋ፡፡(1997)፡፡ “በወላይትኛና በሲዳሚኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች የአማርኛ ድርሰት ውስጥ የታዩ ስህተቶችና የስህተት ምንጮች ትንተና፡፡” ለሁለተኛ ዲግሪ ሚሊያነት የቀረበ ጥናት፤ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፡፡

ማረው ዓለሙ፡፡ (2005)፡፡ በሳል ድርሰት ማስተማሪያ፡፡ አዲስ አበባ፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት፡፡

ሰለሞን ዴሬሳ፡፡ (1987)፡፡ የድርሰት አፃፃፍ ዘዴዎች፡፡ አዲስ አበባ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ድርጅት፡፡

ሰራዬ እንዳለው፡፡ “የሀይወት ዘመን ዑደት ሽግግር ደረጃዎች ስርዓተ ክዋኔ በፍኖተ ሰላም አካባቢ ከፎክሎር ክዋኔ ንድፈ ሀሳብ አንጻር”፡፡ አዲስ አበባ፣ በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ስነ ጽሁፍና ፎክሎር ትምህርት ክፍል ለሁለተኛ ዲግሪ ሚሊያ የቀረበ ጥናት፤ 2005፡፡

ባህሩ ዘርጋው፡፡ (1994)፡፡ የአማርኛ መዝገበ ቃላት፡፡ አዲስ አበባ፣ ንግድ ማተሚያ ቤት፡፡

ባዬ ይማም፡፡ (1987)፡፡ የአማርኛ ሰዋሰው አዲስ አበባ፣ የትምህርት መሳሪያዎች ማምረቻና ማከፋፈያ ድርጅት፡፡

ተክለ ማርያም ፋንታዬ፡፡ (1994) ፡፡ የአማርኛ መዝገበ ቃላት፡፡ አዲስ አበባ፣ ንግድ ማተሚያ ቤት፡፡

ተስፋዬ ሸዋዬ፡፡ (1986)፡፡ አንብቦ የመረዳትና የመፃፍ ችሎታ ማዳበር፡፡ት.መ.ማ.ማ.ድ፡፡

ተክሌ አሰፋው፡፡ (1985)፡፡ «በቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አፋቸውን በመስቃንኛ የፈቱ የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ትንተና”፡፡ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፤ ለሁለተኛ ዲግሪ ሚሊያነት የቀረበ ጥናት፡፡

ትምህርት ሚንስትር፡፡ (1984)፡፡ የአማርኛ ቋንቋ ሲለበስ ከ9-12ኛ ክፍል፡፡ አዲስ አበባ፣ ት.መ.ማ.ማ.ድ በአፀደ ህጻናትና ህ/መ/ስ/ት ዋና ክፍል በአማርኛ ቡድን የተዘጋጀ፡፡

አለም እሸቱ፡፡ (1994)፡፡ መሰረታዊ የምርምርና የዘገባ አጻጻፍ፡፡ 2ኛ እትም፤ አዲስ አበባ፣ የቅድስት ማርያም ኮሌጅ የሊበራል አርትስ ፋክልቲ ህትመት፡፡

አምሳሉ አክሊሉና ደምሴ ምናህሎት፡፡ (1982)፡፡ ጥሩ የአማርኛ ድርሰት እንዴት ያለው ነው? አዲስ አበባ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ድርጅት፡፡

ክፍል ::(2002):: አፋቸውን በጉሙዝኛ የፈቱ ተማሪዎች አማርኛ ቋንቋ ለመማር ያላቸው ተነሳሽነትና የአማርኛ ቋንቋ ውጤት ትምህርት ተዛምዶ:: ለሁለተኛ ዲግሪ የቀረበ ባህር ዳር ዩኒቨርሲቲ::

ዘራቱ አስፋው:: (2003):: በጋሞ ጎፋ ዞን በአርባ ምንጭ 2ኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አፋቸውን በጋሞኛ የፈቱ ተማሪዎች አማርኛ ቋንቋን ለመማር ያላቸው ተነሳሽነት የውጤት ተዛምዶ ለሁለተኛ ዲግሪ ሟሟያነት የቀረበ:: ባህር ዳር ዩኒቨርሲቲ::

የሻው ተሰማ:: (1996):: ልሳነ ብዕር:: አዲስ አበባ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት::

ያለው እንዳወቀ ሙሉ:: (1998):: የምርምር መሰረታዊ መርሆዎችና አተገባበር:: አዲስ አበባ::

ዮናስ አባተ:: (2002):: በሆሳዕና ከተማ የካቲት 26 ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አማርኛ ቋንቋ እንደ አፍ መፍቻ ቋንቋ ተምረው ወደ 9ኛ ክፍል የገቡ ተማሪዎች የጽኑፊት ችሎታ ንፅፅራዊ ጥናት በሚል ርዕስ ለሁለተኛ ዲግሪ ሟሟያነት የቀረበ::

ዮናስ አድማሱና ሌሎች:: (1966) :: «አማርኛ ለኮሌጅ ደረጃ የተዘጋጀ»:: አዲስ አበባ፣ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ::

ደረጃ ገብሬ::(1996)::ተግባቦታዊ የጽህፈት መሳሪያ::አዲስ አበባብ ርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት::

ደብሬ ተሰማ::(1990)::አሮምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማራኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸው ዋና ዋና ስህተት አይነቶች ትንተና ለሁለተኛ ዲግሪ ሟሟያነት የቀረበ::አዲስ አበባ፣ዩኒቨርሲቲ::

ግርማ ሓይሉ::(2000)::በጌዲኦኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶችናየስህተትምንጮች አይነቶች ትንተናለሁለተኛ ዲግሪ ሟሟያነት የቀረበ::አዲስ አበባ፣ዩኒቨርሲቲ::

Bender M.L and others.(1998). Language in Ethiopia. London; Oxford University press,

Brown.H. Douglas. (1994). Principle of language learning and teaching (3rd ed) New Jersey: prentice Hall regents.

Byrene.D.(1988).Teaching writing skills London Longman.

Corder, S.Pit.(1982). Error Analysis and Inter language. Oxford. Oup.

----- (1973). Introducing applied linguistics London. Penjuin books.

- Cross. David,(1991). A practical hand book of language teaching London: Cassel Villiers.
- Cohen. (2009). Research versys translated writing students' strategies and results.
- Corder s.p,(1974).The significance of learners earrors inj.c.richards{ed} error analysis perspectives on second language acquisition pp19-27 london and new.york longman group uk limited.
- Dubin.f and E.oishtain. (1986) .Course desgn "Developing program and materials for language learing".combridge; university prass.
- Dulay.h.etal.(1982). Language two oxford.university press.
- Garret.N.(1986).The problem withGrammer;what kind can the Language Learners Use modern Language Journal.38:409-4
- Gurini. (2007). Teaching and researching motivation. London education limited
- Hoiwking. (1994). Second language acquisitions hong kong O.U.P.
- James.c.(1991). Contrastive analysis.13ed new York;longman group uk limited.
- Jacksonn,h.(1987).<<The volue of error analysis and its implications for teaching and therapy with special reference to ponjabi learners.>>
- Johansson. (1988).<<mistake correction>>ELT,vol42,No2,pp89-96.
- Longman Dictionary .(1987). Language teaching oxford advanced learners Dictionary of current English.
- Littlewood, w.T (1986). Foreign and second language learning acquisition research and its implication for the classroom; cambrid university press.
- Littlewood, William.(1984). Foreign and second language learning language acquisition. Research and its application for classroom Cambria. Cup
- Muyrray Donaldid (1982). Learning by teaching selected articles writing of teaching ports mouth hesin man educational books.
- Ngara, E, A. (1983).<<Non. Contrastive Errors In African English; Types and significance>>IRAC vol21,No2,PP35-45
- NorrishJ.(1993). Language Learners and their errors. London; McMillan publishers

Ltd..

Richards, J. C. and G. P. Sampson. (1992). <<The study of Learners English>> in J. Richards (ed) *Case Studies in Second Language Acquisition* (pp. 3-18) London; Longman group.

Rod Ellis. (1994). Second language acquisition Hong Kong: Oxford University Press.

Stephen Krashen. (1988). The theory of second language acquisition

Scott (2007). Gender differences in 2nd language motivation: an investigation of macro and micro level influences retrieved.

The World Book Encyclopedia. (1992). Chicago, London, Sydney, Toronto.

Weng. (2002). Language policy in African education, paper delivered to annual education meeting.

Wang, J. S. & Guthrie, J. T. (2004). Modeling the effects of intrinsic motivation. Motivation, amount of reading is past reading achievement on text comprehension between U.S. & Chinese students. *Reading Research Quarterly*.

**አባሪዎች
አባሪ አንድ**

ጅም ዩኒቨርሲቲ

ሶሻል ሳይንስና ሂውማኒቲስ ኮሌጅ

የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነ ጽሁፍ ትምህርት ክፍል

በተማሪዎች የሚሞላ የጽሁፍ መጠይቅ

የዚህ መጠይቅ ዋና ዓላማ አማርኛ ሁለተኛ ቋንቋ የሆናቸው የወላይትኛ ቋንቋ ተናጋሪ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ወቅት የሚያገጥሟቸውን ችግሮች ከጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ ነቅሶ በማውጣት ለችግሮቹ የመፍትሔ አቅጣጫዎችን መተለም ነው። ስለሆነም ለእያንዳንዱ ጥያቄ የሚሰጠው ምላሽ ትክክልና አግባብነት ያለው መሆን ከላይ ለተገለጸው ዓላማ ስኬታማነት ትልቅ ሚና ስላለው ይህን በማድረግ እንደምትተባበሩኝ ሙሉ እምነት አለኝ። ስለምታደርጉት ትብብርም በቅድሚያ ላመሰግናችሁ እወዳለሁ።

❖ ማሳሰቢያ፡- በመጠይቁ ላይ ማንኛውንም ዓይነት የራስ መረጃ ማለትም ስም፣ ክፍልና ተራ ቁጥር መጻፍ አያስፈልግም።

➤ መመሪያ አንድ፡- ከዚህ በታች ለቀረቡት ጥያቄዎች ምላሽ ሲሰጥ ከተሰጡት አራት አራት አማራጭ መልሶች መካከል ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል ብቻ በመምረጥ ባለበት ቦታ መክበብ ነው።

1. በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ጊዜ ምን ያህል በክፍል ውስጥ ትገኛለህ/ ትገኛለሽ?

ሀ/ መቼም ቀርቼ አላውቅም ሐ/ በተወሰነ መልኩ እገኛለሁ

ለ/ ብዙ ጊዜ እገኛለሁ መ/ ብዙ ጊዜ አልገኝም

2. በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ጊዜ የምትማሩት ይዘት ወይም ትምህርት፡-

ሀ/ በመማሪያ መጽሐፉ ውስጥ የሚገኘው ብቻ ነው።

ለ/ በአብዛኛው በመማሪያ መጽሐፉ ውስጥ ያለው ነው።

ሐ/ በአብዛኛው ከመማሪያ መጽሐፉ ውጭ ነው።

መ/ በተወሰነ መልኩ በመማሪያ መጽሐፍ ውስጥ ያለው ነው።

3. የአማርኛ ቋንቋ መምህራችሁ በጽሁፍ የምመለሱ ተግባራት አሰርተው ያውቃሉ?

ሀ/ ሁል ጊዜ ያሰራሉ ሐ/ አንዳንድ ጊዜ ያሰራሉ

ለ/ ብዙውን ጊዜ ያሰራሉ መ/ በፍፁም አሰርተውን አያውቁም

4. የአማርኛ ቋንቋ መምህራችሁ በጽሁፍ የሚመለሱ ተግባራት ሰጥተው ሰርተህ/ሽ ስትመጣ/ጩ :-

ሀ/ ሁል ጊዜ ያርማሉ ሐ/ ብዙውን ጊዜ አያርሙም

ለ/ ብዙውን ጊዜ ያርማሉ መ/ ፈጽሞ አርመው አያውቁም

5. የአማርኛ ቋንቋ መምህራችሁ በጽሁፍ የሚመለሱ ተግባራት በጽሁፍ አዘጋጅተህ/ሽ ስታመጣ/ጩ ስተት ቢኖርበት ምን ዓይነት ምላሽ ይሰጣሉ?

ሀ/ በጣም ይበሳጫሉ ሐ/ እንዳስተካክል አቅጣጫ ያሳያሉ

ለ/ በጣም ያንቋሽሻሉ መ/ ዝም ብለው ያልፋሉ

6. በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ጊዜ በተለያዩ ርዕሰ ጉዳዮች ድርሰት እንድትጽፍ/ፊ ምን ያህል ጊዜ ታዝዘህ/ሽ ታውቃለህ/ቂያለሽ?

ሀ/ ሁል ጊዜ ለ/ ብዙ ጊዜ ሐ/ አንዳንድ ጊዜ መ/ መቼም ታዝዝ አላውቅም

7. በተራ ቁጥር “3” ለቀረበው ጥያቄ መልስህ/ሽ ከ “መ” ውጭ ከሆነ በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት እንድትጽፍ/ፊ በምትታዘዝበት/ገርበት ወቅት ከሚከተሉት መካከል የትኛው ያስቸግርሃል/ሻል?

ሀ/ የስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም

ለ/የተለያዩ ድምጾችን በተገቢው ፊደል ወክሎ መጻፍ

ሐ/ የመደብ አመልካች ምዕላዶች አጠቃቀም

መ/ የቃላት አጠቃቀም

8. የአማርኛ ቋንቋ መምህራችሁ በመማሪያ መጽሐፋችሁ ውስጥ ከሚገኙት የጽህፈት ክሂል ተግባራት በተጨማሪ የተለያዩ መጻሕፍት፣ መጽሔቶችና ጋዜጦች አንብባችሁ ወይም ስለ ርዕሰ ጉዳዩ ዕውቀት ያላቸውን ሰዎች ጠይቃችሁ ያገኛችሁትን መረጃ በጽሁፍ አጠናቅረህ/ሽ እንድታቀርብ/ቢ ምን ያህል ጊዜ ያዝዛሉ?

ሀ/ ሁል ጊዜ ያዝዛሉ ሐ/ ብዙውን ጊዜ አያዝዙም

ለ/ ብዙውን ጊዜ ያዝዛሉ መ/ መቼም አዝዘው አያውቁም

➤ መመሪያ ሁለት፡- ከዚህ በታች ለቀረቡት ጥያቄዎች የራስህን/ሽን አስተያየት ስጥ/ጪ።

9. በመማሪያ ክፍልም ሆነ ከመማሪያ ክፍል ውጭ በየትኛውም ማህበረ ባህላዊ አጋጣሚዎች ሀሳብህን/ሽን በጽሁፍ ለመግለጽ የሚያስቸግርህ/ሽ ነገር ካለ ግለጽ/ጪ።

10. የአማርኛ ቋንቋ ለመማር ያለህ/ሽ ፍላጎት ምን ያህል ነው? ለምን ይመስልሃል/ሻል?

11. ሀሳብህን/ሽን በአማርኛ ቋንቋ ስትገልጽ/ጪ ስህተት ይፈጠራል? ከምን የተነሳ ይመስልሃል/ሻል?

አባሪ ሁለት
ጅም ዩኒቨርሲቲ
ሶሻል ሳይንስና ሂውማኒቲስ ኮሌጅ
የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነ ጽሁፍ ትምህርት ክፍል

የዚህን ጥናት ተተኳሪ ተማሪዎች አማርኛ ቋንቋ ለሚያስተምሩ መምህራን የቀረበ ቃለ መጠይቅ

ለዚህ ቃለመጠይቅ ፍቃደኛ ሆናችሁ ስለተባበራችሁኝ በቅድሚያ ምስጋና አቀርባለሁ፡፡

1. ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ የጽሁፈት ክህሎቶችን እንዲያሳድጉ ድርሰት አጽፈው ያውቃሉ? ተብሎ ለቀረበላቸው ጥያቄ
2. ከተማሪዎችዎ መካከል አፋቸውን በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ በጻፉት ድርሰት ውስጥ ስህተት ይታያል?
3. ተማሪዎችዎ በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ ስህተት የሚታይ ከሆነ ምን ዓይነት ስህተት ነው? መንስኤውስ ምን ይመስልዎታል?
4. ተማሪዎችዎ በአማርኛ ቋንቋ በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት ይታያል?
5. ከላይ በጥያቄ ቁጥር ሁለት በተመለከተው ሀሳብ መሰረት ተማሪዎችዎ በድርሰታቸው ውስጥ የሚታየውን ስህተት የጻፉትን ድርሰት ደጋግመው እንዲያነቡ ዕድል ቢሰጣቸው የሚያስተካክሉ ይመስልዎታል?
6. እርስዎስ የጽሁፈት ክህሎ ለማስተማር የምጠቀሙበትን ዘዴ እና የማስተማሪያ መሳሪያዎች በክፍል ውስጥ እንዴት ይተገብራሉ?
7. እነዚህ በወላይትኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ ሆሂያትን በትክክል ይጽፋሉ? ምክንያቱን እንዴት ይገልጹታል?
8. ተማሪዎችዎ በታላሚው ቋንቋ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ በአብዛኛው የሚከተሉት የየትኛውን ቋንቋ (አፍ መፍቻ ቋንቋቸውን ወይንስ የታላሚውን ቋንቋ) መዋቅር ነው?

9. እነዚህ አማርኛ ሁለተኛ ቋንቋ የሆናቸው ተማሪዎች በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ በአብዛኛው የሚጠቀሙት ረጃጅም ዐነገሮችን ነው ወይንስ አጫጭር ዐነገሮች?
10. እርስዎ ተማሪዎች በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ ለሚታየው ስህተት እርማት ሰጥተው ያውቃሉ?
11. በመማሪያ መጻሕፍት ውስጥ የሚገኙት የጽህፈት ክሂል ተግባራት ተማሪዎች የጽህፈት
12. ክሂላቸውን እንዲያጎለብቱ ከማድረግ አንጻር ያላቸው ሚና ምን ያህል ይመስልዎታል?
13. ተማሪዎችዎ በተለያዩ ጊዜያት የሚያከናውኗቸውን ተግባራት በአብዛኛው ከአፍ መፍቻ ቋንቋቸውና ከታላሚው ቋንቋ በየትኛው ለማከናወን ይሻሉ?
14. ተማሪዎችዎ በሚጽፉት ድርሰት ውስጥ የታላሚው ቋንቋ ስዋሰው (የነጠላና የብዙ ቁጥር ስምምነት፣ የባለቤትና የግስ ስምምነት...) ጠብቀው ይጽፋሉ ብለው ያምናሉ?

የጊዜ ስራ

የጊዜ ስራ

የጊዜ ስራ = ጊዜ ስራ ስራ ስራ

የጊዜ ስራ

ርዕስ የጊዜ ስራ ዝቅ

- ከጊዜ ስራ ስራ ስራ

የጊዜ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ

የጊዜ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ

የጊዜ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ

የጊዜ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ

የጊዜ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ

የጊዜ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ

የጊዜ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ

የጊዜ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ

የጊዜ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ

የጊዜ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ ስራ

հոգ լուսնի շնորհ
լուսնի շնորհ

Հին արքայ ճիշտ

բոլորի Խնդիր

- ⊗ Երկուսից մեկը էլ ճիշտ է
- ճիշտ է մեկը: ճիշտ է միայն
նյութի բազմություն:
- բոլորի չնշանակում է բոլորի
- + բոլորի նման նյութ բոլորի է բոլորի:
- բոլորի բոլորի նման նյութ բոլորի
բոլորի:

- Երկուսից մեկը նյութից մեկը
չէ բոլորի → բոլորի է բոլորի
նյութից մեկը բոլորի է բոլորի:
- Երկուսից մեկը բոլորի է բոլորի:
բոլորի բոլորի է բոլորի:
- Երկուսից մեկը բոլորի է բոլորի:
բոլորի բոլորի է բոլորի:
- Երկուսից մեկը բոլորի է բոլորի:

